

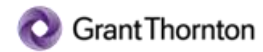
Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Kijewo Królewskie

**na potrzeby opracowania
Strategii Rozwoju Gminy Kijewo Królewskie
do roku 2034**



Data: luty 2025 r.

Wykonawca: Grant Thornton Frąckowiak Prosta spółka akcyjna
ul. Głowackiego 20
87-100 Toruń
T +48 56 657 55 91
F +48 56 475 45 47
www.GrantThornton.pl



Spis treści

SPIS TREŚCI	3
SPIS WYKRESÓW	5
SPIS MAP	5
SPIS ZDJĘĆ.....	6
WPROWADZENIE	7
1. SFERA SPOŁECZNA	9
1.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY	9
1.1.1. <i>Rys historyczny</i>	9
1.1.2. <i>Położenie geograficzne i podział administracyjny</i>	9
1.1.3. <i>Liczba ludności</i>	11
1.1.4. <i>Prognozy demograficzne</i>	13
1.2. SFERA SPOŁECZNA	15
1.2.1. <i>Kultura i sport</i>	15
1.2.2. <i>Edukacja</i>	24
1.2.3. <i>Pomoc społeczna</i>	30
1.2.4. <i>Ochrona zdrowia</i>	34
1.2.5. <i>Działalność organizacji pozarządowych</i>	35
1.2.6. <i>Współpraca z innymi społecznościami samorządowymi</i>	37
1.2.7. <i>Bezpieczeństwo</i>	39
2. SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA	42
2.1. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	42
2.1.1. <i>Rzeźba terenu</i>	42
2.1.2. <i>Gleby</i>	42
2.1.3. <i>Szata leśna</i>	43
2.1.4. <i>Wody powierzchniowe i podziemne</i>	43
2.2. KLIMAT	44
2.3. OCHRONA PRZYRODY	46
2.3.1. <i>Obszary chronione</i>	46
2.3.2. <i>Tereny zielone</i>	49
2.4. ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU	50
2.4.1. <i>Odnawialne źródła energii</i>	50
3. SFERA PRZESTRZENNA	53
3.1. TURYSTYKA I REKREACJA.....	53
3.2. DZIEDZICTWO KULTUROWE	54
3.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	60
3.3.1. <i>Infrastruktura transportowa</i>	60
3.3.2. <i>Punkty oświetleniowe</i>	62
3.3.3. <i>Infrastruktura telekomunikacyjna</i>	63
3.3.4. <i>Gospodarka wodno-ściekowa</i>	63
3.3.5. <i>Sieć gazowa</i>	66
3.3.6. <i>Gospodarka odpadami</i>	66
3.3.7. <i>Energetyka i ciepłownictwo</i>	68
3.3.8. <i>Mieszkalnictwo</i>	70

4. SFERA GOSPODARCZA.....	73
4.1 GOSPODARKA	73
4.1.1. Podmioty gospodarcze.....	73
4.1.2. Rolnictwo i leśnictwo	78
4.1.3. Tereny inwestycyjne.....	79
4.1.4. Rynek pracy	79
4.2. BUDŻET GMINY	80

Spis tabel

Tabela 1. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Kijewo Królewskie.....	13
Tabela 2. Prognozy demograficzne dla powiatu chełmińskiego na lata 2025-2050	14
Tabela 3. Dane Gminnej Biblioteki Publicznej w Kijewie Królewskim	18
Tabela 4. Obiekty sportowe (i rekreacyjne) na terenie Gminy Kijewo Królewskie	19
Tabela 5. Wychowanie przedszkolne na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023	24
Tabela 6. Plan sieci publicznych ośmioletnich szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Kijewo Królewskie, a także granice obwodów tych szkół.....	25
Tabela 7. Wychowanie podstawowe na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023.....	28
Tabela 8. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023/2024 roku	28
Tabela 9. Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej wg powodów trudnej sytuacji życiowej na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2016, 2018, 2021 i 2023	31
Tabela 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2019-2023 na terenie Gminy Kijewo Królewskie.....	32
Tabela 11. Kwoty udzielonych świadczeń pomocy społecznej w 2022 i 2023 r. na terenie Gminy Kijewo Królewskie	33
Tabela 12. Liczba porad zdrowotnych udzielonych na terenie Gminy Kijewo Królewskie (2019-2023).....	35
Tabela 13. Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Kijewo Królewskie	36
Tabela 14. Interwencje i zdarzenia na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023	40
Tabela 15. Zestawienie ilości zdarzeń, zastępów oraz strażaków na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023	41
Tabela 16. Tabela klimatu Gminy Kijewo Królewskie	45
Tabela 17. Zieleńce, cmentarze i lasy na terenie Gminy Kijewo Królewskie	49
Tabela 18. Zestawienie szlaków turystycznych występujących na terenie Gminy Kijewo Królewskie ..	53
Tabela 19. Zabytki na terenie Gminy Kijewo Królewskie	54
Tabela 20. Kategorie i długości dróg na terenie Gminy Kijewo Królewskie (2023 r.)	61
Tabela 21. Długości ścieżek pieszo-rowerowych przecinających Gminę Kijewo Królewskie	62
Tabela 22. Długość ścieżek rowerowych na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023...	62
Tabela 23. Infrastruktura telekomunikacyjna na terenie Gminy Kijewo Królewskie	63
Tabela 24. Sieć wodociągowa w Gminie Kijewo Królewskie	64

Tabela 25. Sieć kanalizacyjna w Gminie Kijewo Królewskie.....	65
Tabela 26. Sieć gazowa w Gminie Kijewo Królewskie	66
Tabela 27. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Kijewo Królewskie	67
Tabela 28. Rodzaje zainstalowanych źródeł ciepła na terenie Gminy Kijewo Królewskie.....	69
Tabela 29. Klasy kotłów na paliwo stałe na terenie Gminy Kijewo Królewskie	70
Tabela 30. Budynki mieszkalne na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023	70
Tabela 31. Warunki mieszkaniowe na terenie Gminy Kijewo Królewskie	71
Tabela 32. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON w latach 2019-2023 na terenie Gminy Kijewo Królewskie.....	73
Tabela 33. Podział przedsiębiorstw według grup sekcji prowadzonej działalności na terenie Gminy Kijewo Królewskie (2023 rok)	74
Tabela 34. Najważniejsze przedsiębiorstwa działające na terenie Gminy Kijewo Królewskie	76
Tabela 35. Przeznaczenie użytkowe gruntów stanowiących własności Gminy Kijewo Królewskie	78
Tabela 36. Liczba bezrobotnych na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2013, 2018 oraz 2023	79
Tabela 37. Dochody i wydatki budżetowe Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023 [zł]	80
Tabela 38. Dochody budżetu Gminy Kijewo Królewskie według wybranych działów [zł]	81
Tabela 39. Wydatki budżetu Gminy Kijewo Królewskie według wybranych działów [zł].....	83

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Kijewo Królewskie w latach 2013-2023.....	12
Wykres 2. Liczba ludności Gminy Kijewo Królewskie z uwzględnieniem podziału na płeć (2013-2023)	12
Wykres 3. Prognozy demograficzne dla powiatu chełmińskiego na lata 2025-2050	15
Wykres 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2019-2023 na terenie Gminy Kijewo Królewskie.....	33
Wykres 5. Klimatogram Gminy Kijewo Królewskie.....	44
Wykres 6. Wykres temperaturowy Gminy Kijewo Królewskie	45
Wykres 7. Godziny słoneczne Gminy Kijewo Królewskie	46
Wykres 8. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON w latach 2019-2023 na terenie Gminy Kijewo Królewskie.....	73
Wykres 9. Dochody i wydatki budżetowe Gminy Kijewo Królewskie na jednego mieszkańca w latach 2019-2023 [zł].....	85

Spis map

Mapa 1. Lokalizacja Gminy Kijewo Królewskie na tle województwa kujawsko-pomorskiego	10
---	----

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Miejscowości w Gminie Kijewo Królewskie	11
Zdjęcie 2. Gminny Ośrodek Kultury w Kijewie Królewskim	16
Zdjęcie 3. Narodowy Dzień Niepodległości w Gminnym Ośrodku Kultury w Kijewie Królewskim	17
Zdjęcie 5. Spotkanie Klubu Seniora w Gminnej Bibliotece Publicznej w Kijewie Królewskim	19
Zdjęcie 7. Ludowy Klub Sportowy „Pomowiec”	21
Zdjęcie 8. Uczniowski Klub Sportowy „Brzózki” Brzozowo	22
Zdjęcie 9. Turniej Nocny 2022 w Kijewie Królewskim	23
Zdjęcie 10. Międzynarodowy Wyścig Kolarski o Puchar Wójta Gminy Kijewo Królewskie	23
Zdjęcie 11. Szkoła Podstawowa w Kijewie Królewskim	25
Zdjęcie 12. Szkoła Podstawowa w Brzozowie	27
Zdjęcie 13. Laboratoria Przyszłości w Szkole Podstawowej w Kijewie Królewskim	29
Zdjęcie 14. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kijewie Królewskim	30
Zdjęcie 15. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim	35
Zdjęcie 6. Jarmark w Zakolu Dolnej Wisły.....	38
Zdjęcie 16. Chelmiński Park Krajobrazowy	47
Zdjęcie 17. Pomnik Przyrody w Trzebczu Szlacheckim	48
Zdjęcie 18. Pałac w Bajerzu	56
Zdjęcie 19. Dwór w Trzebczu Szlacheckim	57
Zdjęcie 20. Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca, Kijewo Królewskie.....	57
Zdjęcie 21. Kościół Rzymskokatolicki pw. św. Józefa Robotnika, Trzebczyk	58
Zdjęcie 22. Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, Trzebcz Szlachecki	58

Wprowadzenie

Na wstępie zaznaczyć trzeba, że kompleksowa i pogłębiona diagnoza stanowi punkt wyjścia i bazę dla opracowania strategii rozwoju gminy. Zgodnie z obowiązującym prawem, diagnoza nie jest tylko dobrą praktyką czy standardem realizacyjnym, ale obowiązkiem ustawowym (art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324, 862, 1717, 1940)). W niniejszym przypadku diagnoza została przygotowana jako odrębny dokument (raport diagnostyczny), z kolei wnioski płynące z przeprowadzonej diagnozy wskazane zostaną w samej strategii.

Diagnoza została podzielona na cztery główne sfery, w ramach których zawarto opis poszczególnych dziedzin życia w gminie. Podział ten przedstawia się następująco:

- 1) Sfera społeczna, w ramach której przedstawione zostały:
 - ogólna charakterystyka gminy, w tym:
 - rys historyczny,
 - położenie geograficzne i podział administracyjny,
 - liczba ludności,
 - prognozy demograficzne,
 - kultura i sport,
 - edukacja,
 - pomoc społeczna,
 - ochrona zdrowia,
 - działalność organizacji pozarządowych,
 - bezpieczeństwo.
- 2) Sfera klimatyczno-środowiskowa, w ramach której przedstawione zostały:
 - rzeźba terenu,
 - gleby,
 - szata leśna,
 - wody powierzchniowe i podziemne,
 - klimat,
 - obszary chronione,
 - tereny zielone,
 - analiza istniejących i potencjalnych inwestycji w OZE,
- 3) Sfera przestrzenna, w ramach której przedstawione zostały:
 - turystyka i rekreacja,
 - dziedzictwo kulturowe,
 - infrastruktura transportowa,
 - punkty oświetleniowe,
 - infrastruktura telekomunikacyjna,
 - gospodarka wodno-ściekowa,
 - sieć gazowa,
 - gospodarka odpadami,
 - energetyka, ciepłownictwo i odnawialne źródła energii,
 - mieszkalnictwo.
- 4) Sfera gospodarcza, w ramach której przedstawione zostały:
 - podmioty gospodarcze,
 - rolnictwo i leśnictwo,
 - tereny inwestycyjne,
 - rynek pracy,
 - budżet gminy.

Niniejsza diagnoza została przygotowana w oparciu o szereg dokumentów, w szczególności o:

1. Uchwałę nr VII/46/2011 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 28 czerwca 2011 r. w sprawie przyjęcia statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kijewie Królewskim z późn. zm.
2. Uchwałę nr XXX/210/2022 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 31 maja 2022 r. w sprawie przystąpienia do tworzenia i realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju „Zakola Dolnej Wisły” na lata 2023-2027.
3. Uchwałę nr XVII/112/2012 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 27 września 2012 r. w sprawie nadania statutu Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim z późn. zm.
4. Strategię Rozwoju Gminy Kijewo Królewskie na lata 2016-2027.
5. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Kijewo Królewskie.
6. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kijewo Królewskie.
7. Raporty o stanie Gminy Kijewo Królewskie za lata 2019, 2020, 2021, 2022 oraz 2023

oraz danych źródłowych dostępnych w sieci:

- [google.maps.pl](https://www.google.pl/maps),
- GUS BDL,
- gminy.pl,
- kijewo.pl,
- waszaedukacja.pl,
- spkijewo.edupage.org,
- bip.kijewo.pl,
- pl.climate-data.org,
- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody

a także z danych jednostek organizacyjnych:

- GOK w Kijewie Królewskim,
- GOPS w Kijewie Królewskim,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Kijewie Królewskim,
- Komenda Powiatowa Policji w Chełmnie.

Diagnoza przygotowana została w dwóch wariantach:

- 1) Dynamicznym – przeprowadzona została analiza trendów/tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących w gminie oraz jej otoczeniu w ostatnich latach. Diagnoza została zatem przeprowadzana w układzie dynamicznym (kilkuletnim), który pozwolił na uzyskanie informacji o dokonujących się zmianach,
- 2) Porównawczym – w diagnozie zastosowane zostały porównania, które pozwoliły umiejscowić gminę w szerszym kontekście, a jednocześnie mogą posłużyć jako podstawa do samodoskonalenia. Kluczowy w tym przypadku był dobór tła porównawczego. Gminę przedstawiono na tle powiatu, województwa, a niekiedy również kraju.

Na sam koniec warto wspomnieć, że diagnoza nie jest w procesie planowania celem samym w sobie, ale stanowi podstawę do dalszych prac. Ma ona bowiem umożliwić podejmowanie właściwych decyzji strategicznych, takich jak: określenie wizji rozwoju gminy, ustalenie celów, ukierunkowanie działań i instrumentów realizacyjnych, zdefiniowanie oczekiwanych rezultatów i wskaźników ich osiągnięcia, wskazanie obszarów strategicznej interwencji.

1. Sfera społeczna

Przy tej sferze warto wspomnieć, że infrastruktura społeczna jest również w niej omawiana, jednakże ze względu na większe znaczenie działań miękkich o charakterze społecznym (np. programy edukacyjne, programy społeczne skierowane do osób starszych czy niepełnosprawnych, działania o charakterze kulturalnym itp.) realizowanych z wykorzystaniem infrastruktury społecznej, infrastruktura społeczna została opisana w powiązaniu z działaniami społecznymi.

1.1. Ogólna charakterystyka gminy

1.1.1. Rys historyczny

Tereny obecnej Gminy Kijewo Królewskie mają bogatą historię, sięgającą czasów średniowiecznych. Obszar ten stanowił część Ziemi Chełmińskiej, która w XIII wieku była miejscem intensywnej działalności Krzyżaków. W 1228 roku Krzyżacy otrzymali Ziemię Chełmińską od księcia Konrada Mazowieckiego jako lenno, aby bronić jej przed najazdami pruskimi i wspomóc chrystianizację terenów. Przez kolejne dekady Ziemia Chełmińska rozwijała się pod zarządem Zakonu, który wprowadzał nowe rozwiązania gospodarcze i administracyjne, co miało istotny wpływ na strukturę osadniczą regionu, w tym obszarów dzisiejszej gminy.

Po okresie panowania krzyżackiego tereny Ziemi Chełmińskiej stały się częścią Królestwa Polskiego na mocy pokoju toruńskiego w 1466 roku. Wraz z zakończeniem wojny trzynastoletniej zakon utracił kontrolę nad regionem, a Kijewo i okoliczne wsie weszły w skład starostwa chełmińskiego. W okresie Rzeczypospolitej Obojga Narodów ziemie te cieszyły się względnym spokojem i rozwijały się gospodarczo dzięki korzystnemu położeniu nad Wisłą, która stanowiła główną drogę handlową regionu. W XVIII wieku, po rozbiorach Polski, obszar gminy znalazł się pod zaborem pruskim, co znacząco wpłynęło na jego gospodarkę oraz strukturę społeczną.

Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 roku tereny Gminy Kijewo Królewskie powróciły pod polską administrację. W okresie II wojny światowej gmina była miejscem dramatycznych wydarzeń, w tym przymusowych wysiedleń i represji wobec ludności polskiej, szczególnie podczas niemieckiej akcji *Intelligenzaktion*, która dotknęła miejscowych mieszkańców. Po wojnie gmina weszła w skład województwa bydgoskiego, a następnie kujawsko-pomorskiego po reformie administracyjnej z 1999 roku. Obecnie Gmina Kijewo Królewskie kultywuje swoje bogate dziedzictwo historyczne, pielęgnując pamięć o minionych wydarzeniach i zabytkach, które stanowią cenną część lokalnej tożsamości.

Obecnie siedzibą Gminy Kijewo Królewskie jest miejscowość o takiej samej nazwie.

1.1.2. Położenie geograficzne i podział administracyjny

Gmina Kijewo Królewskie położona jest w centrum województwa kujawsko-pomorskiego, na terenie powiatu chełmińskiego. Jest to średniej wielkości gmina wiejska (5 pod względem wielkości), mająca znaczenie lokalne, ale nie plasująca się wśród największych gmin powiatu chełmińskiego. Zajmuje obszar 72,19 km², co stanowi 13,7% powierzchni powiatu. Pod względem fizyczno-geograficznym teren ten leży na Ziemi Chełmińskiej, obejmując również fragmenty Pojezierza Chełmińskiego oraz Doliny Dolnej Wisły.

Mapa 1. Lokalizacja Gminy Kijewo Królewskie na tle województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu chełmińskiego



Źródło: *gminy.pl*.

Gmina Kijewo Królewskie sąsiaduje z następującymi gminami z powiatu chełmińskiego:

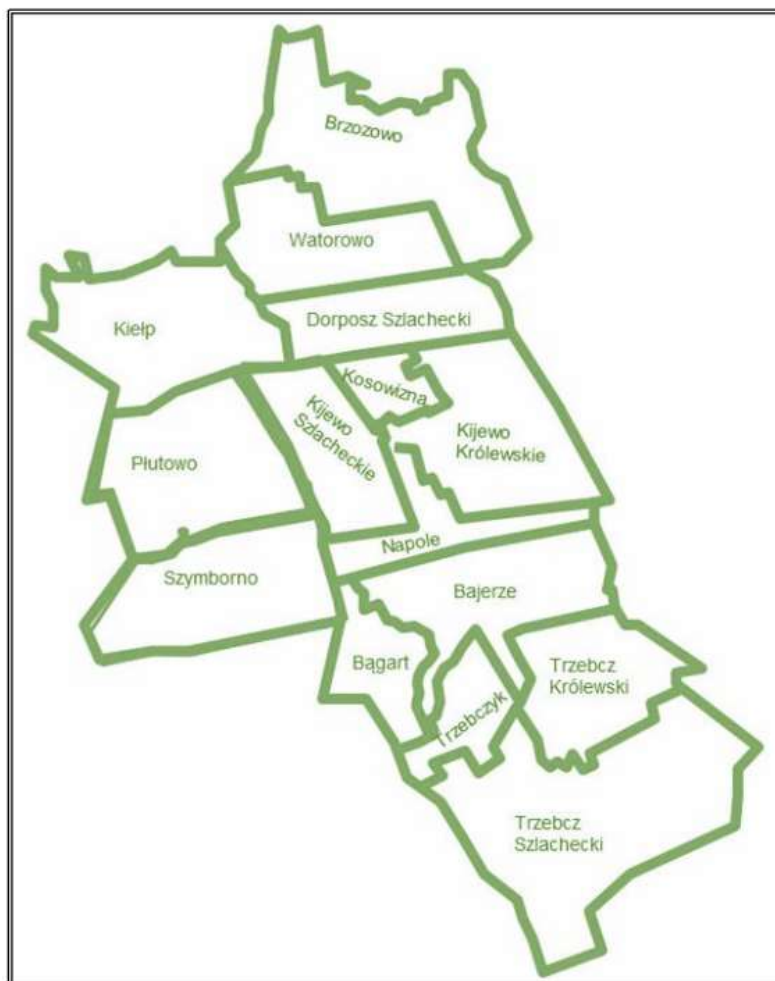
- od północy z miastem Chełmno,
- od wschodu z gminami Stołno i Papowo Biskupie,
- od południowego zachodu z gminą Unisław,
- od północnego wschodu z gminą Chełmno,

a także z gminami z powiatu toruńskiego:

- od południowego wschodu z gminą Chełmża,
- od południa z gminą Łubianka.

W skład gminy wchodzi 11 sołectw, obejmujących łącznie 15 miejscowości: Kijewo Królewskie (siedziba gminy), Kijewo Szlacheckie, Trzebcz Szlachecki, Trzebcz Królewski, Brzozowo, Bajerze, Bągart, Kiełp, Szymborno, Watorowo oraz Dorposz Szlachecki. Ponadto w obrębie gminy położone są miejscowości, które nie pełnią roli wsi sołeckich: Kosowizna, Napole, Płutowo i Trzebczyk.

Zdjęcie 1. Miejscowości w Gminie Kijewo Królewskie

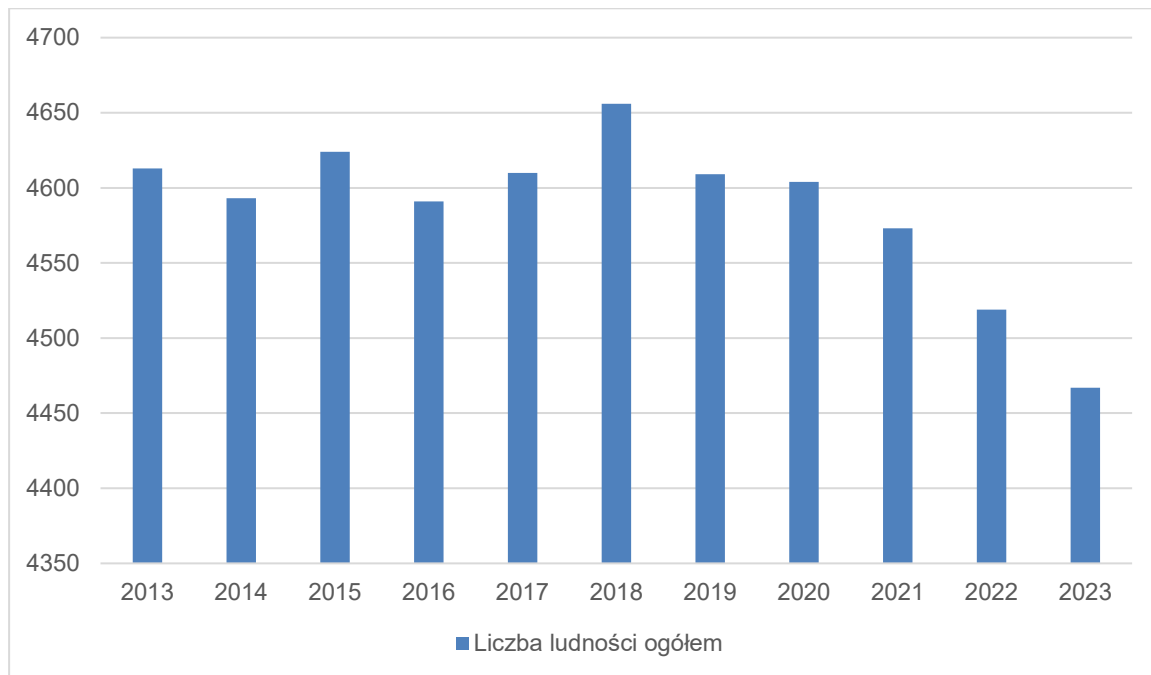


Źródło: *Strategia Rozwoju Gminy Kijewo Królewskie na lata 2016-2027.*

1.1.3. Liczba ludności

W roku 2023 Gminę Kijewo Królewskie zamieszkiwało 4467 osób. Tym samym mieszkańcy Gminy stanowili 9,09% ludności powiatu chełmińskiego oraz 0,22% ludności województwa kujawsko-pomorskiego. W latach 2013-2023 populacja gminy wahała się od 4467 do 4656 mieszkańców, przy czym od 2018 roku obserwuje się stopniowy spadek liczby ludności, który nasila się z każdym kolejnym rokiem.

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Kijewo Królewskie w latach 2013-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

W 2023 roku kobiety w ogólnej liczbie ludności stanowiły 50,52%, a mężczyźni 49,48%.

Wykres 2. Liczba ludności Gminy Kijewo Królewskie z uwzględnieniem podziału na płeć (2013-2023)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

Na dzień 31 grudnia 2023 r. najwięcej mieszkańców liczyły miejscowości Kijewo Królewskie – 700 osób oraz Brzozowo – 697 osób. Najmniejsza liczba ludności zamieszkiwała Trzebczyk, gdzie mieszkało 66 osób. W porównaniu do grudnia 2022 r. liczba ludności gminy zmniejszyła się o 44 osoby.

Tabela 1. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Kijewo Królewskie

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności 2022	Liczba ludności 2023	Wzrost/spadek
1.	Bajerze	372	373	↑
2.	Bągart	169	169	–
3.	Brzozowo	703	697	↓
4.	Dorposz Szlachecki	133	133	–
5.	Kiełp	244	232	↓
6.	Kijewo Królewskie	708	700	↓
7.	Kijewo Szlacheckie	269	258	↓
8.	Kosowizna	314	317	↑
9.	Napole	104	103	↓
10.	Płutowo	331	328	↓
11.	Szymborno	237	239	↑
12.	Trzebcz Królewski	193	191	↓
13.	Trzebcz Szlachecki	462	456	↓
14.	Trzebczyk	68	66	↓
15.	Watorowo	204	205	↑
Razem		4511	4467	↓

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o stanie Gminy Kijewo Królewskie za rok 2023.

1.1.4. Prognozy demograficzne

Prognozy demograficzne dla powiatu chełmińskiego przedstawia poniższa tabela:

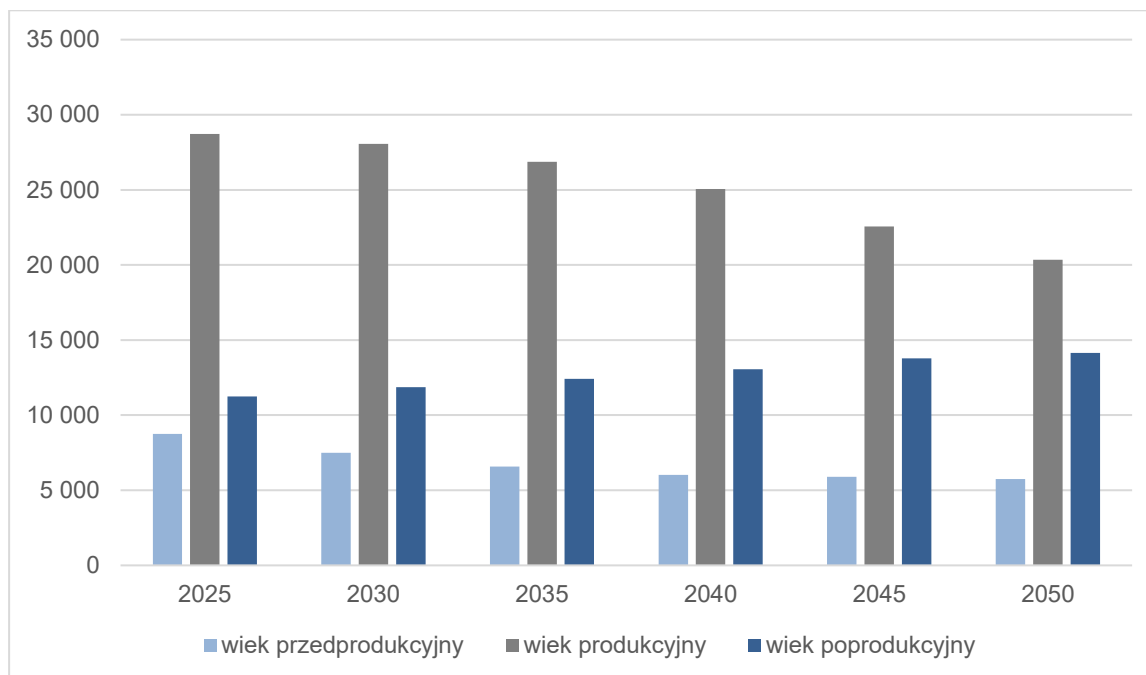
Tabela 2. Prognozy demograficzne dla powiatu chełmińskiego na lata 2025-2050

2025			
Wiek	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	8 755	2240	2141
produkcyjny	28 712	9502	9135
poprodukcyjny	11 239	2622	4846
2030			
Wiek	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	3726	1905	1821
produkcyjny	18204	9135	9069
poprodukcyjny	7518	2762	4756
2035			
Wiek	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	3532	1796	1736
produkcyjny	17439	8665	8774
poprodukcyjny	7359	2772	4587
2040			
Wiek	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	3371	1715	1656
produkcyjny	16546	8087	8459
poprodukcyjny	7200	2846	4354
2045			
Wiek	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	3197	1627	1570
produkcyjny	15025	7301	7724
poprodukcyjny	7605	3128	4477
2050			
Wiek	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	2991	1518	1473
produkcyjny	13323	6469	6854
poprodukcyjny	8203	3482	4721

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

Zaprezentowane powyżej prognozy wskazują, że w 2050 r. liczba mieszkańców powiatu chełmińskiego może zmaleć o 16,74% w porównaniu z rokiem 2025. Taki spadek liczby ludności jest wyzwaniem, które może wymagać działań wspierających rozwój społeczności i przyciągających nowych mieszkańców. Dla porównania, prognozy sugerują, że do 2050 roku liczba mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego może zmaleć o około 14,92% w porównaniu z rokiem 2025, co oznacza, że Gmina Kijewo Królewskie będzie wyludniać się szybciej niż województwo, w którym leży.

Wykres 3. Prognozy demograficzne dla powiatu chełmińskiego na lata 2025-2050



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

Liczba mieszkańców powiatu chełmińskiego w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym wykazuje tendencję spadkową. Prognozuje się, że wzrost nastąpi w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym, co jest odzwierciedleniem ogólnokrajowego trendu starzenia się społeczeństwa.

Trwający proces starzenia się społeczeństwa jest wynikiem korzystnych zjawisk, jakimi są: wydłużanie się trwania życia, postęp cywilizacyjny i poprawa jakości życia. Niepokój budzić może nie sam fakt wzrostu liczby starszych osób, co spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w strukturze demograficznej społeczności.

1.2. Sfera społeczna

1.2.1. Kultura i sport

Kultura

Gminny Ośrodek Kultury w Kijewie Królewskim

Dotychczasową działalność w zakresie kultury na terenie Gminy Kijewo Królewskie prowadzi Gminny Ośrodek Kultury powołany do życia uchwałą nr XV/118/2016 Rady Gminy Kijewo Królewskie z dnia 16 listopada 2016 r. w sprawie utworzenia Gminnego Ośrodka Kultury w Kijewie Królewskim oraz nadania statutu.

Cele działalności GOK realizowane są w szczególności poprzez:

- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb i aspiracji mieszkańców gminy w zakresie uczestnictwa w kulturze;
- zaspokajanie potrzeb rekreacyjno-sportowych społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz osób starszych;
- edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę;
- tworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką;

- tworzenie warunków do rozwoju folkloru i rękodziela ludowego;
- ochronę dziedzictwa kulturowego gminy;
- wspieranie miejscowych tradycji i inicjatyw kulturalnych;
- współdziałanie z innymi instytucjami kultury i szkołami oraz z organizacjami pozarządowymi w celu upowszechniania kultury i kultury fizycznej;
- promocji walorów kulturowych i turystycznych gminy.

Zdjęcie 2. Gminny Ośrodek Kultury w Kijewie Królewskim



Źródło: [google.maps.pl](https://www.google.pl/maps).

Oferta GOK-u jest zróżnicowana i dostosowana do potrzeb zarówno dzieci, młodzieży, dorosłych, jak i seniorów, co czyni go ważnym centrum aktywności lokalnej. W ramach swojej stałej oferty GOK organizuje zajęcia edukacyjne, artystyczne i rekreacyjne, takie jak:

- zajęcia wokalne,
- nauka tańca,
- nauka gry na instrumentach,
- zajęcia z robotyki,
- zajęcia rękodzielnicze i kreatywne,
- kurs komputerowy,
- fitness,
- zajęcia dla Uniwersytetu III Wieku,
- program „Młodzi Liderzy”.

Zajęcia te przyczyniają się do integracji społecznej i rozwijania umiejętności uczestników w różnych dziedzinach. Ponadto GOK w Kijewie Królewskim aktywnie pozyskuje środki zewnętrzne na realizację projektów wspierających rozwój lokalnej społeczności. Dzięki współpracy z Polsko-Amerykańską Fundacją Wolności uczestniczy w programach takich jak „Działaj Lokalnie”, „Równać Szanse” oraz „Partnerstwa PAWF”. Ośrodek jest także beneficjentem środków z Europejskiego

Funduszu Społecznego (EFS), które przeznaczone są na rozwój i aktywizację mieszkańców. W ramach programów dedykowanych młodzieży GOK realizuje projekty z programu „Bardzo Młoda Kultura” oraz inicjatywy Narodowego Centrum Kultury, wspierające edukację kulturalną młodzieży.

Jednym z najważniejszych wydarzeń organizowanych przez GOK jest Festiwal Strażackich Orkiestr Dętych, który ma charakter regionalny. Festiwal cieszy się dużym zainteresowaniem i wsparciem finansowym oraz promocyjnym ze strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Gminny Ośrodek Kultury w Kijewie Królewskim jest nie tylko miejscem rozwijania pasji i zainteresowań, ale również przestrzenią integracji mieszkańców gminy. Działalność ośrodka, ukierunkowana na edukację kulturalną, rozwój osobisty i wspieranie inicjatyw lokalnych, znacząco przyczynia się do podnoszenia jakości życia mieszkańców. Dzięki różnorodności działań i pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych, GOK odgrywa istotną rolę w budowaniu aktywnej, zaangażowanej i zintegrowanej społeczności lokalnej.

Zdjęcie 3. Narodowy Dzień Niepodległości w Gminnym Ośrodku Kultury w Kijewie Królewskim



Źródło: <https://www.facebook.com/GOKKijewo>.

Gminna Biblioteka Publiczna w Kijewie Królewskim:

Biblioteka zapewnia obsługę biblioteczną mieszkańcom Gminy Kijewo Królewskie, służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa oraz upowszechnianiu wiedzy i kultury.

Do podstawowych zadań biblioteki należy:

- gromadzenie, opracowanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliecznych;
- udostępnianie zbiorów bibliecznych na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz, prowadzenie wypożyczeń międzybibliecznych;
- prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej;
- organizowanie form pracy z czytelnikiem służących popularyzacji książki i czytelnictwa;
- tworzenie i udostępnianie systemu bibliotecznego dotyczącego posiadanych zbiorów;

- współdziałanie z innymi bibliotekami z sieci, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami, towarzystwami w rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych oraz kulturalnych społeczeństwa;
- współpraca z placówkami oświatowymi funkcjonującymi na terenie Gminy Kijewo Królewskie;
- organizowanie i prowadzenie działalności edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, w tym seniorów;
- organizowanie wyjazdów do placówek kulturalnych mających związek z działalnością Biblioteki;
- doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej.

W poniższej tabeli zebrano wszystkie najważniejsze dane z biblioteki.

Tabela 3. Dane Gminnej Biblioteki Publicznej w Kijewie Królewskim

Wskaźniki	2019 rok	2020 rok	2021 rok	2022 rok	2023 rok
Liczba woluminów	7739	8120	8437	8295	8321
Liczba zarejestrowanych czytelników	335	308	307	413	454
Liczba wypożyczeń	12782	8985	3306	5334	7440
Liczba odwiedzin czytelników	7225	4390	1760	4688	6233
Liczba zatrudnionych pracowników	2	2	2	2	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnej Biblioteki Publicznej w Kijewie Królewskim.

W latach 2019-2023 Biblioteka Gminy Kijewo Królewskie przeżywała zarówno wzrosty, jak i spadki aktywności czytelniczej oraz liczby odwiedzin, co wyraźnie uwidacznia się w danych. Liczba woluminów zwiększała się z 7739 w 2019 roku do 8321 w 2023 roku, co świadczy o rozbudowie zasobów biblioteki. Znaczący wzrost liczby zarejestrowanych czytelników (z 335 w 2019 roku do 454 w 2023 roku) wskazuje na rosnące zainteresowanie mieszkańców gminy zasobami bibliotecznymi. Jednocześnie zauważalne są duże wahania liczby wypożyczeń i odwiedzin, co można tłumaczyć wpływem pandemii COVID-19 w latach 2020-2021, kiedy zanotowano najniższe wyniki aktywności czytelniczej. W ostatnich dwóch latach liczba wypożyczeń i odwiedzin stopniowo rosła, co sugeruje powrót czytelników do biblioteki. Warto także odnotować wzrost liczby pracowników z 2 do 3 w 2023 roku, co może wskazywać na dalszy rozwój działalności i usprawnienie obsługi czytelników.

Gminna Biblioteka Publiczna w Kijewie Królewskim prowadzi intensywne działania na rzecz promocji czytelnictwa i integracji społeczności lokalnej, z dużym naciskiem na nowoczesne formy dostępu do literatury. Od trzech lat organizuje autorskie projekty wspierające rozwój nawyku czytania wśród dzieci i młodzieży, takie jak: „Zostań moim bibliotecznym” oraz „Bingo” (2022/2023), „Z książkami po skarb” i „Wyleczyć z nieczytania” (2023/2024), a także „Licznik przeczytanych książek” dla wszystkich klas (2024/2025). Biblioteka bierze również udział w ogólnopolskim programie „Mała książka – wielki człowiek” dla przedszkolaków oraz jest głównym organizatorem kampanii „Czytam nie tylko lektury”, do której dołączyło około 150 bibliotek z całego kraju.

W zakresie dostępu do literatury i technologii, od listopada 2023 roku czytelnicy mogą korzystać z darmowych kodów Legimi, w styczniu 2024 uruchomiono system biblioteczny SOWA, a od marca biblioteka dołączyła do ogólnopolskiego Depozytu Bibliotecznego, umożliwiającego wypożyczenia międzybiblioteczne. Bogatą ofertę kulturalną stanowią spotkania autorskie, w których uczestniczyli m.in. Agnieszka Lingas-Łoniewska i Marcin Koziół (2022), Łukasz Wierzbicki i Wiesław Drabik (2023) oraz

Sandra Cicha i Wioletta Piasecka (2024). W ramach dodatkowych atrakcji przygotowywane są escape roomy o różnorodnej tematyce (patroni roku, świąteczny oraz tygodniowy pokój zagadek), a także wieczór „Noc bibliotek” (11 października 2024), z tematem horroru.

Dla różnych grup wiekowych regularnie odbywają się zajęcia, w tym zajęcia dla dzieci (podczas ferii i egzaminów), dla młodzieży w szkołach i przedszkolach oraz dla seniorów z Klubu Seniora. Organizowane są konkursy oraz warsztaty, a artykuły i scenariusze autorstwa Anny Piotrowskiej znalazły się w czasopiśmie „Biblioteka Publiczna”. Biblioteka angażuje się także w działania charytatywne na rzecz WOŚP i lokalnych akcji dla chorych dzieci – prowadzi m.in. sprzedaż wybrakowanych i ofiarowanych książek podczas pikników, a dochód z akcji zbiórki elektrośmieci w 2024 roku przeznaczono na zakup nowych książek i czytnika e-booków.

Zdjęcie 4. Spotkanie Klubu Seniora w Gminnej Bibliotece Publicznej w Kijewie Królewskim



Źródło: facebook.com/bibliotekakijewo.

Sport

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie istnieje spora liczba placów zabaw, siłowni plenerowych i innych obiektów sportowych służących na co dzień mieszkańcom. Wśród dostępnych miejsc można wymienić:

Tabela 4. Obiekty sportowe (i rekreacyjne) na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Sale gimnastyczne/hale sportowe	- Sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Kijewie Królewskim. <i>W budowie:</i> Sala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej w Brzozowie.
Boiska	- Boisko Sportowe w Kijewie Królewskim. - Kompleks sportowo-rekreacyjny w Kijewie Królewskim „Orlik”. - Boisko wielofunkcyjne w Brzozowie. - Boisko przy Szkole Podstawowej w Trzebczuku. - Boisko w Kosowiźnie (nieoficjalne).

	Boisko w Szymbornie (b/d na temat uregulowania).
Place zabaw	- Plac zabaw w Brzozowie. - Plac zabaw w Kijewie Królewskim. - Plac zabaw w Trzebczu Szlacheckim. - Plac zabaw w Trzebczyku. - Plac zabaw w Napolu. - Plac zabaw w Kijewie Szlacheckim. - Plac zabaw w Kiełpiu. - Plac zabaw w Szymbornie. - Plac zabaw w Płutowie. - Plac zabaw w Dorposzu Szlacheckim. - Plac zabaw w Watorowie.
Siłownie plenerowe	- Siłownia zewnętrzna w Kijewie Królewskim. - Siłownia zewnętrzna w Brzozowie. - Siłownia zewnętrzna w Kijewie Szlacheckim. - Siłownia zewnętrzna w Szymbornie. - Siłownia zewnętrzna w Płutowie. - Siłownia zewnętrzna w Kiełpiu. - Siłownia zewnętrzna w Trzebczyku. - Siłownia zewnętrzna w Trzebczu Szlacheckim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

W miejscowości Kijewo Królewskie dostępne są dwa główne obiekty sportowe, które stanowią atrakcyjne miejsca do aktywnego spędzania czasu:

Kompleks ORLIK

Kompleks ORLIK składa się z dwóch boisk, oferując różnorodne możliwości sportowe. Pierwsze boisko, o wymiarach 60x30 m, posiada nawierzchnię ze sztucznej trawy i jest przystosowane do gry w piłkę nożną. Na boisku znajdują się dwie bramki. Drugie boisko, o wymiarach 30x18 m, ma nawierzchnię poliuretanową, co umożliwia grę zarówno w koszykówkę, jak i w tenisa ziemnego – istnieje możliwość zamontowania siatki do gry w tenisa. Kompleks jest w pełni ogrodzony siatką o wysokości 4 metrów, a jego teren jest oświetlony, co pozwala na korzystanie z boisk także po zmroku. Przy obu boiskach ustawiono ławki, umożliwiające odpoczynek. Woda deszczowa jest efektywnie odprowadzana za pomocą systemu kanalizacji deszczowej.

Boisko Sportowe

Drugim obiektem jest boisko sportowe o wymiarach 105x62 m, pokryte naturalną trawą. Przeznaczone jest głównie do gry w piłkę nożną i wyposażone w dwie bramki oraz piłkochwyty. Wzdłuż boiska znajdują się trzy rzędy trybun z kubelkowymi siedziskami, które umożliwiają widzom komfortowe śledzenie rozgrywek. Cały teren jest ogrodzony siatką o wysokości 2 metrów oraz oddzielony od pobliskiej drogi powiatowej żywopłotem, co zapewnia bezpieczeństwo i kameralność podczas korzystania z obiektu.

Oba obiekty stanowią atrakcyjną bazę do prowadzenia zajęć sportowych oraz organizowania imprez sportowych na poziomie lokalnym.

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie funkcjonują kluby sportowe oraz lokalna liga piłkarska, które aktywnie angażują mieszkańców w działalność sportową. Najważniejsze z nich to:

Ludowy Klub Sportowy „Pomowiec”

Ludowy Klub Sportowy „Pomowiec” Kijewo Królewskie, założony pod pierwotną nazwą LZS Kijewianka w latach 1946–1947, stanowi jedno z najstarszych stowarzyszeń sportowych w regionie. Inicjatywa grupy pasjonatów sportu, w tym Tadeusza Fałczyka, Kazimierza Durczaka, Stefana i Czesława Cieślińskich oraz Franciszka i Damazego Lisewskich, stworzyła podstawy do rozwoju lokalnej kultury sportowej. W 1968 roku, po przejęciu opieki nad klubem przez Państwowy Ośrodek Maszynowy (POM) Kosowizna, przeprowadzono modernizację stadionu, a klub przyjął nazwę LKS Pomowiec. Dziś „Pomowiec” oferuje mieszkańcom możliwość aktywnego udziału w treningach i rozgrywkach piłkarskich, integrując lokalną społeczność i wspierając rozwój sportowy dzieci, młodzieży oraz dorosłych na terenie gminy.

Zdjęcie 5. Ludowy Klub Sportowy „Pomowiec”



Źródło: archiwa Gminy Kijewo Królewskie.

Uczniowski Klub Sportowy „Brzózki” Brzozowo

Uczniowski Klub Sportowy Brzózki Brzozowo, założony w 2016 roku, jest aktywnie działającą organizacją sportową, której celem jest rozwój umiejętności piłkarskich dzieci i młodzieży. Klub umożliwia młodym mieszkańcom gminy Kijewo Królewskie udział w treningach oraz turniejach, w tym w rozgrywkach Kujawsko-Pomorskiego Związku Piłki Nożnej. Od samego początku klub odnosi sukcesy – drużyna ORLIK, złożona głównie z debutantów, awansowała do etapu wojewódzkiego rozgrywek o Puchar Tymbarku. Działalność klubu, wspierana przez zaangażowanych rodziców, obejmuje także organizację nowych grup wiekowych, takich jak ŻAK i trampkarze, co umożliwia coraz młodszym zawodnikom rozwijanie sportowych pasji i umiejętności.

Zdjęcie 6. Uczniowski Klub Sportowy „Brzózki” Brzozowo



Źródło: uksbrzozkibrzozowo.pl/o-uks/.

Gminna Liga Piłki Nożnej

Gminna Liga Piłki Nożnej (GLPN) w Kijewie Królewskim funkcjonuje od 2009 roku jako organizacja promująca sport i aktywność fizyczną wśród mieszkańców gminy, oferując regularne rozgrywki piłkarskie na poziomie amatorskim. Liga skupia zespoły z okolicznych miejscowości, a jej celem jest integrowanie społeczności lokalnych poprzez rywalizację sportową oraz organizowanie wydarzeń, które angażują nie tylko zawodników, ale również kibiców i sympatyków. Pierwszym organizatorem GLPN był p. Ireneusz Szczepański. Od trzeciej edycji organizacją zajął się p. Adam Cieśliński – rozgrywki przeniesiono wówczas na boisko Orlik w Kijewie Królewskim.

Rozgrywki GLPN są odpowiednio zgrane z harmonogramem meczów, tabelami oraz statystykami graczy, co pozwala uczestnikom na systematyczne doskonalenie umiejętności piłkarskich oraz rywalizację o tytuł najlepszej drużyny w regionie. Dzięki temu liga nie tylko wspiera rozwój fizyczny młodzieży i dorosłych, ale także promuje wartości związane z zachowaniem fair play i współpracą w społeczności.

Oprócz regularnych rozgrywek ligowych, organizacja GLPN proponuje również wiele towarzyszących jednodniowych eventów/turniejów, jak np. Puchar GLPN, Superpuchar GLPN, Turniej Nocny, Turnieje Charytatywne.

Zdjęcie 7. Turniej Nocny 2022 w Kijewie Królewskim



Źródło: facebook.com/glpnkijewo/.

Ponadto, gmina regularnie organizuje różnego rodzaju wydarzenia sportowe, takie jak Międzynarodowy Wyścig Kolarski o Puchar Wójta Gminy Kijewo Królewskie – Memoriał Wojciecha Paducha, czy akcje charytatywne łączące działalność dobroczynną i sport („Piątka dla Szymona”). Takie wydarzenia cieszą się dużą popularnością wśród mieszkańców oraz są okazją do promowania zdrowego stylu życia.

Zdjęcie 8. Międzynarodowy Wyścig Kolarski o Puchar Wójta Gminy Kijewo Królewskie



Źródło: Archiwa Gminy Kijewo Królewskie.

Gmina Kijewo Królewskie angażuje się także w projekty wspierające rozwój sportu wśród dzieci i młodzieży. Przykładem mogą być programy, które mają na celu zwiększenie aktywności fizycznej wśród najmłodszych poprzez organizację zajęć sportowych w szkołach i poza nimi, np. „Szkołny Klub

Sportowy” i „Umiem Pływać”. Część z nich jest organizowana w ramach działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani.

1.2.2. Edukacja

Żłobki i przedszkola

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie funkcjonuje przedszkole w Trzebczu Szlacheckim oraz dwa oddziały przedszkolne. Oddział przedszkolny w Kijewie Królewskim jest największą placówką tego typu w gminie, do której uczęszcza 82 dzieci, w tym 9 spoza terenu gminy. Drugi oddział przedszkolny znajduje się w Brzozowie i zapewnia opiekę 44 dzieciom, z których 5 pochodzi z innych gmin. Niepubliczne Przedszkole „Maja i Gucio”, mieszczące się w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Trzebczu Szlacheckim, przyjmuje 29 wychowanków, w tym 22 z Gminy Kijewo Królewskie i 7 z gmin sąsiednich. Placówka ta, działająca od 2005 roku, oferuje zajęcia dodatkowe, takie jak zajęcia ruchowe, taneczne z bajkoterapią oraz edukacyjne koncerty Filharmonii Pomorskiej w Bydgoszczy.

Niewielka liczba dzieci z Gminy Kijewo Królewskie uczęszcza również do przedszkoli w miejscowościach spoza gminy, takich jak „Bajka” (2 dzieci), „Brzdąc” (3 dzieci), „Pinokio” (2 dzieci) oraz „Calineczka” (1 dziecko). Wskazuje to na uzupełniający charakter tych placówek w stosunku do lokalnych potrzeb.

W 2024 roku na terenie gminy nie funkcjonował żaden żłobek. Jednak dzięki pozyskaniu przez gminę środków finansowych rozpoczęto przygotowania do budowy pierwszej takiej placówki. Obecnie trwa opracowywanie projektu budowlanego, a rozpoczęcie prac budowlanych planowane jest na 2025 rok, co istotnie zwiększy dostępność opieki żłobkowej dla mieszkańców.

Podsumowując, oferta przedszkolna w Gminie Kijewo Królewskie zapewnia opiekę większości dzieci w wieku przedszkolnym z terenu gminy, a dodatkowe zajęcia w przedszkolach, szczególnie w „Maja i Gucio”, pozytywnie wpływają na rozwój dzieci.

W poniższej tabeli zestawiono najważniejsze informacje na temat wychowania przedszkolnego na terenie Gminy Kijewo Królewskie:

Tabela 5. Wychowanie przedszkolne na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023

Wskaźniki	2019	2020	2021	2022	2023
dzieci w wieku przedszkolnym 3-6 lat	176	194	209	201	201
dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym	142	178	182	186	179
odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	80,7%	91,8%	87,1%	92,5%	89,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

W Gminie Kijewo Królewskie w latach 2019-2023 zauważalny jest wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat), który z 176 dzieci w 2019 roku osiągnął najwyższą wartość 209 dzieci w 2021 roku, a w latach 2022 i 2023 utrzymał się na poziomie 201 dzieci. Równocześnie wzrastał odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym – z poziomu 80,7% w 2019 roku do 92,5% w 2022 roku. W 2023 roku odsetek ten wyniósł 89,1%, co oznacza lekką korektę w dół, ale nadal wskazuje na wysoki poziom dostępności i korzystania z edukacji przedszkolnej w gminie.

Edukacja podstawowa

Po ustaleniu planu sieci publicznych szkół podstawowych od dnia 01.09.2019 r. w Gminie Kijewo Królewskie funkcjonowały trzy publiczne szkoły podstawowe:

1. Szkoła Podstawowa w Kijewie Królewskim,
2. Szkoła Podstawowa w Brzozowie,

3. Szkoła Podstawowa w Trzebczyku.

Tabela 6. Plan sieci publicznych ośmioletnich szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Kijewo Królewskie, a także granice obwodów tych szkół

L.p.	Nazwa szkoły	Adres siedziby szkoły	Granice obwodu szkół od dnia 1.09.2019
1.	Szkoła Podstawowa w Kijewie Królewskim	św. Wawrzyńca 6 86-253 Kijewo Królewskie	Dorposz Szlachecki, Kijewo Królewskie, Kijewo Szlacheckie, Kosowizna, Napole, Płutowo, Szymborno
2.	Szkoła Podstawowa w Brzozowie	Miodowa 2 86-200 Brzozowo	Brzozowo, Kiełp, Watorowo
3.	Szkoła Podstawowa w Trzebczyku	Trzebczyk 2 86- 253 Kijewo Królewskie	Bajerze, Bągart, Trzebczyk, Trzebcz Królewski, Trzebcz Szlachecki

Źródło: Uchwała nr VI/52/2019 w sprawie ustalenia planu sieci i granic obwodów publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Kijewo Królewskie.

W 2024 r. Szkoła Podstawowa w Trzebczyku została zamknięta decyzją Rady Gminy Kijewo Królewskie, co spowodowało zmianę sieci publicznych szkół podstawowych w gminie. Od roku szkolnego 2024/2025 w Gminie Kijewo Królewskie funkcjonują więc dwie publiczne szkoły podstawowe: w Kijewie Królewskim oraz w Brzozowie. Zamknięcie szkoły w Trzebczyku wynikało z reorganizacji lokalnego systemu oświaty, mającej na celu dostosowanie sieci szkół do potrzeb demograficznych i organizacyjnych gminy.

Szkoła Podstawowa w Kijewie Królewskim:

Szkoła Podstawowa w Kijewie Królewskim jest kluczową placówką edukacyjną w gminie Kijewo Królewskie, pełniącą ważną rolę w kształceniu i wychowaniu dzieci na poziomie podstawowym.

Zdjęcie 9. Szkoła Podstawowa w Kijewie Królewskim



Źródło: *google.maps.pl*.

Szkoła znajduje się w centrum miejscowości Kijewo Królewskie, co czyni ją łatwo dostępną dla dzieci z całej gminy. Budynek szkolny jest dobrze wyposażony, z przestronnymi i nowoczesnymi salami lekcyjnymi, które zostały dostosowane do potrzeb edukacyjnych dzieci. Szkoła posiada również zaplecze sportowe, w tym orlik i salę gimnastyczną, co umożliwia prowadzenie zajęć wychowania fizycznego na wysokim poziomie.

Szkoła Podstawowa w Kijewie Królewskim ma długą historię, sięgającą niepotwierdzonego dokumentami roku 1860. Od początku działalność szkoły była odpowiedzią na rosnące potrzeby edukacyjne lokalnej społeczności. W 1905 roku zwiększono przestrzeń do nauki, otwierając drugą izbę lekcyjną. Prace nad nowym budynkiem rozpoczęte przed wybuchem II wojny światowej przerwał konflikt zbrojny, lecz już w marcu 1940 roku wznowiono naukę w tzw. „turniku”. Po wojnie, we wrześniu 1945 roku, zajęcia przeniesiono częściowo do nowego budynku, a pełne użytkowanie obiektu rozpoczęto w 1948 roku.

Rozbudowa szkoły była kontynuowana w latach 70., obejmując nowe skrzydło oraz instalację centralnego ogrzewania. Na potrzeby praktyczno-techniczne w latach 80. zaprojektowano tzw. „pawilon”, oddany do użytku w 1993 roku. Dzięki staraniom władz lokalnych i kuratorskich w 1997 roku szkoła zyskała wymarzoną salę gimnastyczną, która do dziś służy uczniom w rozwijaniu ich sprawności fizycznej. W 2009 roku kolejnym sukcesem było oddanie do użytku pierwszego w powiecie orlika, służącego aktualnie uczniom SP w Kijewie Królewskim, mieszkańcom oraz lokalnym stowarzyszeniom sportowym.

Szkoła realizuje pełen zakres programu nauczania dla szkół podstawowych, zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Edukacji Narodowej. Oprócz standardowych przedmiotów szkoła oferuje także zajęcia dodatkowe w ramach projektu Laboratoria Przyszłości.

W szkole pracuje wykwalifikowana kadra pedagogiczna, która stale podnosi swoje kwalifikacje poprzez uczestnictwo w kursach i szkoleniach. Nauczyciele są zaangażowani w pracę z dziećmi i stosują nowoczesne metody nauczania, które zachęcają uczniów do aktywnego udziału w lekcjach oraz samodzielnego zdobywania wiedzy.

Szkoła w Kijewie Królewskim aktywnie uczestniczy w różnorodnych inicjatywach edukacyjnych i społecznych. Uczniowie mają możliwość udziału w konkursach, olimpiadach przedmiotowych oraz projektach finansowanych ze środków unijnych, które są ukierunkowane na podnoszenie jakości nauczania oraz rozwijanie kluczowych kompetencji. Te przedsięwzięcia wspierają wszechstronny rozwój uczniów, przygotowując ich do wyzwań współczesnego rynku pracy oraz życia społecznego.

Szkoła aktywnie współpracuje z rodzicami, organizując regularne zebrania, dni otwarte oraz różnorodne wydarzenia szkolne, w które zaangażowani są również rodzice. Taka współpraca umożliwia lepsze wsparcie dla uczniów oraz budowanie silnej społeczności szkolnej.

Szkoła Podstawowa w Kijewie Królewskim kładzie duży nacisk na wszechstronny rozwój swoich uczniów, zarówno w sferze edukacyjnej, jak i wychowawczej. Organizowane są liczne wydarzenia kulturalne i sportowe oraz wycieczki edukacyjne, które wzbogacają program nauczania i wspierają rozwijanie zainteresowań dzieci. Placówka cieszy się pozytywną opinią wśród lokalnych mieszkańców, stanowiąc ważny element społeczności, który aktywnie wspiera jej integrację oraz rozwój kulturalny.

Szkoła Podstawowa w Brzozowie:

Szkoła Podstawowa w Brzozowie to publiczna placówka edukacyjna, która zapewnia naukę dzieciom i młodzieży z okolicznych miejscowości. Szkoła aktywnie angażuje się w życie lokalnej społeczności, organizując różnorodne wydarzenia i uroczystości, takie jak warsztaty artystyczne, konkursy przedmiotowe oraz spotkania z lokalnymi twórcami, co świadczy o jej zaangażowaniu w rozwijanie talentów i zainteresowań dzieci.

Istotnym elementem edukacji w szkole są zajęcia praktyczne, takie jak nauka pierwszej pomocy czy nauka pływania realizowana w ramach projektu „Umiem pływać”, które kształtują u dzieci kluczowe

wartości i umiejętności, takie jak koordynacja, odpowiedzialność oraz samodzielność. Ponadto, szkoła oferuje zajęcia terapeutyczne i logopedyczne, dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów, co świadczy o kompleksowym podejściu do ich rozwoju. Wszystkie te działania podkreślają dążenie szkoły do tworzenia inspirującego i wspierającego środowiska edukacyjnego.

Zdjęcie 10. Szkoła Podstawowa w Brzozowie



Źródło: *google.maps.pl*.



Źródło: *<https://www.facebook.com/profile.php?id=100069161776373>*.

W poniższej tabeli zestawiono najważniejsze informacje na temat wychowania podstawowego na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023.

Tabela 7. Wychowanie podstawowe na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Uczniowie	377	391	395	388	370
Oddziały w szkołach	31	31	32	31	30
Absolwenci	34	40	44	65	57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

W latach 2019-2023 liczba uczniów w szkołach podstawowych w gminie wykazywała lekkie wahania, osiągając najwyższy poziom w 2021 roku z liczbą 395 uczniów, po czym spadła do 370 uczniów w 2023 roku. Liczba oddziałów w szkołach wahała się od 30 do 32, co wskazuje na stabilną organizację klas, dostosowaną do zmieniającej się liczby uczniów. Liczba absolwentów stopniowo rosła od 34 w 2019 roku do rekordowych 65 w 2022 roku, po czym w 2023 roku spadła do 57. Dane te sugerują, że mimo spadku liczby uczniów w ostatnich latach, gmina utrzymuje odpowiednie zasoby edukacyjne, zapewniając stabilne wsparcie dydaktyczne dla dzieci i młodzieży.

W poniższej tabeli zestawiono wyniki egzaminu ósmoklasisty w roku 2023/2024.

Tabela 8. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023/2024 roku

Rok	2023/2024		
Przedmiot	Język polski	Matematyka	Język angielski
Polska	61%	52%	66%
Województwo kujawsko-pomorskie	58%	46%	61%
Powiat chełmiński	53,46%	43,87%	58,3%
Gmina Kijewo Królewskie	60,13%	54,67%	73,63%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z waszaedukacja.pl.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty w Gminie Kijewo Królewskie za rok 2023/2024 przewyższają średnie zarówno na poziomie województwa kujawsko-pomorskiego, jak i powiatu chełmińskiego we wszystkich przedmiotach. Uczniowie z gminy uzyskali 60,13% z języka polskiego, co jest wynikiem zbliżonym do średniej krajowej (61%) i wyższym niż w regionie (58%) oraz powiecie (53,46%). Z matematyki osiągnęli 54,67%, przewyższając średnią krajową (52%) oraz wyraźnie wyprzedzając wyniki powiatowe i wojewódzkie. Najlepsze wyniki gmina odnotowała z języka angielskiego – 73,63%, co znacząco przewyższa zarówno średnią ogólnopolską (66%), jak i wyniki wojewódzkie (61%) oraz powiatowe (58,3%). Wyniki te wskazują na wysoki poziom nauczania oraz skuteczność przygotowania uczniów w Gminie Kijewo Królewskie w porównaniu z szerszymi wskaźnikami regionalnymi i krajowymi. Warto odnotować, że według rankingu portalu *Wasza Edukacja* Szkoła Podstawowa w Brzozowie osiągnęła najlepsze noty z egzaminu ósmoklasisty w całym powiecie chełmińskim.

Kolejnym dowodem na ponadprzeciętny poziom edukacji w Gminie Kijewo Królewskie jest wdrażanie różnorodnych programów edukacyjnych. Gmina Kijewo Królewskie realizowała m.in. projekt „Wiem, rozumiem, doświadczam” w okresie od 01.08.2021 do 31.03.2023, skierowany do uczniów szkół podstawowych w Brzozowie, Kijewie Królewskim i (wtedy jeszcze funkcjonującym) Trzebczyku. Celem projektu było podniesienie jakości kształcenia poprzez udział 327 uczniów w różnorodnych zajęciach, takich jak język angielski, kodowanie, warsztaty kulturalne, zajęcia matematyczno-przyrodnicze oraz doradztwo zawodowe. Dodatkowo, projekt zakładał adaptację i wyposażenie pracowni informatycznych oraz podniesienie kwalifikacji 45 nauczycieli poprzez studia podyplomowe.

Innym znaczącym projektem, w który zaangażowały się szkoły podstawowe w Kijewie Królewskim oraz w Brzozowie, są Laboratoria Przyszłości. Program Laboratoria Przyszłości wspiera szkoły, dostarczając im nowoczesne wyposażenie techniczne, które ma służyć rozwijaniu praktycznych

umiejętności uczniów. Inicjatywa ta koncentruje się na budowaniu kompetencji kreatywnych i technicznych w zakresie matematyki, nauk przyrodniczych, technologii oraz inżynierii, które są kluczowe dla przyszłego rozwoju społecznego i gospodarczego Polski. Szkoły, korzystając z katalogu wyposażenia, mogą swobodnie dopasować sprzęt do potrzeb uczniów – zarówno podstawowy, dostępny we wszystkich szkołach od 2023 roku, jak i dodatkowy.

Zdjęcie 11. Laboratoria Przyszłości w Szkole Podstawowej w Kijewie Królewskim



Źródło: spkijewo.edupage.org.

Edukacja ponadpodstawowa

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie oferta edukacji ponadpodstawowej jest ograniczona. Gmina nie posiada własnych szkół ponadpodstawowych, takich jak licea, technika czy szkoły zawodowe. Uczniowie z terenu gminy, którzy kończą szkołę podstawową, zazwyczaj kontynuują edukację w pobliskich miejscowościach, takich jak Chełmno, Unisław czy Grubno, gdzie dostępna jest szersza oferta edukacyjna na poziomie ponadpodstwowym.

Po ukończeniu szkoły podstawowej w roku szkolnym 2023/2024 absolwenci najczęściej wybierali szkoły w powiecie chełmińskim. Wśród absolwentów Szkoły Podstawowej w Kijewie Królewskim 2 uczniów zdecydowało się na Liceum Ogólnokształcące w Unisławiu, 5 uczniów wybrało Zespół Szkół Centrum Kształcenia w Grubnie, a 8 uczniów kontynuowało naukę w Chełmnie, m.in. w Liceum Ogólnokształcącym i Technikum Mundurowym. Z kolei wśród absolwentów Szkoły Podstawowej w Brzozowie dominowały wybory liceum ogólnokształcącego w Chełmnie (10 uczniów), technikum w Zespole Szkół nr 2 w Chełmnie (2 uczniów) oraz szkoły branżowej w tej samej placówce (1 uczeń). Jedna osoba z gminy wyprowadziła się do innej części Polski i tam kontynuuje edukację.

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie powołany został natomiast w 2024 r. Uniwersytet Trzeciego Wieku, który jest częścią Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy. Siedziba Uniwersytetu znajduje się w Gminnym Ośrodku Kultury w Kijewie Królewskim, co sprzyja integracji seniorów z innymi grupami wiekowymi oraz stymuluje lokalne inicjatywy. Uniwersytet oferuje różnorodne programy edukacyjne, które umożliwiają seniorom rozwijanie swoich pasji i umiejętności, a także aktywne uczestnictwo w życiu kulturalnym gminy. Tematyka zajęć jest starannie dobierana, aby sprostać zainteresowaniom słuchaczy, a także odpowiadać na aktualne potrzeby społeczne.

1.2.3. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest ważnym aspektem działania gmin. Na terenie Gminy Kijewo Królewskie świadczeniami pomocy społecznej administruje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Realizuje on pomoc społeczną w ramach zadań własnych, jak i zleconych gminie, zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, a także zadania należące do kompetencji gminy z zakresu ustawy o świadczeniach rodzinnych i dodatkach mieszkaniowych.

Zdjęcie 12. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kijewie Królewskim



Źródło: facebook.com/profile.php?id=61554731040341.

Zakres działań GOPS w Kijewie Królewskim obejmuje:

- zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych osób i rodzin oraz umożliwianie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia;
- zaspakajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka;
- doprowadzanie w miarę możliwości do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Zadania pomocy społecznej obejmują w szczególności:

- tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, w tym rozbudowę niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej;
- przyznawanie i wypłacanie świadczeń przewidzianych ustawą o pomocy społecznej;
- realizację programów systemowych współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego;
- animowanie działań na rzecz integracji i aktywizacji społeczności lokalnej poprzez realizację rządowych programów pomocy społecznej i gminnych programów osłonowych;
- pobudzanie społecznej aktywności w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin;

- pracę socjalną rozumianą jako działalność zawodową, skierowaną na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie;
- realizację innych zadań wynikających z przepisów prawa.

Ośrodek realizuje również zadania w zakresie:

- przyznawania i wypłacania świadczeń przewidzianych ustawą o świadczeniach rodzinnych;
- przyznawania i wypłacania świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz podejmowanie działań wobec dłużników alimentacyjnych.

GOPS w Kijewie Królewskim odgrywa kluczową rolę w lokalnym systemie wsparcia społecznego, działając na rzecz poprawy warunków życia mieszkańców gminy, szczególnie tych najbardziej potrzebujących.

Analiza liczby osób korzystających z pomocy społecznej, uwzględniająca przyczyny ich trudnej sytuacji życiowej, umożliwia identyfikację kluczowych problemów społeczno-gospodarczych w gminie. Zrozumienie tych uwarunkowań pozwala na opracowanie skutecznych strategii interwencji, które mają na celu eliminację lub ograniczenie występowania sytuacji kryzysowych w przyszłości.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę osób korzystających z pomocy społecznej według powodów.

Tabela 9. Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej wg powodów trudnej sytuacji życiowej na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2016, 2018, 2021 i 2023

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin				Liczba osób w tych rodzinach			
	2016	2018	2021	2023	2016	2018	2021	2023
Ubóstwo	131	126	73	63	393	357	181	165
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	2	1	1	1	2	2	1	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	4	16	7	8	64	86	45	52
Bezrobocie	100	84	56	47	304	261	164	144
Niepełnosprawność	57	61	47	39	147	149	115	107
Długotrwała choroba	82	93	72	62	240	252	187	183
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	41	41	28	29	169	164	137	144
– rodziny niepełne	20	24	9	12	65	77	30	53
– rodziny wielodzietne	7	8	9	11	51	57	65	71
Alkoholizm	14	13	7	12	32	25	17	22
Narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	0	3	2	3	0	5	2	3
Przemoc w rodzinie	0	1	0	1	0	4	0	5
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	1	1	0	0	5	1	0	0
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0	0	0	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Kijewie Królewskim.

W latach 2016–2023 Gmina Kijewo Królewskie odnotowała znaczący spadek liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, zwłaszcza w przypadkach ubóstwa i bezrobocia. Liczba rodzin zmagających się z ubóstwem zmniejszyła się z 131 w 2016 roku do 63 w 2023 roku, a liczba osób – z 393 do 165. Podobną poprawę można zauważyć w przypadku bezrobocia, gdzie liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej spadła z 100 do 47. Te pozytywne trendy sugerują poprawę warunków materialnych mieszkańców oraz zwiększoną aktywizację zawodową, co korzystnie wpływa na ogólną sytuację społeczną w gminie.

Mimo tych pozytywnych zmian, wyzwania pozostają w zakresie problemów zdrowotnych, takich jak niepełnosprawność i długotrwała choroba. Choć liczba osób potrzebujących pomocy w związku z tymi trudnościami zmalała, nadal stanowią one istotny problem społeczny, obejmując odpowiednio 107 i 183 osoby w 2023 roku. Problemy adaptacyjne, szczególnie dotyczące osób opuszczających zakłady karne lub młodzieży wychodzącej z placówek opiekuńczych, choć mniej liczne, wymagają także odpowiednich działań wsparcia.

Problemy związane z uzależnieniami, takimi jak alkoholizm i narkomania, pozostają względnie stabilne pod względem liczby osób potrzebujących pomocy, co podkreśla potrzebę utrzymania programów profilaktycznych i wspierających walkę z uzależnieniami. Warto w tym kontekście wspomnieć, że Gmina Kijewo Królewskie podejmuje kompleksowe działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz narkomanii. Współpracując z wieloma lokalnymi instytucjami, takimi jak Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA), Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, policja, szkoły, ośrodki zdrowotne oraz organizacje społeczne i kościelne, gmina dąży do szeroko zakrojonego wsparcia mieszkańców. Ważnym aspektem tych działań jest działalność edukacyjna i informacyjna skierowana głównie do dzieci i młodzieży – organizowane są pozalekcyjne zajęcia sportowe oraz programy socjoterapeutyczne, promujące zdrowy styl życia oraz przeciwdziałające eksperymentowaniu z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak dopalacze. Ponadto, prowadzona jest pomoc psychologiczna i prawna dla rodzin borykających się z uzależnieniami oraz dla osób dotkniętych przemocą domową.

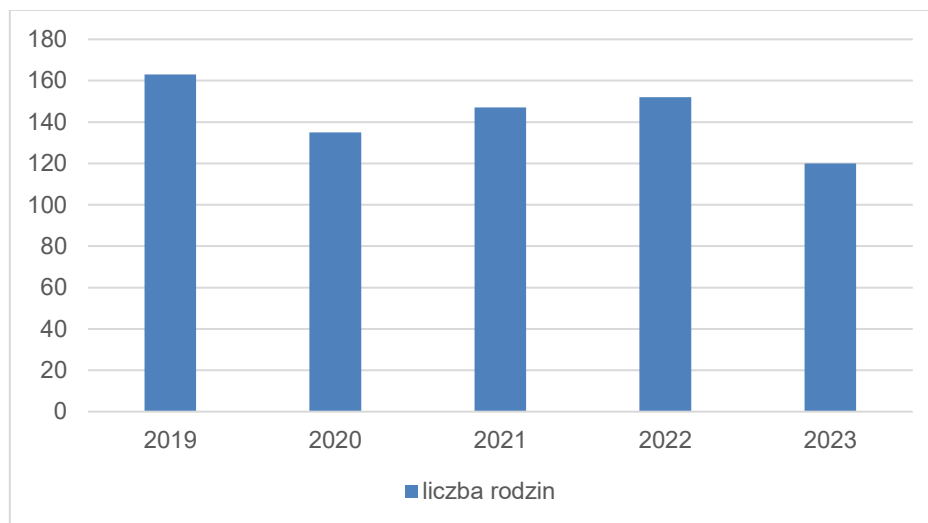
Działania GKRPA obejmują również zapewnienie dostępu do terapii i rehabilitacji dla osób uzależnionych. W 2022 roku zatrudniono terapeutę ds. uzależnień oraz psychologa, którzy oferują regularne dyżury i konsultacje dla osób uzależnionych i ich rodzin. Komisja organizuje comiesięczne dyżury, podczas których prowadzi interwencje motywacyjno-terapeutyczne, inicjując pierwszy kontakt z osobami uzależnionymi. W ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, gmina wspiera również lokalne kampanie edukacyjne, takie jak "Dopalacze – powiedz stop", oraz konkursy promujące zdrowy styl życia. Wdrożone inicjatywy mają na celu ograniczenie używania narkotyków i alkoholu oraz minimalizowanie związanych z nimi zagrożeń zdrowotnych i społecznych.

Tabela 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2019-2023 na terenie Gminy Kijewo Królewskie

2019	2020	2021	2022	2023
163	135	147	152	120

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Kijewie Królewskim.

Wykres 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2019-2023 na terenie Gminy Kijewo Królewskie



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Kijewie Królewskim.

Kwoty świadczeń pomocy społecznej przedstawione są w poniższej tabeli.

Tabela 11. Kwoty udzielonych świadczeń pomocy społecznej w 2022 i 2023 r. na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Forma pomocy	Kwota świadczeń (zł) w 2022 r.	Kwota świadczeń (zł) w 2023 r.
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	160 950	227 245
Zasiłki stałe ogółem	138 285	131 234
Zasiłki okresowe ogółem	145 314	114 454
Schronienie	18 629	25 395
Posiłek	71 179	84 909
Usługi opiekuńcze ogółem	1800	0
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem	42 576	22 340

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GOPS w Kijewie Królewskim.

Gmina Kijewo Królewskie w latach 2022-2023 intensywnie wspierała mieszkańców poprzez różnorodne formy świadczeń. Najwyższy wzrost wydatków zanotowano na specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które wzrosły z 160 950 zł w 2022 roku do 227 245 zł w 2023 roku, co wskazuje na rosnące zapotrzebowanie na ten typ wsparcia. Zauważalny jest również wzrost wydatków na zapewnienie posiłków, z 71 179 zł do 84 909 zł, co sugeruje potrzebę intensyfikacji pomocy w tym obszarze.

Z kolei zasiłki stałe i okresowe wykazały spadek. Zasiłki stałe zmniejszyły się o ponad 7 000 zł, a zasiłki okresowe o około 30 000 zł, co może odzwierciedlać poprawę sytuacji dochodowej niektórych mieszkańców lub zmiany w strukturze zapotrzebowania na pomoc finansową. Dla usług opiekuńczych w 2023 roku nie przeznaczono żadnych środków, co może wynikać z przeniesienia uwagi na inne formy wsparcia lub ograniczenia w dostępie do tych usług.

Warto również zauważyć spadek kwot przeznaczonych na inne zasiłki celowe i w naturze – z 42 576 zł w 2022 roku do 22 340 zł w 2023 roku. Wzrost kosztów na zapewnienie schronienia (z 18 629 zł do 25 395 zł) wskazuje na wzrastającą potrzebę wsparcia w sytuacjach kryzysowych.

W ogólnym ujęciu, liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kijewo Królewskie odzwierciedla szersze trendy społeczno-ekonomiczne w regionie (niski poziom konkurencyjności w zakresie atrakcyjności rynku pracy, niski kapitał społeczny mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego etc.), co podkreśla potrzebę kontynuacji wsparcia i interwencji ze strony lokalnych instytucji społecznych.

Centrum Usług Społecznych

W Gminie Kijewo Królewskie powstaje również nowoczesne Centrum Usług Społecznych (CUS), które ma na celu znaczną poprawę jakości i dostępności usług społecznych oraz administracyjnych dla lokalnej społeczności. Budowa rozpoczęła się w maju 2024 roku, w wyniku umowy podpisanej między wójtem gminy, skarbnikiem oraz firmą budowlaną ARTEXBUD, przy wsparciu finansowym z Rządowego Funduszu Polski Ład. Całkowity koszt inwestycji szacowany jest na około 13 mln złotych, a zakończenie prac przewidziane jest na 2027 rok.

Planowany obiekt, o powierzchni użytkowej 1700 m², będzie pełnił funkcje zarówno społeczne, jak i administracyjne. Na parterze znajdują się m.in. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, zapewniający pomoc prawną i psychologiczną, przestrzeń dla stowarzyszeń, kół gospodyń wiejskich oraz świetlica wiejska wyposażona w scenę, zaplecze kuchenne i chłodnię. Na piętrze budynku znajdzie się nowa siedziba Urzędu Gminy wraz z przestronną salą obrad. Otoczenie kompleksu zostanie zagospodarowane jako zielona przestrzeń rekreacyjna, z miejscem na parking.

Nowy kompleks, oprócz funkcji administracyjnych, będzie sprzyjał integracji społecznej i rozwojowi kulturalnemu, między innymi dzięki planowanemu amfiteatrowi o unikalnym designie, który ma stanowić przestrzeń na koncerty plenerowe i doroczne dożynki. Inwestycja jest przykładem efektywnego wykorzystania funduszy zewnętrznych na rzecz rozwoju infrastruktury gminnej, wspierając zarówno rozwój lokalnej społeczności, jak i jej aktywizację społeczną.

1.2.4. Ochrona zdrowia

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim pełni kluczową rolę w zapewnieniu dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej w zakresie ginekologii i położnictwa dla mieszkańców gminy. Jego struktura organizacyjna obejmuje szereg komórek, w tym poradnię lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, gabinety pielęgniarstwa oraz punkt szczepień, co pozwala na kompleksową obsługę pacjentów. Zakład zapewnia nieodpłatne świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych dla osób ubezpieczonych oraz osób uprawnionych na podstawie odrębnych przepisów, co podkreśla jego misję w zakresie ochrony zdrowia lokalnej społeczności.

Celem działalności zakładu jest nie tylko udzielanie świadczeń zdrowotnych, ale również prowadzenie działań profilaktycznych oraz edukacyjnych. W ramach swoich zadań, jednostka skupia się na diagnostyce, profilaktyce oraz monitorowaniu stanu zdrowia dzieci i młodzieży, co ma istotne znaczenie dla poprawy jakości życia mieszkańców gminy. Dodatkowo, możliwość świadczenia odpłatnych usług zdrowotnych dla osób nieobjętych ubezpieczeniem oraz prowadzenie działalności wspomagającej świadczą o elastyczności i zaangażowaniu zakładu w dostosowanie oferty do potrzeb lokalnej społeczności.

Zdjęcie 13. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kijewie Królewskim



Źródło: *google.maps.pl*.

Liczba porad udzielonych w 2023 roku w ramach podstawowej opieki zdrowotnej (porady lekarskie) wynosiła 13 744 i była znacznie mniejsza niż w roku 2022.

Tabela 12. Liczba porad zdrowotnych udzielonych na terenie Gminy Kijewo Królewskie (2019-2023)

	2019	2020	2021	2022	2023
Podstawowa opieka zdrowotna	15 938	12 575	14 538	15 639	13 206
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie	16 561	13 284	15 798	16 317	13 744

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.*

1.2.5. Działalność organizacji pozarządowych

Bardzo ważnym elementem rozwoju lokalnego są silne i świadome organizacje pozarządowe, w których działają ludzie społecznie zaangażowani, chcący zrobić coś dla swojej społeczności. Organizacje pozarządowe spełniają istotną rolę w funkcjonowaniu regionu i kraju – wypełniają miejsca, w których trudno działać samorządom, uaktywniają ludzi i środowiska.

Gmina Kijewo Królewskie podejmuje współpracę z organizacjami w formie:

- zlecenia organizacjom realizacji zadań publicznych, na zasadach określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w formach powierzenia lub wspierania wykonania zadań wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji;
- uczestniczenia organizacji pozarządowych w identyfikowaniu problemów społecznych w gminie;
- wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności i współdziałania w celu ich zharmonizowania poprzez: publikowanie ważnych informacji na stronach internetowych gminy lub w biuletynie informacji publicznej, na tablicy ogłoszeń, innych dostępnych w gminie mediach oraz poprzez wspólne konsultacje zadań priorytetowych na kolejny rok;
- konsultowania projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji;
- doradztwa i współpracy przy pozyskiwaniu przez organizacje pozarządowe środków finansowych z innych źródeł, w tym funduszy europejskich;
- współorganizowania szkoleń i spotkań okolicznościowych.

Tabela 13. Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Kijewo Królewskie

NR KRS	NAZWA	MIEJSCOWOŚĆ	TYP REJESTRU
0000444455	„Fundacja Life4Science”	Szymborno	Rejestr Stowarzyszeń
0000351424	Fundacja „Lepsze Jutro”	Trzebcz Szlachecki	Rejestr Stowarzyszeń
0000444006	Fundacja „Twierdza Chełmno”	Dorposz Szlachecki	Rejestr Stowarzyszeń
0000040106	Klub Sportowy „Adriana” w Likwidacji	Kosowizna	Rejestr Stowarzyszeń
0000219198	Kółko Rolnicze w Brzozowie	Brzozowo	Rejestr Stowarzyszeń
0000257579	Lokalna Grupa Działania „Zakole Dolnej Wisły”	Kijewo Królewskie	Rejestr Stowarzyszeń
0000046890	Ludowy Klub Sportowy „Pomowiec”	Kijewo Królewskie	Rejestr Stowarzyszeń
0000040483	Ochotnicza Straż Pożarna RP Brzozowo	Brzozowo	Rejestr Stowarzyszeń
0000061995	Ochotnicza Straż Pożarna Trzebcz Szlachecki	Trzebcz Szlachecki	Rejestr Stowarzyszeń
0000258486	Ochotnicza Straż Pożarna w Kijewie Królewskim	Kijewo Królewskie	Rejestr Stowarzyszeń
0000631357	Ochotnicza Straż Pożarna w Płutowie	Płutowo	Rejestr Stowarzyszeń

0000004068	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej	Kijewo Królewskie	Rejestr Stowarzyszeń
0000226432	Stowarzyszenie „Pierwiosnek”	Trzebcz Szlachecki	Rejestr Stowarzyszeń
0000872687	Stowarzyszenie „Stoki Doliny Wisły”	Dorposz Szlachecki	Rejestr Stowarzyszeń
0000634530	Stowarzyszenie „Trzebcz – Wieś z Przyszłością”	Trzebcz Szlachecki	Rejestr Stowarzyszeń
0000729127	Stowarzyszenie Inicjatyw Twórczych „Manowce”	Dorposz Szlachecki	Rejestr Stowarzyszeń
0000183298	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Kijewo Królewskie	Kijewo Królewskie	Rejestr Stowarzyszeń
0001095193	Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły i Przedszkola w Trzebczu Szlacheckim im. Rodziny Śląskich	Trzebcz Szlachecki	Rejestr Stowarzyszeń
0000840453	Teatr Ludyczny	Dorposz Szlachecki	Rejestr Stowarzyszeń
0000077372	Towarzystwo Błogosławionego Zefiryna	Bajerze	Rejestr Stowarzyszeń
0000156570	Zakładowa Ochotnicza Straż Pożarna w Kosowiznie	Kosowizna	Rejestr Stowarzyszeń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

1.2.6. Współpraca z innymi społecznościami samorządowymi

Gmina Kijewo Królewskie aktywnie uczestniczy w różnorodnych inicjatywach partnerskich na poziomie regionalnym, krajowym i międzynarodowym, co przyczynia się do rozwoju lokalnej społeczności oraz promocji gminy w szerszym kontekście.

Gmina Kijewo Królewskie jest członkiem Kujawsko-Pomorskiego Stowarzyszenia Europa Kujaw i Pomorza. Dzięki tej współpracy mieszkańcy i przedstawiciele gminy mają możliwość uczestniczenia w wyjazdach studyjnych, seminariach, szkoleniach oraz stażach w Brukseli. Stowarzyszenie to skupia się na propagowaniu nowoczesnych europejskich rozwiązań, szkoleniu młodzieży w zakresie innowacji oraz wspieraniu wdrażania ciekawych projektów lokalnych.

Ponadto gmina jest członkiem i założycielem Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Zakole Dolnej Wisły”, której siedziba znajduje się w Kijewie Królewskim.

Lokalna Grupa Działania „Zakole Dolnej Wisły”

Lokalna Grupa Działania „Zakole Dolnej Wisły” jest trójsektorowym stowarzyszeniem z osobowością prawną, powstałym w 2006 roku z inicjatywy mieszkańców oraz organizacji z terenu czterech gmin województwa kujawsko-pomorskiego: Kijewa Królewskiego, Unisławia, Dąbrowy Chełmińskiej i Pruszcza (aktualnie Złejwsi Wielkiej). Głównym zadaniem LGD jest wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR), tworzonej we współpracy z lokalną społecznością. Strategia ta jest

finansowana z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

LGD realizuje liczne działania wspierające lokalne społeczności, takie jak Złoty Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych czy spotkania Klubu Sołtysa Zakola Dolnej Wisły. Wspiera również Ochotnicze Straże Pożarne (OSP), Koła Gospodyń Wiejskich (KGW) oraz sołectwa. Od czterech lat wdraża program „Działaj Lokalnie”, dofinansowany przez Polsko-Amerykańską Fundację Wolności, który aktywizuje mieszkańców i wspiera oddolne inicjatywy.

Zdjęcie 14. Jarmark w Zakolu Dolnej Wisły



Źródło: zakolewisly.pl.

Ponadto, działalność LGD obejmuje organizację szkoleń oraz warsztatów związanych z procesem ubiegania się o fundusze unijne i realizacją projektów finansowanych w ramach PROW 2007-2013 i kolejnych programów. Mieszkańcy mogą zdobywać praktyczne umiejętności potrzebne do aplikowania o wsparcie finansowe i zarządzania własnymi inicjatywami, co podnosi jakość składanych wniosków oraz zwiększa efektywność realizowanych przedsięwzięć.

W ramach współpracy międzynarodowej przedstawiciele LGD brali udział w wizytach studyjnych w takich krajach jak Francja, Hiszpania czy Portugalia, by wymieniać się doświadczeniami w zakresie aktywizacji obszarów wiejskich, poznawać dobre praktyki i inspirować się nowymi rozwiązaniami. Na najbliższe lata, zgodnie z wytycznymi LSR, LGD stawia sobie za cel wielowymiarową poprawę jakości życia na obszarze objętym działalnością, m.in. poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy oraz rozwój gospodarczy i społeczny regionu. Szczególną uwagę skupia na grupach defaworyzowanych, jak kobiety, osoby młode i starsze, osoby bezrobotne oraz osoby niepełnosprawne. Realizując te cele, LGD „Zakole Dolnej Wisły” wspiera rozwój lokalnej społeczności, dostosowując formy komunikacji i wsparcia do lokalnych warunków i potrzeb mieszkańców.

Międzynarodowe partnerstwo z Gminą Algermissen

W 2012 roku Gmina Kijewo Królewskie podpisała umowę o partnerstwie międzynarodowym z Gminą Algermissen w Dolnej Saksonii. Celem tej współpracy było nawiązanie i rozwijanie kontaktów między mieszkańcami obu gmin w duchu przyjaźni i wzajemnego wsparcia. Partnerstwo opiera się na szerokim zakresie działań, w tym wymianie kulturalnych wartości i tradycji regionalnych, obustronnej

wymianie grup młodzieży, seniorów, samorządowców oraz sportowców, a także na rozwijaniu kontaktów w dziedzinie gospodarki, rzemiosła, handlu oraz turystyki.

Jednym z ważniejszych obszarów współpracy jest również wspieranie lokalnych klubów sportowych, ochotniczych straży pożarnych oraz stowarzyszeń, co sprzyja integracji społecznej i wzmacnianiu więzi pomiędzy mieszkańcami. Dodatkowo, partnerstwo przewiduje wymianę doświadczeń w dziedzinie administracji i funkcjonowania samorządów, co umożliwia wzajemne uczenie się i doskonalenie standardów działania obu gmin.

W początkowym okresie partnerstwa prowadzono intensywną wymianę, która obejmowała różne grupy społeczne, jednak działania te zostały przerwane z powodu pandemii COVID-19. W 2023 roku współpraca została wznowiona, a w dniach 2–5 czerwca Gmina Kijewo Królewskie gościła delegację z Algermissen, co dało impuls do kontynuowania wspólnych działań.

Partnerstwo z Gminą Algermissen stanowi istotny element strategii rozwoju Gminy Kijewo Królewskie, wspierając integrację międzynarodową, rozwój lokalnej społeczności oraz wymianę doświadczeń w aspektach kulturalnym, administracyjnym i społecznym.

Podsumowując, dzięki współpracy z lokalnymi, regionalnymi i międzynarodowymi partnerami Gmina Kijewo Królewskie realizuje działania, które wzmacniają jej potencjał rozwojowy i podnoszą jakość życia mieszkańców. Udział w stowarzyszeniach i programach partnerskich przyczynia się do promowania gminy na arenie krajowej i międzynarodowej, tworząc jednocześnie przestrzeń dla realizacji innowacyjnych projektów. Wznowiona współpraca z Gminą Algermissen oraz zaangażowanie w LGD „Zakole Dolnej Wisły” są przykładami skutecznego wykorzystania partnerstw dla budowania aktywnej i zintegrowanej społeczności lokalnej.

1.2.7. Bezpieczeństwo

Polityka bezpieczeństwa obejmuje działania administracyjne mające na celu realizację przedsięwzięć związanych z tworzeniem i wykorzystywaniem potencjału ochronnego w celu zapobiegania oraz przeciwdziałania różnorodnym zagrożeniom. Skuteczna realizacja polityki bezpieczeństwa w gminie stanowi podstawowe zadanie samorządu terytorialnego, a jej organizacja ma istotny wpływ na rozwój gminy. Po wejściu w życie ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej, wdrożenie polityki bezpieczeństwa zostanie dostosowane do nowych regulacji prawnych oraz występujących zagrożeń. Zgodnie z opublikowanymi przepisami, wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast będą musieli sporządzić i przedstawić radzie gminy lub miasta informację o stanie przygotowań do realizacji zadań ochrony ludności i obrony cywilnej. Dokument ten powinien być aktualizowany i przedkładany radnym co dwa lata, co wymaga systematycznego monitorowania i raportowania podejmowanych działań.

Ważne jest także angażowanie potencjału organizacji pozarządowych, które działają na zasadzie pracy społecznej. Koordynacja działań i kierunków rozwoju tych organizacji może znacząco wspierać reagowanie na zagrożenia wpływające na bezpieczeństwo oraz rozwój gminy. Samorządy na realizację zadań przewidzianych w ustawie będą otrzymywać subwencję z budżetu państwa, co umożliwi finansowanie działań nawet do 100% ich kosztów. Zadania te powinny zostać uwzględnione w strategii rozwoju gminy, aby zapewnić spójne i długofalowe podejście do kwestii bezpieczeństwa.

Kluczową rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa mieszkańcom gminy odgrywają także służby, w tym policja i Ochotnicza Straż Pożarna, których działalność zostanie omówiona w dalszej części.

Policja

Na terenie gminy funkcjonuje punkt obsługi interesanta mieszczący się w Kijewie Królewskim, gdzie raz w tygodniu dyżur pełni dzielnicowy gminy. Gmina nie posiada własnego posterunku policji, co może wpływać na skuteczność działań prewencyjnych oraz szybkość reakcji na sytuacje kryzysowe.

W poniższej tabeli przedstawiono kluczowe informacje dotyczące bezpieczeństwa w Gminie Kijewo Królewskie:

Tabela 14. Interwencje i zdarzenia na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023

Interwencje i zdarzenia	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023
Interwencje publiczne	140	147	150	126	176
Interwencje domowe	53	54	42	27	32
Niebieskie karty	14	20	14	10	15
Wypadki	0	0	1	0	0
Kolizje	43	47	31	35	19
Zabici	0	0	1	0	0
Ranni	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Chełmnie.

W latach 2019-2023 liczba interwencji publicznych w gminie Kijewo Królewskie wykazywała niewielkie wahania, z zauważalnym wzrostem do 176 przypadków w 2023 roku w porównaniu do najniższej liczby 126 interwencji odnotowanej w 2022 roku. Wzrost liczby interwencji w ostatnim roku może wskazywać na większą aktywność służb publicznych w monitorowaniu porządku bądź też wzrost liczby incydentów wymagających ich interwencji. Zmieniająca się liczba interwencji może świadczyć o różnorodnych wyzwaniach stojących przed gminą, zwłaszcza w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego.

Interwencje domowe wykazują tendencję spadkową na przestrzeni lat, z najwyższą liczbą 54 przypadków w 2020 roku i znacznym spadkiem do 27 w 2022 roku. Choć w 2023 roku nastąpił wzrost do 32 interwencji, ogólny trend wskazuje na zmniejszenie liczby przypadków wymagających wsparcia w domach. To może sugerować poprawę sytuacji rodzinnej w gminie lub skuteczność programów wsparcia społecznego. Z drugiej strony, liczba założonych niebieskich kart, oscylująca między 10 a 20 rocznie, wskazuje na ciągłą potrzebę monitorowania przemocy domowej, która pozostaje ważnym problemem społecznym.

W zakresie bezpieczeństwa drogowego w gminie zauważalna jest redukcja liczby kolizji, która spadła z 43 w 2019 roku do 19 w 2023 roku. Liczba wypadków pozostaje bardzo niska, a w latach 2019-2023 odnotowano tylko jeden śmiertelny przypadek oraz brak rannych. Te statystyki sugerują, że sytuacja na drogach w gminie jest stosunkowo stabilna i nie stwarza znacznego zagrożenia dla mieszkańców, jednak regularne działania profilaktyczne oraz inwestycje w infrastrukturę drogową mogą być kluczowe dla dalszego ograniczenia kolizji.

Ochotnicze Straże Pożarne

Ochotnicza Straż Pożarna to grupa strażaków-ochotników, która działa na określonym terenie. Główne zadania tej formacji obejmują ratownictwo i działania gaśnicze, a także pomoc w sytuacjach kryzysowych, takich jak wypadki drogowe czy klęski żywiołowe. Ochotnicze Straże Pożarne stanowią istotny element systemu bezpieczeństwa publicznego w Polsce, wspierając zawodowe jednostki Państwowej Straży Pożarnej.

W 2023 r. w Gminie Kijewo Królewskie funkcjonowały cztery jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP):

1. OSP Brzozowo,

2. OSP Kijewo Królewskie,
3. OSP Płutowo,
4. OSP Trzebcz Szlachecki.

Tabela 15. Zestawienie ilości zdarzeń, zastępów oraz strażaków na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023

	2019			2020		
	Ilość	Załóg	Strażaków	Ilość	Załóg	Strażaków
Pożary	17	45	191	16	53	229
Miejscowe zagrożenia	79	133	604	75	131	598
Alarmy fałszywe	1	1	4	1	2	6
	2021			2022		
	Ilość	Załóg	Strażaków	Ilość	Załóg	Strażaków
Pożary	8	19	92	17	67	317
Miejscowe zagrożenia	126	184	780	145	219	1102
Alarmy fałszywe	2	2	8	0	0	0
	2023					
	Ilość	Załóg	Strażaków			
Pożary	5	20	81			
Miejscowe zagrożenia	63	120	572			
Alarmy fałszywe	1	5	22			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

W latach 2019-2023 na terenie gminy Kijewo Królewskie liczba pożarów wykazywała duże wahania, osiągając najwyższą wartość w 2022 roku z 17 przypadkami, które wymagały zaangażowania aż 67 zastępów i 317 strażaków. W 2023 roku liczba pożarów zmniejszyła się do 5, co skutkowało również niższym zapotrzebowaniem na wsparcie służb, ograniczając liczbę załóg do 20 i liczby strażaków do 81. To spadkowe tendencje mogą świadczyć o skuteczniejszych działaniach prewencyjnych, chociaż każda sytuacja pożarowa stanowiła znaczące obciążenie dla strażaków.

Z kolei zdarzenia związane z miejscowymi zagrożeniami, takimi jak wypadki drogowe i zagrożenia naturalne, wykazywały w analizowanym okresie dużą zmienność. W 2022 roku odnotowano aż 145 miejscowych zagrożeń, które wymagały zaangażowania 219 załóg i 1102 strażaków, co stanowi najwyższą wartość w pięcioletnim okresie. Rok 2023 przyniósł istotne zmniejszenie liczby interwencji związanych z miejscowymi zagrożeniami do 63 przypadków, co mogło być wynikiem lepszej

infrastruktury lub skuteczniejszych działań prewencyjnych. Alarmy fałszywe pozostały na bardzo niskim poziomie, co świadczy o wysokiej świadomości mieszkańców w zgłaszaniu realnych zagrożeń.

Na terenie gminy funkcjonują dwie jednostki Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych, będące częścią Ochotniczej Straży Pożarnej w Kijewie Królewskim oraz Ochotniczej Straży Pożarnej w Trzebczu Szlacheckim. Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze (MDP) są tworzone przez zarządy OSP z myślą o edukacji i angażowaniu młodzieży w działania związane z ochroną przeciwpożarową. Mogą w nich uczestniczyć dziewczęta i chłopcy do 18. roku życia. Do głównych zadań MDP należy edukacja w zakresie ochrony przeciwpożarowej, organizacja wydarzeń kulturalno-oświatowych związanych z tą tematyką oraz rozwijanie sprawności fizycznej poprzez sport i turystykę.

Jednostki OSP w Gminie Kijewo Królewskie dysponują samochodami pożarniczymi, co jest niezbędne dla ich efektywnego działania. Jednostki włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG) muszą spełniać określone wymagania, w tym posiadać co najmniej jeden średni lub ciężki samochód ratowniczo-gaśniczy.

W Gminie Kijewo Królewskie trwają prace nad adaptacją świetlicy, która w przyszłości ma stać się nową siedzibą dla OSP Kijewo Królewskie. Dotychczasowa świetlica zostanie przeniesiona do powstającego Centrum Usług Społecznych, co pozwoli na bardziej efektywne wykorzystanie przestrzeni oraz lepsze zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności. Planowane zmiany obejmują m.in. wstawienie bramy dla pojazdów strażackich w miejscu okien oraz utwardzenie parkingu przed budynkiem, aby przystosować go do obsługi ciężkich pojazdów strażackich. Dodatkowo przewidziano modernizację elewacji oraz ogrodzenia. Inwestycja ta ma na celu nie tylko poprawę warunków pracy strażaków, ale również zwiększenie efektywności działań ratunkowych, co bezpośrednio wpłynie na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców gminy.

2. Sfera klimatyczno-środowiskowa

2.1. Charakterystyka środowiska przyrodniczego

2.1.1. Rzeźba terenu

Z punktu widzenia fizycznogeograficznego obszar gminy leży w obrębie dwóch makroregionów, tj. wsch. część leży w obszarze Pojezierza Chełmińskiego-Dobrzyńskiego (makroregion Pojezierze Chełmińskie) zaś zach. część w obszarze Doliny Dolnej Wisły (makroregion – dolina Fordońska).

Rzeźba terenu gminy nie jest zbyt urozmaicona. Krajobraz charakteryzuje się monotonią i ubóstwem form. Cały obszar gminy Kijewo Królewskie znalazł się w zasięgu ostatniego zlodowacenia skandynawskiego, stąd rzeźba terenu posiada cechy charakterystyczne dla krajobrazu młodoglacjalnego. Pod względem geomorfologicznym na obszarze gminy należy wyróżnić dwie podstawowe jednostki: wysoczyznę morenową zwaną Równiną Chełmżyńską oraz część dolinną tzw. Basenu Unisławskiego.

2.1.2. Gleby

Na terenie gminy Kijewo Królewskie przeważają gleby o wysokiej przydatności rolniczej, co czyni gminę obszarem o dużym potencjale produkcji rolnej. Występują tutaj kompleksy rolniczej przydatności gleb, takie jak pszenney bardzo dobry, pszenney dobry, pszenney wadliwy, żytni bardzo dobry oraz zbożowo-pastewny mocny. Największe obszary tych kompleksów zlokalizowane są na wysoczyźnie morenowej w rejonie wsi Brzozowo, Dorposz Szlachecki, Watorowo, Płutowo, Szymborno, Napole i Trzebcz Szlachecki.

Ochrona zasobów glebowych obejmuje również warstwę próchniczną, która powinna być zdjeta i zabezpieczona przed realizacją inwestycji. Zabezpieczoną warstwę próchniczną należy ponownie wykorzystać w celach rolniczych, ogrodniczych lub sadowniczych.

Gleby w gminie charakteryzują się podwyższoną zawartością metali ciężkich, w szczególności niklu, co wyklucza ich wykorzystanie do upraw warzyw przeznaczonych dla dzieci i niemowląt.

2.1.3. Szata leśna

Lasy w gminie Kijewo Królewskie zajmują około 2% jej powierzchni, co stanowi niewielki udział w strukturze użytkowania gruntów. Rozmieszczone są nierównomiernie, z głównymi kompleksami leśnymi zlokalizowanymi w strefie krawędziowej w rejonie wsi Kiełp, Płutowo i Szymborno, w dolinie Wisły w okolicach Szymborna oraz w obrębie rynny polodowcowej wykorzystywanej przez rzekę Frybę (Browinę). Mimo niewielkiego znaczenia gospodarczego, lasy te pełnią istotne funkcje krajobrazowe, ekologiczne i ochronne. Szczególnej uwagi wymagają lasy łęgowe w dolinie Wisły oraz wielogatunkowe lasy mieszane w strefie krawędziowej, które stanowią cenne siedliska przyrodnicze. Lasy łęgowe, charakterystyczne dla dolin rzecznych, są rzadko spotykane w Europie i odgrywają kluczową rolę w zachowaniu bioróżnorodności oraz ochronie przed powodziami. Warto podkreślić, że na terenie gminy znajdują się dwa rezerваты przyrody: Płutowo, chroniący las mieszany na zboczach doliny Wisły, oraz Zbocza Płutowskie, chroniący roślinność stepową.

2.1.4. Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe

Obszar Gminy Kijewo Królewskie odwadniany jest przede wszystkim przez rzekę Frybę (zwaną również Browiną) oraz jej dopływy i zlewnie, w tym Kanał Starogrodzki, który odwadnia zachodnią, niziną część gminy. Wschodni obszar gminy odwadniany jest przez niewielkie cieki oraz zlewnię Kanału Starogrodzkiego. Wśród innych cieków wodnych należy wymienić Kanał Boczny, Kanał Główny Miejskiej Niziny Chełmińskiej oraz Rurociąg Bajerze. Łączna długość cieków wodnych na terenie gminy wynosi 12,44 km, z czego 2,39 km to cieki uregulowane.

Fryba, będąca prawobocznym dopływem Wisły, charakteryzuje się długością 40 km oraz powierzchnią zlewni wynoszącą 367 km², z czego 10,05 km przepływa przez teren gminy. Rzeka płynie w rynn timer subglacialnej, a jej źródła znajdują się na Wysoczyźnie Chełmińskiej. Fryba należała do najbardziej zanieczyszczonych rzek w regionie, co wynika z odprowadzania ścieków cukrowniczych i komunalnych z Chełmży oraz intensywnego rolnictwa w zlewni rzeki. Znaczące zanieczyszczenie wód powierzchniowych odnotowano również w jej dopływach, takich jak Struga Papowska, Kanał Miałkusz oraz inne mniejsze cieki. Brak aktualnych danych dotyczących stanu czystości Fryby po 2017 roku. W związku z tym nie można jednoznacznie stwierdzić, czy sytuacja uległa poprawie w ostatnich latach.

Kanał Główny, będący prawobocznym dopływem Fryby, przepływa przez gminę na długości 150 m i został uregulowany w ramach prac melioracyjnych w pradolinie Wisły. Długość kanału wynosi 14 km, a jego zlewnia obejmuje obszar 152,9 km². Badania z 2001 roku zaliczyły wody kanału do III klasy czystości ze względu na wysokie stężenie związków azotu i fosforu. Pozostałe cieki wodne w gminie, takie jak Kanał Boczny (0,5 km) i Rurociąg Bajerze (1,74 km), również są uregulowane.

Melioracje na terenie gminy odgrywają istotną rolę w regulacji stosunków wodnych. Zmeliorowany obszar obejmuje 1 967,7 ha gruntów ornych oraz 302 ha trwałych użytków zielonych, w tym 8,7 ha nawadnianych ściekami. Powierzchnia zdrenowana wynosi 1 804,9 ha, a łączna długość rowów melioracyjnych i naturalnych cieków to 57,1 km. Na terenie gminy znajdują się również 39 mostków i brodów oraz 235 studni (stan na 2013 rok, brak nowszych danych).

Wody podziemne

Wody podziemne na terenie gminy pełnią kluczową rolę w zaspokajaniu potrzeb komunalnych oraz przemysłowych. Podstawowym poziomem użytkowym wód podziemnych jest warstwa czwartorzędowa, charakteryzująca się największymi zasobami, łatwą odnawialnością oraz niewielką głębokością, co ułatwia budowę ujęć wodnych. Wody podziemne są zazwyczaj dobrej jakości i stanowią podstawowe źródło zaopatrzenia ludności w wodę pitną, zasilane głównie przez infiltrację opadów atmosferycznych.

Zanieczyszczenie wód podziemnych związane jest z przepuszczalnością stropu warstwy wodonośnej oraz oddziaływaniem działalności człowieka, takiej jak aglomeracje miejskie, przemysł, intensywne rolnictwo i składowiska odpadów. W związku z tym wody podziemne wymagają szczególnej ochrony i powinny być w pierwszej kolejności przeznaczane na cele zaopatrzenia ludności.

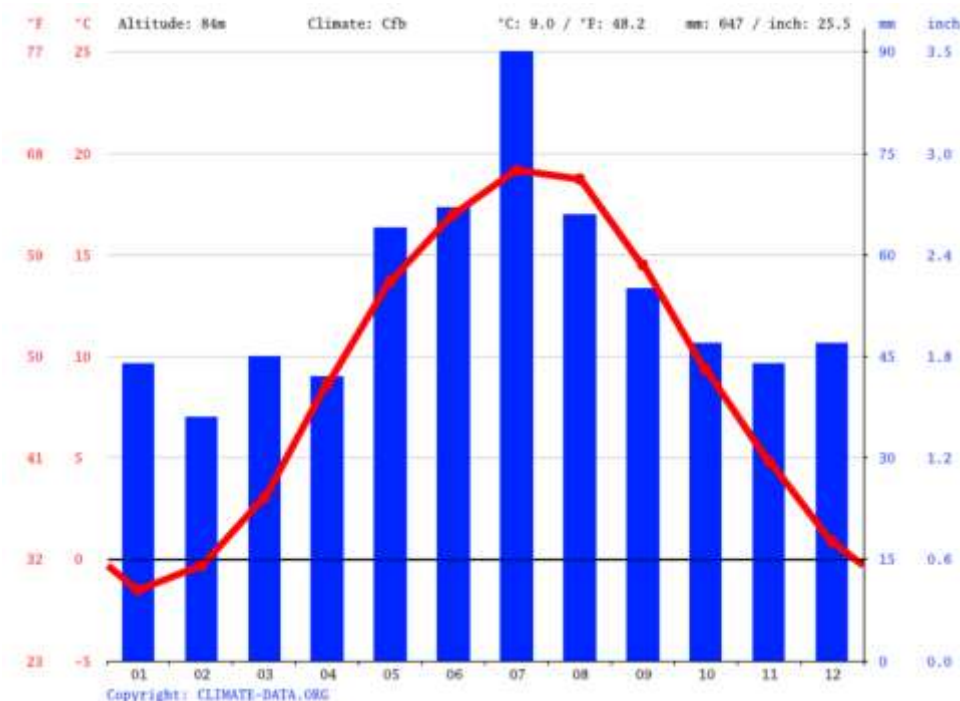
Na północy gminy zlokalizowany jest „Zbiornik międzymorenowy Chełmno” (nr 131), zaliczany do Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP). Jest to zbiornik wód czwartorzędowych o wysokim poziomie ochrony (OWO), o powierzchni 76 km². Głębokość ujęć w tym obszarze waha się od 10 do 60 m, a szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 31 tys. m³ na dobę. Zbiornik ten odgrywa kluczową rolę w regionalnym zaopatrzeniu w wodę.

2.2 Klimat

Zgodnie z danymi Climate Data, klimat tego obszaru jest łagodny i umiarkowanie ciepły, z wyraźnie zaznaczonymi opadami deszczu przez cały rok, nawet w najsuchszych miesiącach. Zgodnie z klasyfikacją Köppena-Geigera jest to klimat typu Cfb. Średnia roczna temperatura w Kijewie Królewskim wynosi 9,0°C, a roczna suma opadów to około 647 mm.

Na poniższym wykresie przedstawiono klimatogram Gminy Kijewo Królewskie.

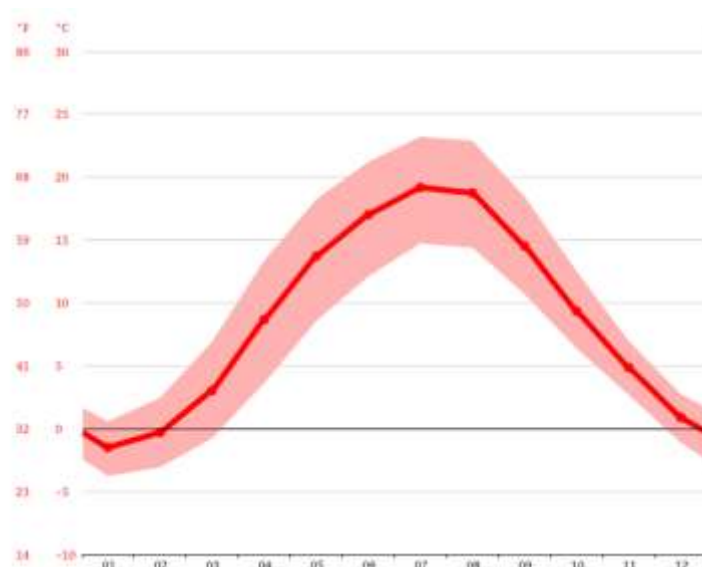
Wykres 5. Klimatogram Gminy Kijewo Królewskie



Źródło: pl.climate-data.org.

Najmniejsze opady przypadają na luty, ze średnią wynoszącą 36 mm. Największe opady występują w lipcu, osiągając średnio 90 mm.

Wykres 6. Wykres temperaturowy Gminy Kijewo Królewskie



Źródło: pl.climate-data.org.

Lipiec jest również najcieplejszym miesiącem roku, ze średnią temperaturą 19,2°C. Najchłodniejszym miesiącem jest styczeń, kiedy średnia temperatura spada do około -1,5°C.

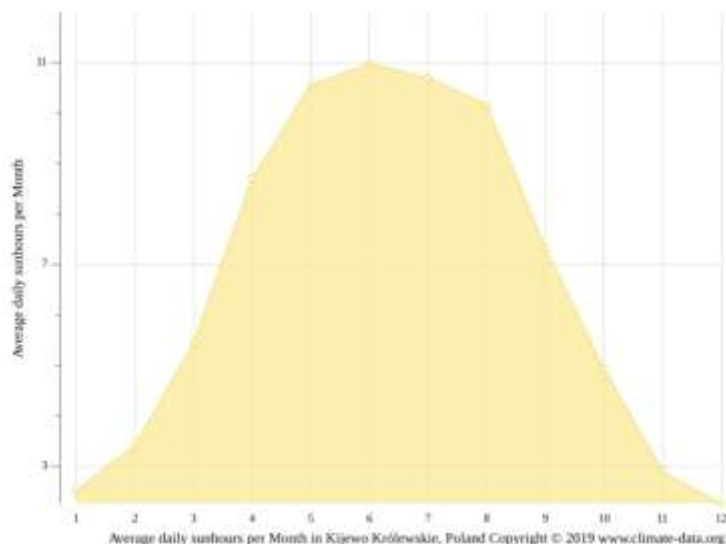
Tabela 16. Tabela klimatu Gminy Kijewo Królewskie

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Śr. Temperatura (° C)	-1.5	-0.3	3	8.7	13.7	17	19.2	18.7	14.5	9.3	4.8	0.9
Min. Temperatura (° C)	-3.8	-3.1	-0.8	3.6	8.6	12.1	14.7	14.4	10.7	6.4	2.7	-1.1
Max. Temperatura (° C)	0.6	2.4	6.9	13.4	18.2	21.2	23.2	22.9	18.5	12.5	7	2.7
Opady deszczu (mm)	44	36	45	42	64	67	90	66	55	47	44	47
Wilgotność(%)	84%	82%	77%	69%	68%	68%	71%	71%	74%	80%	87%	85%
Deszczowe dni (d)	8	7	8	7	9	9	10	8	7	7	7	8
Godziny słoneczne (g)	2.5	3.4	5.5	8.7	10.6	11.0	10.7	10.2	7.3	4.9	2.9	2.3

Źródło: pl.climate-data.org.

Różnica opadów między najsuchszym a najbardziej deszczowym miesiącem wynosi 54 mm, a roczne wahania temperatur sięgają 20,7°C. Najwyższą wilgotność względną odnotowuje się w listopadzie (86,61%), a najniższą w czerwcu (67,52%). Lipiec przynosi średnio najwięcej deszczowych dni w miesiącu – 12,97, podczas gdy najmniej dni z opadami występuje w lutym (9-10 dni).

Wykres 7. Godziny słoneczne Gminy Kijewo Królewskie



Źródło: pl.climate-data.org.

W Kijewie Królewskim najwięcej godzin słonecznych dziennie przypada na czerwiec, ze średnią wynoszącą 10,7 godziny na dzień i łącznie 321 godzin słonecznych w ciągu miesiąca. Z kolei styczeń jest miesiącem z najmniejszą liczbą słonecznych godzin – średnio 2,26 godziny dziennie, co daje łącznie 70,18 godzin w całym miesiącu. W skali roku Kijewo Królewskie ma około 2438 godzin słonecznych, co daje średnio 203 godziny miesięcznie.

2.3. Ochrona przyrody

2.3.1. Obszary chronione

Zgodnie z Centralnym Rejestrem Form Ochrony Przyrody prowadzonym przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska na terenie Gminy Kijewo Królewskie znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

Parki krajobrazowe

Chelmiński Park Krajobrazowy:

Chelmiński Park Krajobrazowy zajmuje obszar około 223,36 km² i rozciąga się wzdłuż prawego brzegu Wisły, w pobliżu miasta Chelmo. Powstał w 1998 roku i początkowo stanowił jedność z Parkiem Krajobrazowym Doliny Dolnej Wisły po przeciwnej stronie rzeki. Obecnie oba parki działają niezależnie, ale wspólnie administrowane są z miejscowości Świecie. Chelmiński Park Krajobrazowy jest klasyfikowany według Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN) w kategorii V, co oznacza ochronę krajobrazu przy jednoczesnym wspieraniu lokalnych społeczności.

Różnorodność przyrodnicza parku jest wyjątkowo bogata dzięki usytuowaniu w dolinie Wisły, która pełni rolę kluczowego korytarza ekologicznego. Charakterystyczne dla tego obszaru są strome doliny, starorzecza oraz lasy o zróżnicowanym drzewostanie, m.in. lipowo-dębowo-grabowe. Park chroni również cenne torfowiska, które stanowią schronienie dla wielu rzadkich gatunków roślin, takich jak kłoc wierzbowa, pełnik europejski czy storczyk szerokolistny.

Park to także schronienie dla wielu gatunków ptaków, w tym bociana czarnego, orlika krzykliwego, wodniczki i żurawia, co czyni go popularnym miejscem dla miłośników obserwacji ptaków. Torfowiska parku zamieszkuje również ponad 800 gatunków motyli, które dodają różnorodności biologicznej tego obszaru.

Chełmiński Park Krajobrazowy zapewnia liczne możliwości aktywności rekreacyjnych, takie jak piesze wędrówki, jazda na rowerze czy obserwacja przyrody, a także realizuje misję równoważenia działań człowieka z ochroną środowiska.

Zdjęcie 15. Chełmiński Park Krajobrazowy



Źródło: wikimapia.org.

Rezerwaty przyrody

Płutowo

Rezerwat „Płutowo” został uznany za obszar chroniony 1 stycznia 1956 roku i zajmuje powierzchnię 17,96 ha. Został powołany na mocy zarządzenia Ministra Leśnictwa z 10 lipca 1956 roku. Jego głównym celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych unikalnych kompleksów leśnych, które stanowią cenną ostoję przyrodniczą i edukacyjną na terenie Pomorza. Obszar rezerwatu „Płutowo” podlega ochronie ścisłej, co oznacza, że wszelkie działania ochronne mają na celu minimalizowanie ingerencji człowieka w naturalne procesy przyrodnicze. Rezerwat jest częścią obszaru Natura 2000 „Zbocza Płutowskie” (PLH040040).

Rezerwat przyrody „Płutowo” obejmuje głęboki parów na zboczu doliny Wisły, rozciągający się między miejscowościami Kiełp i Płutowo. Dnem parowu płynie struga, a jego krajobraz jest wzbogacony o liczne powalone drzewa i połamane konary, co podkreśla naturalny charakter obszaru. Rezerwat ten jest szczególnie pod względem składu leśnego – obejmuje rzadko występujący typ lasu mieszanego, z dominacją grądu środkowoeuropejskiego i subkontynentalnego. W skład drzewostanu wchodzi wiele gatunków drzew, takich jak grab, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, klon pospolity, jesion oraz trzy rodzaje wiązów (pospolity, szypułkowy, górski). W południowej części rezerwatu można także spotkać sztucznie nasadzoną topolę kanadyjską.

Roślinność rezerwatu jest bardzo bogata – w warstwie runa, szczególnie wczesną wiosną, występują m.in. kokorycz pusta, ziarnopłon wiosenny oraz przylaszczka pospolita. Charakterystycznym elementem flory jest także obecność bluszczu pospolitego, jedynej rodzimej polskiej liany. W południowej części rezerwatu utworzono 300-metrowy odcinek ścieżki edukacyjno-przyrodniczej, który jest przeznaczony wyłącznie do ruchu pieszego. Mimo że miejsce to pełni funkcję edukacyjną, ścieżka

nie jest dobrze oznakowana, a jej trasa jest często blokowana przez zwalone drzewa, co utrudnia jej przejście.

Zbocza Płutowskie

Rezerwat przyrody „Zbocza Płutowskie”, uznany 8 marca 1963 roku na mocy zarządzenia Ministra Leśnictwa, stanowi istotny element przyrodniczy gminy Kijewo Królewskie. Jako jeden z większych rezerwatów stepowych w Dolinie Dolnej Wisły, obejmuje obszar 34,49 ha i składa się z trzech odrębnych fragmentów, z charakterystycznym stromym zboczem o wysokości 87 metrów n.p.m. Jego północna granica znajduje się w miejscowości Starogród, a od południa sąsiaduje z rezerwatem „Płutowo”. Obszar ten należy do sieci Natura 2000.

Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie zespołów roślinności stepowej, w tym szczególnie miłka wiosennego (*Adonis vernalis*) oraz innych gatunków podlegających ochronie, takich jak dzwonek syberyjski (*Campanula sibirica*) i storczyk kukawka (*Orchis militaris*). Jednak zmiany w florze rezerwatu, wynikające z zaprzestania użytkowania gruntów i wypasu, prowadziły do sukcesji wtórnej, co zagraża gatunkom chronionym.

Na przestrzeni ostatnich 50 lat w rezerwacie nastąpiły istotne zmiany. Intensywna ochrona i brak ingerencji ludzkiej spowodowały zarośnięcie zboczy przez krzewy, takie jak tarnina i osika. W odpowiedzi na te wyzwania wprowadzono zabiegi ochrony czynnej, takie jak koszenie muraw i kontrolowany wypas owiec, które jednak musiały być ograniczone z powodu problemów z erozją gleby.

Rezerwat jest dostępny dla turystów. Posiada szlak turystyczny oraz ścieżkę dydaktyczno-przyrodniczą, co sprzyja edukacji ekologicznej. W sąsiedztwie znajdują się również punkty widokowe, takie jak Góra Zamkowa, oraz mniej typowe atrakcje, jak startowisko paralotniowe.

Obszary Natura 2000

Natura 2000 to sieć obszarów chronionych w Europie, utworzona w celu ochrony najbardziej zagrożonych ekosystemów oraz gatunków roślin i zwierząt. System ten został ustanowiony na mocy Dyrektywy o siedliskach (1992) i Dyrektywy ptasiej (1979) Unii Europejskiej, z myślą o zachowaniu różnorodności biologicznej w Europie. Jak wspomniano powyżej, obszary rezerwatów „Płutowo” oraz „Zbocza Płutowskie” należą do sieci Natura 2000, co podkreśla ich znaczenie dla zachowania bioróżnorodności.

Pomniki przyrody

Pomniki przyrody stanowią istotny element krajobrazu, wzbogacając jego urodę i oferując wysokie walory dydaktyczne oraz edukacyjne. Na terenie Gminy Kijewo Królewskie znajduje się 8 pomników przyrody.

Zdjęcie 16. Pomnik Przyrody w Trzebczu Szlacheckim



Źródło: prostoprzedsiębiorstwo.blogspot.com.

2.3.2. Tereny zielone

Tereny zielone stanowią istotny element przestrzeni publicznej gminy Kijewo Królewskie, odgrywając kluczową rolę w poprawie jakości życia mieszkańców oraz wspieraniu bioróżnorodności. Na obszarze gminy można wyróżnić trzy podstawowe kategorie terenów zielonych: zieleńce, cmentarze oraz lasy. Pomimo niewielkiego udziału powierzchni terenów zielonych w powierzchni ogółem, systematyczny wzrost wskaźnika zieleni przypadającej na jednego mieszkańca wskazuje na pozytywne zmiany w tej sferze.

Tabela 17. Zieleńce, cmentarze i lasy na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Wskaźnik	Wartość (2019 rok)	Wartość (2020 rok)	Wartość (2021 rok)	Wartość (2022 rok)	Wartość (2023 rok)
Udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem [%]	0,24	0,25	0,25	0,25	0,25
Powierzchnia terenów zieleni ogółem na 1 mieszkańca [m ²]	3,8	3,9	3,9	3,9	4,0
Zieleńce; powierzchnia; ogółem [ha]	1,70	1,70	1,70	1,70	1,70
Cmentarze; powierzchnia; ogółem [ha]	1,40	2,17	2,17	2,17	2,17
Lasy gminne; powierzchnia; ogółem [ha]	14,00	14,00	14,00	14,00	14,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

Na podstawie danych z lat 2019-2023 można zaobserwować, że udział powierzchni terenów zielonych w powierzchni ogółem gminy Kijewo Królewskie pozostawał stabilny i wynosił od 0,24% do 0,25%. Pomimo tak niskiego wskaźnika, należy zwrócić uwagę na niewielki, lecz istotny wzrost powierzchni terenów zielonych przypadających na jednego mieszkańca, z 3,8 m² w 2019 roku do 4,0 m² w 2023 roku.

Zieleńce w gminie zajmują niezmiennie powierzchnię 1,70 ha, co wskazuje na brak nowych inwestycji w tym obszarze w ostatnich latach. Cmentarze znacząco zwiększyły swoją powierzchnię w latach 2019-2020, z 1,40 ha do 2,17 ha.

Lasy gminne pozostają kluczowym elementem terenów zielonych, zajmując stałą powierzchnię 14,00 ha. Ich rola w utrzymaniu ekosystemu oraz zapewnieniu miejsc rekreacji dla mieszkańców jest nie do przecenienia, jednak ich powierzchnia nie uległa zmianie w analizowanym okresie. Wskazuje to na stabilność w zarządzaniu tym zasobem, ale równocześnie może sugerować ograniczone możliwości powiększenia obszarów leśnych.

Podsumowując, tereny zielone w gminie Kijewo Królewskie charakteryzują się niewielką dynamiką rozwoju.

2.4. Adaptacja do zmian klimatu

2.4.1. Odnawialne źródła energii

Odnawialne źródła energii (OZE) odgrywają coraz większą rolę w zrównoważonym rozwoju lokalnych społeczności, przyczyniając się do poprawy jakości środowiska, redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz uniezależnienia od konwencjonalnych źródeł energii. Gmina Kijewo Królewskie, dzięki swojemu wiejskiemu charakterowi oraz potencjałowi wynikającemu z dużej powierzchni użytków rolnych i dostępnych przestrzeni, posiada dogodne warunki do rozwoju różnych form energii odnawialnej, takich jak energia słoneczna, wiatrowa czy biomasa. Wykorzystanie tych zasobów może stanowić istotny element lokalnej polityki energetycznej, przyczyniając się do zwiększenia efektywności energetycznej oraz wsparcia gospodarki niskoemisyjnej. Analiza istniejących oraz potencjalnych inwestycji w OZE w gminie pozwoli na określenie kierunków dalszego rozwoju w tym obszarze.

Energia wiatru

Średnia prędkość wiatru w województwie kujawsko-pomorskim waha się od 4,7 m/s do 5,3 m/s. Największe średnie miesięczne wartości prędkości wiatru miały miejsce w miesiącach zimowych (styczeń, luty, marzec). Najniższe średnie miesięczne wartości prędkości wiatru odnotowano w sierpniu. Natomiast prawdopodobieństwo wystąpienia ciszy atmosferycznej (prędkość wiatru poniżej 1,5 m/s) wynosi około 4%.

Aby elektrownia wiatrowa była opłacalna, wiatr powinien wiać z prędkością powyżej 4 m/s i mieć stałe natężenie. Energia użyteczna wiatru w tej strefie na wysokości 30 m kształtuje się na poziomie 1 000 - 1 250 kWh/m²/rok.²³

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie energia wiatrowa stanowi jedno z odnawialnych źródeł energii wykorzystywanych na lokalnym poziomie. Obecnie w gminie funkcjonuje pięć elektrowni wiatrowych zlokalizowanych w miejscowościach Brzozowo (działki 96/1, 257, 108/1) oraz Trzebcz Szlachecki (działki 211/1 i 93/1). Elektrownie te przyczyniają się do produkcji energii w sposób ekologiczny, redukując emisję gazów cieplarnianych oraz wspierając zrównoważony rozwój gminy.

Obecnie na terenie gminy nie są planowane kolejne inwestycje w elektrownie wiatrowe, co wskazuje na stabilizację w rozwoju tego typu infrastruktury. Istniejące instalacje stanowią jednak istotny element lokalnej polityki energetycznej, a dalsze możliwości rozwoju energii wiatrowej mogą być rozważane w kontekście potrzeb energetycznych gminy oraz dostępności odpowiednich terenów. Wykorzystanie potencjału odnawialnych źródeł energii, w tym wiatru, stanowi ważny krok w kierunku zwiększenia niezależności energetycznej gminy i poprawy jakości środowiska naturalnego.

Energia wody

Województwo kujawsko-pomorskie, choć bogate w rzeki i ciek wodne, charakteryzuje się umiarkowanym potencjałem do wykorzystania energii wody. Główne rzeki regionu, takie jak Wisła, Drwęca czy Brda, stanowią istotne elementy krajobrazu hydrologicznego, jednak ich przepływy, poziomy spiętrzenia oraz zagospodarowanie są często ograniczone pod kątem budowy dużych elektrowni wodnych. Znaczenie ma również obecność licznych mniejszych cieków wodnych, które mogą być wykorzystane do lokalnych, niewielkich instalacji hydroenergetycznych.

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie brak jest jakichkolwiek inwestycji związanych z wykorzystaniem energii wody jako odnawialnego źródła energii. Dotychczas nie podejmowano działań mających na celu rozwój hydroenergetyki, co wynika najprawdopodobniej z ograniczeń geograficznych i hydrologicznych regionu. Rzeki i ciek wodne na terenie gminy, takie jak Fryba czy Kanał Starogrodzki, ze względu na swoje parametry, nie są obecnie wykorzystywane w celach energetycznych.

Ewentualne działania w przyszłości mogłyby jednak uwzględniać możliwości rozwoju małych instalacji wodnych, np. w ramach inicjatyw lokalnych lub jako element poprawy retencji wodnej i ochrony środowiska.

Energia słoneczna

Województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje się korzystnymi warunkami dla rozwoju energetyki słonecznej, wynikającymi z umiarkowanego poziomu nasłonecznienia, który w regionie wynosi średnio około 1000–1200 kWh/m² rocznie. Choć wartości te są niższe w porównaniu do południowych regionów Europy, są wystarczające, aby efektywnie rozwijać inwestycje w energię słoneczną, szczególnie przy rosnącej efektywności nowoczesnych paneli fotowoltaicznych. Województwo oferuje duże, otwarte przestrzenie o niskiej gęstości zabudowy, co sprzyja budowie zarówno małych instalacji przydomowych, jak i dużych farm fotowoltaicznych. Rozwój fotowoltaiki w regionie wpisuje się w krajowe i europejskie cele związane z transformacją energetyczną, wspierając dążenie do ograniczenia emisji CO₂ i zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym województwa.

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie energia słoneczna stanowi dynamicznie rozwijający się sektor odnawialnych źródeł energii. Obecnie funkcjonują dwie elektrownie słoneczne zlokalizowane w miejscowości Trzebcz Królewski (działki 70/2 i 39/19), które już przyczyniają się do lokalnej produkcji energii elektrycznej w sposób ekologiczny.

Rozwój tego sektora jest widoczny również w liczbie wydanych decyzji środowiskowych dla kolejnych elektrowni planowanych na terenie gminy. W sumie wydano 15 decyzji, obejmujących inwestycje o różnej mocy, od 1 MW do 9 MW, w takich miejscowościach jak Kijewo Królewskie, Brzozowo, Trzebcz Królewski, Trzebcz Szlachecki, Trzebczyk i Kijewo Szlacheckie. Największą planowaną inwestycją jest farma fotowoltaiczna w Trzebczu Królewskim, która ma osiągnąć moc do 80 MW.

Ponadto, na etapie procedur środowiskowych znajdują się dwie kolejne inwestycje: farma fotowoltaiczna w Trzebczu Szlacheckim (do 4 MW) oraz wspomniana wcześniej duża inwestycja w Trzebczu Królewskim (do 80 MW).

Tak intensywny rozwój sektora energii słonecznej w gminie wskazuje na rosnące zainteresowanie odnawialnymi źródłami energii zarówno wśród inwestorów, jak i lokalnych władz. Wykorzystanie energii słonecznej nie tylko wspiera transformację energetyczną gminy, ale także przyczynia się do poprawy jakości środowiska i wzrostu niezależności energetycznej regionu.

Energia geotermalna

W naszym kraju istnieją bogate zasoby energii geotermalnej. Ze wszystkich odnawialnych źródeł energii najwyższy potencjał techniczny posiada właśnie energia geotermalna. Jest on szacowany na poziomie 1512 PJ/rok, co stanowi ok. 30% krajowego zapotrzebowania na ciepło.

Nie istnieją opracowania, które mogłyby w jednoznaczny sposób potwierdzić wysokość temperatur wód geotermalnych na obszarze Gminy Kijewo Królewskiego, a zatem określić potencjał energetyczny tych zasobów. Przy znanych technologiach pozyskiwania i wykorzystywania wody geotermalnej w obecnych warunkach można skupić się na geotermii płytkiej (niskiej entalpii GNE), która wykorzystuje wody gruntowe i ciepło ziemi do głębokości kilkuset metrów o temperaturze od kilkunastu do 20°C. Do tego typu źródeł zalicza się pompy ciepła, które odbierają energię z ziemi. Stosowane są w pojedynczych budynkach mieszkalnych lub biurowych. Instalacje te wspomagają centralne ogrzewanie budynku, wymagają jednak zewnętrznego zasilania (pompa obiegowa). Na 1 kWh energii elektrycznej zużytej do zasilania sprężarki przypada wytworzenie 4-5 kWh energii cieplnej, co daje sprawność pompy ciepła na poziomie 75%.

Gmina nie dysponuje danymi o występowaniu na jej terenie prywatnych pomp ciepła.

Energia z biomasy

Biomasa to materia pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, podlegająca biodegradacji, która pochodzi z produktów, odpadów i pozostałości produkcji rolnej, leśnej oraz przemysłowej związanej z przetwarzaniem tych surowców. Obejmuje również biodegradowalne części innych odpadów.

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie brak jest obecnie jakichkolwiek inwestycji związanych z wykorzystaniem biomasy jako odnawialnego źródła energii. Pomimo że gmina ma charakter wiejski, a użytki rolne stanowią ponad 80% jej powierzchni, potencjał biomasy, głównie pochodzącej z produkcji rolnej, pozostaje niewykorzystany. Niski poziom zalesienia, wynoszący około 2%, ogranicza możliwość pozyskiwania biomasy leśnej, co sprawia, że głównym źródłem mogłyby być odpady rolnicze i pozostałości z produkcji rolnej. Brak działań w tym zakresie wskazuje na potrzebę analizy potencjału biomasy w kontekście jej zastosowania energetycznego, co mogłoby stanowić istotny element lokalnej polityki zrównoważonego rozwoju oraz przyczynić się do zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w strukturze energetycznej gminy.

Energia z biogazu

Biogaz to palny gaz powstający w wyniku fermentacji beztlenowej materiałów organicznych, takich jak ścieki, odpady komunalne, odchody zwierzęce, gnojowica, odpady z przemysłu rolnospożywczego czy biomasa. Częściowo może również powstawać w procesie ich rozkładu gnilnego. Gaz wysypiskowy, będący jednym z rodzajów biogazu, tworzy się na składowiskach odpadów w wyniku fermentacji związków organicznych. Głównym składnikiem biogazu jest metan, którego zawartość waha się od 40 do 85%, w zależności od technologii wytwarzania i rodzaju przetwarzanych substancji, przy czym najczęściej wynosi 55–65%. Pozostałe składniki to dwutlenek węgla oraz śladowe ilości innych gazów.

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie szacuje się niski potencjał wykorzystania biogazu, gdyż nie funkcjonuje składowisko odpadów, a oczyszczalnia ścieków komunalnych posiada maksymalną chłonność 316,9 m³/dobę. Ze względów ekonomicznych pozyskanie biogazu do celów energetycznych jest uzasadnione tylko na większych oczyszczalniach ścieków przyjmujących średnio ponad 8 000-10 000 m³/dobę.

Produkcja biogazu z odchodów zwierzęcych ma większy potencjał, szczególnie w przypadku fermentacji gnojowicy trzody chlewnej i drobiu, która pozwala uzyskać nawet do 0,7 m³ biogazu z kilograma suchej masy. Zawartość metanu w biogazie zależy od rodzaju surowca – najwyższy poziom, od 70 do 80%, występuje w biogazie z gnojowicy trzody chlewnej, podczas gdy gnojowica bydła zawiera go od 55 do 60%. Instalacje biogazowe są jednak opłacalne głównie w dużych, nowoczesnych gospodarstwach wielkotowarowych (powyżej 100 SD), gdzie zamiast obornika stosuje się gnojowicę. Wymagają one znacznych nakładów inwestycyjnych, zaawansowanej technologii oraz utrzymania stabilnych warunków fermentacji, w tym temperatury w zakresie 25–35°C, co wiąże się z koniecznością podgrzewania masy zimą. W średnich i małych gospodarstwach budowa takich instalacji jest ekonomicznie nieuzasadniona ze względu na wysokie koszty i wymagania technologiczne.

W związku z potencjałem biomasy rolniczej w Gminie Kijewo Królewskie zasadne byłoby przeprowadzenie analizy lokalnych gospodarstw rolnych w celu zidentyfikowania tych, które spełniają kryteria ekonomiczne i technologiczne dla budowy mini biogazowni. Taki rekonesans mógłby pomóc w oszacowaniu możliwości wdrożenia instalacji biogazowych i ich wpływu na lokalną gospodarkę energetyczną oraz ochronę środowiska.

3. Sfera przestrzenna

3.1. Turystyka i rekreacja

Gmina Kijewo Królewskie posiada dość dobre warunki do rozwoju funkcji turystycznej, gdyż leży w obszarze o bardzo dużych walorach i atrakcyjności środowiska przyrodniczo-krajobrazowego (opisanego w poprzednim rozdziale) oraz znacznych zasobach kulturowych.

Najważniejsze atrakcje turystyczne gminy to nie tylko malownicze krajobrazy, ale także liczne zabytki architektury, które świadczą o jej historycznym dziedzictwie. W podrozdziale 3.2 znajduje się lista najważniejszych zabytków Gminy Kijewo Królewskie.

Szlaki turystyczne

Przez gminę przebiega kilka popularnych szlaków turystycznych, które umożliwiają odkrywanie jej przyrodniczych i historycznych walorów. Dwa najpopularniejsze z nich to Szlak Rezerwatów Ziemi Chełmińskiej oraz Szlak rowerowy Chełmno-Toruń.

Szlak Rezerwatów Ziemi Chełmińskiej (żółty, 48,4 km) – szlak ten to jedna z najciekawszych tras turystycznych Ziemi Chełmińskiej, idealna dla miłośników przyrody i historii. Szlak prowadzi przez malownicze tereny Doliny Dolnej Wisły, oferując widoki na wylewiska oraz strome zbocza. Trasa przebiega przez rezerваты przyrody, które chronią najcenniejsze walory regionu, co czyni ją wyjątkowym szlakiem przyrodniczym. Szlak zaczyna się w Chełmnie, mieście o bogatej historii, które słynie z wielu zabytków, w tym gotyckiej architektury i renesansowych pałaców. W trakcie wędrówki można odkryć nie tylko piękno przyrody, ale także fascynujące ślady przeszłości, które czynią tę trasę wyjątkową dla każdego turysty.

Szlak rowerowy Chełmno-Toruń (czerwony, 55,7 km) – szlak o długości prawie 60 km prowadzi przez bezleśne tereny Ziemi Chełmińskiej, pełne średniowiecznych kościołów, zamków i dworów. Rozpoczyna się w Toruniu, a pierwszym punktem jest osada Barbarka z parkiem linowym. Następnymi atrakcjami są Zamek Bierzgłowski oraz gotycki kościół w Bierzgłowie. Stamtąd trasa prowadzi do Unisławia, skąd roztacza się widok na Dolinę Dolnej Wisły, a potem przez Gołoty, Szymborno i Plutowo z XIX-wiecznym zespołem dworskim. Finał szlaku wyznaczono w Chełmnie, gdzie można wspiąć się na wzniesienie, aby dotrzeć do rynku. Istnieje możliwość skrócenia szlaku do 20 km między Chełmnem a Unisławiem, korzystając z dostępnych połączeń kolejowych z Bydgoszczy lub Torunia.

W poniższej tabeli zebrano wszystkie szlaki turystyczne w Gminie Kijewo Królewskie:

Tabela 18. Zestawienie szlaków turystycznych występujących na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Odcinek	Długość [km]
Szlak pieszy Nordic Walking w miejscowości Napole przy drodze powiatowej nr 1604C Brzozowo-Nawra	1,18 km
Ścieżka pieszo-rowerowa wzdłuż dróg powiatowych nr 1604 C, 1607C, 1627C od miejscowości Watorowo przez Brzozowo i Dorposz Szlachecki do Unisławia	14,77 km
Ścieżka rowerowa wzdłuż drogi powiatowej 1604 C od miejscowości Dorposz Szlachecki do miejscowości Kijewo Królewskie	2,23 km

Szlak turystyczny Rezerwatów Chełmińskich z Bydgoszczy do Chełmna	48,4 km
Szlak rowerowy z Chełmna do Torunia	55,7 km

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

3.2. Dziedzictwo kulturowe

Gmina Kijewo Królewskie, ściśle związana z historią Ziemi Chełmińskiej, stanowi prastarą kolebkę kultury i tradycji. Ukształtowanie jej krajobrazu kulturowego zostało w dużej mierze uwarunkowane licznymi zmianami przynależności państwowej i administracyjnej. Obszar ten należał kolejno do Mazowsza, państwa Mieszka I, Królestwa Polskiego, Księstwa Mazowieckiego oraz państwa zakonu krzyżackiego. Po podpisaniu pokoju toruńskiego stał się częścią Prus Wschodnich, funkcjonując jako województwo chełmińskie z silną autonomią polityczną w I Rzeczypospolitej. Po I rozbiorze przeszedł pod panowanie Królestwa Prus, a w czasach II RP wchodził w skład województwa pomorskiego.

Bogata i złożona historia Kijewa Królewskiego wywarła znaczący wpływ na dziedzictwo kulturowe gminy, kształtując tożsamość i świadomość lokalnej społeczności. Liczne zmiany przynależności politycznej oraz administracyjnej wzmocniły różnorodność kulturową regionu, przejawiającą się w tradycjach, architekturze i zwyczajach miejscowych. Zachowanie i pielęgnacja tego dziedzictwa mają kluczowe znaczenie dla budowania ciągłości historycznej oraz wzmacniania lokalnego patriotyzmu, umożliwiając kolejnym pokoleniom odkrywanie i zrozumienie złożonej historii ich regionu.

Rodzaje i ilość zabytków została przedstawiona w poniższej tabeli:

Tabela 19. Zabytki na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Rodzaj zabytku	Ilość
Zabytki nieruchome	25
Zabytki ruchome	5
Stanowiska archeologiczne	307

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Kijewo Królewskie na lata 2016-2019.

Zabytki nieruchome

Gmina Kijewo Królewskie posiada szereg zabytków wpisanych do rejestru zabytków, pochodzących przede wszystkim z XIX i XX wieku. Należą do nich zespoły dworsko-parkowe, kościoły, domy, budynki, infrastruktura militarna, gospodarcza i inne. Zabytki zarejestrowane w Rejestrze Zabytków Nieruchomych to:

Miejscowość	Obiekt	Data decyzji	Nr rejestru
Bajerze	Zespół pałacowo- parkowy: • pałac, • park typu krajobrazowego.	04.02.1991	A/942
		26.11.1984	
Brzozowo	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chełmno:	14.02.1980	A/1511

	• schron amunicyjny M-3, • schron amunicyjny M-4, • schron amunicyjny M-5.		
Dorposz Szlachecki	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chełmno: • fort I, • fort II.	14.02.1980	A/1511
Kiełp	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chełmno: • schron piechoty IR-1, • schron piechoty IR-2.	14.02.1980 A/1511	A/1511
Kijewo Królewskie	Kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca.	30.11.1929	A/389
Kijewo Szlacheckie	Zespół pałacowo-parkowy: • pałac, • park, • młyn.	16.05.1990	A/175
Kosowizna	Park dworski.	26.11.1984	A/617
Plutowo, ob. część miejscowości Szymborno	Spichlerz folwarczny.	19.02.1982	A/1163
Trzebcz	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP.	30.11.1929	A/386
	Zespół dworsko-parkowy: • dwór z oficyną, • park, • rządówka, • spichlerz, • kuźnia, • podwórze gospodarcze.	22.10.1997	A/70
Watorowo	Zespół fortyfikacji Twierdzy Chełmno: • schron piechoty UR-1, • schron amunicyjny M-2.	14.02.1980	A/1511

Źródło: Rejestr Zabytków Nieruchomych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu.

Lista obiektów w Gminnej Ewidencji Zabytków dla gminy Kijewo Królewskie jest znacznie dłuższa i obejmuje 147 pozycji (należy jednak uwzględnić, że dokument ten ze względu na brak aktualizacji od 2019 roku, może nie odzwierciedlać ewentualnych nowych wpisów).

Zespoły zabudowy (dworskie, pałacowe, folwarczne), pałace i parki

Zespół pałacowy z parkiem, Bajerze

Zespół pałacowy obejmuje pałac oraz park z XIX wieku. Pałac wybudowany został w stylu eklektycznym, wzniesiony z cegły na planie nieregularnym, ma dwuskrzydłową konstrukcję oraz dwie kondygnacje, a w jego północnej części znajduje się trójkondygnacyjna wieża. Budynek wyposażony

jest w dwie parterowe przybudówki, z których jedna, usytuowana po stronie południowej, posiada duży taras. Dachy pałacu są czterospadowe, pokryte łupkiem i blachą.

Obiekt należy do Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X, znanego również jako bractwo Lefebrystów, i został wzniesiony dla Ernsta Antala. W 1992 roku pałac został przekazany Towarzystwu Apostolskich Pomocnic, a w 1997 roku, po beatyfikacji romskiego męczennika Zefiryna Giméneza Malla (1861-1936), zmieniono jego nazwę na Towarzystwo Błogosławionego Zefiryna.

Park krajobrazowy o powierzchni 3,4 ha, usytuowany za pałacem, ma kształt czworoboczny i jest otoczony drogami wiejskimi. W parku znajduje się stary drzewostan, w którym wiele okazów ma ponad 200 lat. Reprezentowane są w nim popularne gatunki parkowe, takie jak jesiony wyniosłe, dęby szypułkowe, lipy, buki i wiąz. W centralnej części parku znajduje się niewielka sadzawka, otoczona roślinnością charakterystyczną dla terenów podmokłych.

Zdjęcie 17. Pałac w Bajerzu



Źródło: prostoprzedsiębiorieblog.wordpress.com.

Zespół Dworski w Trzebczu Szlacheckim

Dwór zbudowany w połowie XIX wieku powstał na miejscu osiemnastowiecznego założenia. W 1939 roku majątek został przejęty przez Niemców i ograbiony. Po wojnie przeszedł na własność Skarbu Państwa, a od 1975 roku funkcjonował jako Państwowe Gospodarstwo Rolne w Stablewiczach.

Z budynków folwarcznych zachowały się murowane: rządcówka z XIX wieku, spichlerz z I połowy XIX wieku, kuźnia z XIX wieku oraz czworaki, które powstały około 1900 roku.

Za dworem rozciąga się park krajobrazowy z XIX wieku o powierzchni około 3,5 ha, z cennymi drzewami, wśród których znajdują się pomniki przyrody. W parku znajdują się dwa stawy.

Dwór gościł wybitnych twórców, w tym Henryka Sienkiewicza, który pisał tu fragmenty „Krzyżaków”. Obecnie dwór otoczony jest parkiem, który zachęca do spacerów i odkrywania tajemnic tego historycznego miejsca.

Zdjęcie 18. Dwór w Trzebczu Szlacheckim



Źródło: prostoprzedsiębiorstwo.blog.wordpress.com.

Budownictwo sakralne

Kościół w Kijewie Królewskim

W centrum gminy w miejscowości Kijewo Królewskie znajduje się gotycki kościół, zbudowany na przełomie XIII i XIV wieku. Ten majestatyczny obiekt sakralny, wzniesiony z kamienia polnego i później nadbudowany cegłą, jest unikatowym przykładem gotyckiej architektury. Wnętrze kryje bezcenne skarby sztuki sakralnej, takie jak pieta z lat 1380-1390 oraz inne cenne rzeźby i elementy wyposażenia, będące świadectwem długiej historii świątyni. Kościół przetrwał pożar w 1616 roku, po którym został odbudowany przez dominikanów z Chełmna. Kolejne renowacje, m.in. w 1900 roku, pozwoliły zachować kościół w doskonałym stanie do dziś.

Zdjęcie 19. Kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca, Kijewo Królewskie



Źródło: <https://g.co/kgs/KXQoKM2>.

Kościół w Trzebczyku

Neogotycki kościół w Trzebczyku, wzniesiony w 1890 roku, to kolejny cenny zabytek gminy. Malowniczo położony, otoczony parkiem, przyciąga uwagę strzelistą wieżą i elegancką bryłą. Choć niewielki, odgrywał ważną rolę w życiu lokalnej społeczności, najpierw jako świątynia ewangelicka, a obecnie jako kościół filialny pw. św. Józefa Robotnika. Jego surowe wnętrze w stylu neogotyckim podkreśla piękno prostoty architektury.

Zdjęcie 20. Kościół Rzymskokatolicki pw. św. Józefa Robotnika, Trzebczyk



Źródło: prusyzachodnie.blogspot.com.

Kościół w Trzebczu Szlacheckim

Najstarszym zabytkiem w miejscowości Trzebcz Szlachecki jest gotycki kościół, którego początki sięgają XIV wieku. Wzniesiony z kamienia i cegły, stanowi doskonały przykład surowej architektury średniowiecza. Wnętrze świątyni skrywa cenne zabytki, w tym granitową kropielnicę oraz XVIII-wieczny ołtarz główny. Malowniczo usytuowany w otoczeniu przyrody, kościół ten przyciąga zarówno wiernych, jak i miłośników historii.

Zdjęcie 21. Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, Trzebcz Szlachecki



Źródło: <https://g.co/kgs/mCNy16B>.

Cmentarze i miejsca pamięci narodowej

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie odnaleźć można kilka typów cmentarzy: osiem zabytkowych cmentarzy, z czego dwa to cmentarze przykościelne, parafialne, pięć cmentarzy poewangelickich oraz jeden cmentarz pełniący funkcję miejsca pamięci narodowej.

- Cmentarz rzymskokatolicki przy kościele św. Wawrzyńca w Kijewie Królewskim znajduje się w starej części przykościelnej, otoczony murem ceglanym. Nowsza, wschodnia część jest zabezpieczona współczesnym ogrodzeniem z metalowych kwater.
- Cmentarz parafialny w Trzebczu Szlacheckim, założony na początku XIX wieku, położony jest przy kościele parafialnym w otoczeniu parku pałacowego. Jego regularny układ przestrzenny zachowuje pierwotny charakter, a najstarsze nagrobki pochodzą z lat 1842, 1849, 1856 oraz 1863.
- Cmentarz ewangelicki w Brzozowie, założony w połowie XIX wieku, leży przy drodze na Stolno, sąsiadując od północy i zachodu z polami uprawnymi, od wschodu z kaplicą, a od południa z drogą. Mimo że obecnie jest nieczynny, zachował czytelny prostokątny układ.
- Cmentarz ewangelicki w Kiełpiu znajduje się na terenie dawnego sadu. Założony około 1910 roku, ma regularny układ przestrzenny, choć nagrobki zostały usunięte, a drzewa wycięte.
- Cmentarz ewangelicki w Kijewie Szlacheckim, usytuowany na polu w środku wsi, został założony w połowie XIX wieku i ma kształt zbliżony do kwadratu. Najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z 1899 roku. Układ cmentarza jest wciąż czytelny, z wyodrębnioną aleją główną i bocznymi ścieżkami.
- Cmentarz ewangelicki w Trzebczyku, położony tuż przy dawnym kościele ewangelickim (obecnie kościele rzymskokatolickim pw. Św. Józefa Robotnika), od północy sąsiaduje z łąką, od wschodu i południa z polem uprawnym, a od zachodu z terenem byłej szkoły. Założony przed końcem XIX wieku, obecnie nieczynny, zachował czytelny, prostokątny układ przestrzenny.
- Cmentarz ewangelicki w Watorowie znajduje się na północnym krańcu wsi, otoczony polami i zabudowaniami gospodarczymi. Założony na początku XX wieku, ma kształt prostokąta, a najstarsze nagrobki pochodzą z lat 1918 i 1922. Znajduje się tu także pomnik upamiętniający żołnierza z I wojny światowej.

Upamiętnienia historyczne na terenie gminy obejmują:

- Dwie tablice pamiątkowe w Dorposzu Szlacheckim.
- Jedną tablicę pamiątkową na budynku w Płutowie.
- Mogiłę zbiorową cywilnych ofiar okupanta niemieckiego z 1939 r. w parowie w okolicy miejscowości Płutowo.
- Cmentarzysko prochów cywilnych ofiar okupanta niemieckiego z 1939 r. w miejscowości Dorposz Szlachecki.
- Mogiłę zbiorową ośmiu cywilnych ofiar okupanta niemieckiego z 1939 r. na cmentarzu parafialnym w Kijewie Królewskim.
- Mogiłę zbiorową dwóch nieznanymi żołnierzy Wojska Polskiego z 1939 r. na cmentarzu parafialnym w Kijewie Królewskim.
- Mogiłę zbiorową dwóch nieznanymi żołnierzy Armii Czerwonej z okresu II wojny światowej na cmentarzu parafialnym w Kijewie Królewskim.
- Grób pojedynczy nieznanego żołnierza Wojska Polskiego z 1939 r., na polu przy szosie z Chełmna do Unisławia w okolicy miejscowości Płutowo.
- Drzewo Pamięci rosnące w Trzebczu Szlacheckim dedykowane Janowi Ślaskiemu, zamordowanemu w Katyniu w 1940 roku.

Te groby, mogiły oraz tablice upamiętniające stanowią kluczowy element dziedzictwa kulturowego gminy, łącząc pamięć materialną z niematerialną i zachowując pamięć o bolesnych wydarzeniach oraz zasłużonych osobistościach dla kolejnych pokoleń.

Zabytki architektury obronnej

Na terenie gminy znajdują się elementy kompleksu Twierdzy Chełmno, która została wybudowana jako część fortyfikacji związanych z przygotowaniami do I wojny światowej. Budowę rozpoczęto na mocy decyzji podjętej w 1900 roku, a od 1901 r. przystąpiono do wznoszenia fortów i schronów piechoty. W latach 1900–1910 powstały m.in.:

Schroby amunicyjne:

- M-3 i M-4 zbudowane po 1914 r. w Brzozowie.
- M-2 w Watorowie.

Fortece i schrony piechoty:

- Forty I i II (Dorposz Szlachecki) z lat 1903–1914.
- Schrony piechoty IR-1 i IR-2, datowane na ok. 1914 r., znajdujące się w Kiełpiu.
- Schron piechoty UR-1 w Watorowie.

Schroby typu RINGSTAND RS 58C „Tobruk”:

- Dwa schrony w Kiełpiu, zbudowane w ramach fortyfikacji polowych w 1944 r.
- Pięć schronów tego typu w Watorowie, również z 1944 r.

Główne elementy fortyfikacyjne, jak schrony piechoty i umocnienia w Klamrach, Watorowie, Nałęczach (Zachód i Wschód), Rybieńcu, oraz Stolnie, zaczęto wznosić na początku XX wieku. Kolejne fortyfikacje polowe Twierdzy Chełmno powstały podczas II wojny światowej, uzupełniając system obronny o dodatkowe schrony typu „Tobruk” oraz inne struktury.

Stanowiska archeologiczne

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic gminy. Środowisko kulturowe gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki kamienia do epoki nowożytnej, jest ich około 307 (dane z 2018, brak nowszych). Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

3.3. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna

3.3.1. Infrastruktura transportowa

Drogi

Stan infrastruktury drogowej w Gminie Kijewo Królewskie można uznać za relatywnie dobrze rozwinięty, szczególnie pod kątem dostępności komunikacyjnej do większych miast w województwie i ośrodków powiatowych, co ułatwia mieszkańcom dostęp do kluczowych instytucji oraz usług publicznych. Ogólna długość dróg gminnych na dzień 31.12.2023 r. to 73,683 km z czego 6,5 km to drogi o klasie L (drogi lokalne), a 67,183 km to drogi o klasie D (drogi dojazdowe).

- 37,916 km dróg posiada nawierzchnię twardą bitumiczną,
- 3,281 km dróg posiada nawierzchnię twardą brukowcową,
- 5,479 km dróg posiada nawierzchnię twardą tłuczniową,
- 9,637 km dróg posiada nawierzchnię gruntową wzmocnioną żwirem lub żużlem,
- 17,370 km dróg posiada nawierzchnię gruntową naturalną.

Sieć drogowa Gminy Kijewo Królewskie składa się z dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Długość dróg w poszczególnych kategoriach na terenie Gminy Kijewo Królewskie przedstawia poniższa tabela:

Tabela 20. Kategorie i długości dróg na terenie Gminy Kijewo Królewskie (2023 r.)

Kategoria drogi	Długość [km]
Krajowe	0
Wojewódzkie	1,104
Powiatowe	49,737
Gminne	73,683

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

Łączna długość dróg gminnych wynosi ponad 73 km. Zdecydowaną większość stanowią drogi o nawierzchni bitumicznej (37 km), co świadczy o dążeniu gminy do poprawy jakości infrastruktury drogowej. Mimo to, 17,3 km dróg pozostaje gruntowych, co może wpływać negatywnie na komfort i bezpieczeństwo użytkowników, szczególnie w okresach deszczowych. Drogi tłuczniowe i brukowe stanowią mniejszość, odpowiednio 5,5 km i 3 km.

W 2023 roku gmina przeprowadziła modernizacje oraz remonty, w tym w ramach programu „Polski Ład”. Przebudowa objęła pięć odcinków o łącznej długości 3,8 km, z czego większość dróg gruntowych, tłuczniowych oraz gruzowych uzyskała nową nawierzchnię bitumiczną, a jedna została pokryta kostką betonową i wyposażona w kanalizację deszczową. W ramach działań naprawczych na drogach gminnych przeprowadzono wyrównywanie i utwardzanie odcinków o łącznej długości 28 km, z czego 18 km wyrównano, a 10 km wzmocniono tłucznem, gruzem oraz szlaką. Przeprowadzono również remonty mostu oraz naprawy ubytków na drogach asfaltowych.

Mimo znacznych inwestycji, wyzwaniem pozostaje poprawa stanu dróg gruntowych, które mogą utrudniać transport w niekorzystnych warunkach pogodowych. Dalsze inwestycje w utwardzanie dróg gruntowych oraz rozbudowę sieci dróg bitumicznych mogą przyczynić się do większej spójności infrastruktury drogowej, poprawiając komfort i bezpieczeństwo mieszkańców.

Podsumowując, Gmina Kijewo Królewskie dąży do rozwoju infrastruktury drogowej i podejmuje działania mające na celu modernizację istniejących dróg, choć niezbędne będą dalsze prace, by wyrównać jakość dróg w całej gminie i ograniczyć udział dróg gruntowych.

Ścieżki rowerowe

Infrastruktura rowerowa w Gminie Kijewo Królewskie stanowi istotny element lokalnego systemu transportu i rekreacji, wspierając rozwój aktywności fizycznej i turystyki. W ostatnich latach inwestycje w ścieżki rowerowe oraz pieszko-rowerowe przyczyniły się do poprawy jakości infrastruktury, zapewniając bezpieczne warunki do jazdy rowerem na terenie gminy. Poniższa analiza przybliży obecny stan infrastruktury rowerowej, główne trasy oraz kierunki rozwoju, jakie warto wziąć pod uwagę dla dalszego usprawnienia sieci tras rowerowych.

Na terenie gminy istnieje sieć ścieżek rowerowych, której długość na rok 2023 przedstawia poniższa tabela:

Tabela 21. Długości ścieżek pieszo-rowerowych przecinających Gminę Kijewo Królewskie

Odcinek	Długość [km]
Szlak pieszy Nordic Walking w miejscowości Napole przy drodze powiatowej nr 1604C Brzozowo – Nawra	1,1831
Ścieżka pieszo-rowerowa wzdłuż dróg powiatowych nr 1604 C, 1607C, 1627C od miejscowości Watorowo przez Brzozowo i Dorposz Szlachecki do Unisławia	14,77
Ścieżka rowerowa wzdłuż drogi powiatowej 1604 C od miejscowości Dorposz Szlachecki do miejscowości Kijewo Królewskie	2,23
Szlak turystyczny Rezerwatów Chełmińskich z Bydgoszczy do Chełmna	48,4
Szlak rowerowy z Chełmna do Torunia	55,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

Zmieniającą się długość ścieżek rowerowych na terenie gminy na przestrzeni ostatnich lat przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 22. Długość ścieżek rowerowych na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023

Rok	2019	2020	2021	2022	2023
Drogi dla rowerów ogółem [km]	0,8	0,8	13,4	13,4	13,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

W latach 2019-2023 długość dedykowanych dróg rowerowych na terenie Gminy Kijewo Królewskie wzrosła z zaledwie 0,8 km w 2019 roku do 13,4 km w 2021 roku, a od tego momentu utrzymuje się na tym poziomie. Ten wzrost infrastruktury świadczy o dużej inwestycji w rozbudowę tras rowerowych i stworzeniu bezpiecznych, oddzielnych dróg dla rowerzystów.

Chociaż rozbudowa infrastruktury rowerowej jest zauważalna, w przyszłości warto zadbać o dalszy rozwój ścieżek rowerowych, szczególnie w miejscach intensywnie uczęszczanych. Dodatkowe inwestycje w oznakowanie tras, miejsca odpoczynku czy też połączenia z głównymi szlakami turystycznymi mogłyby zwiększyć atrakcyjność gminy dla rowerzystów i turystów.

Linie kolejowe

Na terenie gminy brak linii kolejowych.

3.3.2. Punkty oświetleniowe

Gmina Kijewo Królewskie posiada 283 punkty oświetleniowe, jednak nie dysponuje danymi dotyczącymi ich dokładnego rozmieszczenia.

3.3.3. Infrastruktura telekomunikacyjna

Infrastruktura telekomunikacyjna na terenie Gminy Kijewo Królewskie jest stosunkowo słabo rozwinięta. Najlepiej wyposażoną miejscowością pod kątem liczby i długości odcinków telekomunikacyjnych jest Trzebcz Szlachecki, gdzie znajdują się aż 54 odcinki o łącznej długości 14 550 m. Dobrze rozwiniętą infrastrukturę posiada także Brzozowo (4 odcinki o długości 5 531 m) oraz Szymborno (4 odcinki o długości 3 834 m).

Tabela 23. Infrastruktura telekomunikacyjna na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Miejscowość	Liczba przyłączy	Długość przyłączy [m]
Bajerze	2	706
Bągard	2	1687
Brzozowo	4	5531
Dorposz Szlachecki	brak	brak
Kiełp	brak	brak
Kijewo Królewskie	2	3881
Kijewo Szlacheckie	1	2988
Napole	brak	brak
Szymborno	4	3834
Trzebcz Królewski	1	317
Trzebcz Szlachecki	54	14550
Trzebczyk	brak	brak
Watorowo	1	1975

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

Jednak niektóre miejscowości, takie jak Dorposz Szlachecki, Kiełp oraz Napole, nie mają infrastruktury telekomunikacyjnej w ogóle. Brak dostępu do sieci w tych lokalizacjach ogranicza możliwości komunikacyjne mieszkańców i negatywnie wpływa na równy dostęp do usług cyfrowych i teleinformatycznych. W dobie cyfryzacji oznacza to także ograniczenia w dostępie do szybkiego internetu oraz nowoczesnych usług, które mogą wspierać rozwój gospodarczy i edukacyjny gminy.

Dla pełniejszego wykorzystania potencjału infrastruktury oraz poprawy jakości życia mieszkańców warto byłoby podjąć inwestycje w rozwój sieci szerokopasmowych i nowoczesnych technologii komunikacyjnych na terenie całej gminy.

3.3.4. Gospodarka wodno-ściekowa

Na terenie gminy zaopatrzeniem w wodę i odprowadzaniem ścieków zajmuje się Gminna Spółka Komunalna w Kijewie Królewskim.

Przedmiotem działalności Gminnej Spółki Komunalnej zgodnie z uchwalonym statutem jest realizacja zadań własnych Gminy Kijewo Królewskie, w szczególności w zakresie:

- wodociągów i zaopatrzenia w wodę;
- kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych;
- utrzymania dróg, ulic mostów, placów;
- budowy i rozbioru budynków mieszkalnych oraz niemieszkalnych;
- budowy rurociągów przesyłowych i sieci rozdzielczych.

Gmina Kijewo Królewskie, na dzień 31.12.2023 r., wykazuje znaczący postęp w zakresie infrastruktury wodociągowej względem lat poprzednich, będąc zwodociągowaną w około 96%. W skład gminnej sieci wodociągowej wchodzi około 96,10 km rurociągów oraz 996 przyłączy, co świadczy o wysokim poziomie dostępu mieszkańców do wody pitnej. Ujęcia wody na cele bytowo-gospodarcze są zróżnicowane, gdyż korzysta się z pięciu komunalnych źródeł o łącznej maksymalnej wydajności wynoszącej 394 200 m³. Woda pochodzi głównie z ujęć podziemnych zlokalizowanych w Bajerzu i Brzozowie, co zapewnia jej odpowiednią jakość i bezpieczeństwo.

Gmina dysponuje dwiema stacjami uzdatniania wody, które znajdują się w Bajerzu i Brzozowie. Proces uzdatniania jest kluczowy dla zapewnienia mieszkańcom dostępu do wody spełniającej normy sanitarno-epidemiologiczne. Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa nie tylko zwiększa komfort życia mieszkańców, ale także przyczynia się do poprawy stanu zdrowia publicznego oraz rozwoju lokalnej gospodarki.

Warto również podkreślić, że dostępność wody pitnej ma istotne znaczenie dla jakości życia w gminie oraz może wpływać na przyciąganie nowych mieszkańców i inwestycji. W związku z rosnącymi wymaganiami ekologicznymi oraz koniecznością dostosowania do zmieniającego się klimatu, gmina podejmuje działania mające na celu modernizację i rozwój infrastruktury wodociągowej, co wpisuje się w szersze tendencje zrównoważonego rozwoju i ochrony zasobów wodnych.

W kontekście tych działań, gmina Kijewo Królewskie może także rozważyć inwestycje w odnawialne źródła energii dla stacji uzdatniania, co pozwoli na dalsze zwiększenie efektywności energetycznej oraz zredukowanie kosztów eksploatacyjnych. Wszelkie te inicjatywy będą miały na celu nie tylko poprawę infrastruktury, ale również wzmocnienie lokalnej społeczności i jej jakości życia.

Tabela 24. Sieć wodociągowa w Gminie Kijewo Królewskie

Wskaźnik	Wartość (2019 rok)	Wartość (2020 rok)	Wartość (2021 rok)	Wartość (2022 rok)	Wartość (2023 rok)
Długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	95,3	95,3	95,3	95,3	96,1
Woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]	145,1	143,7	156,9	143,9	157,0
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m ³]	32,0	33,0	36,2	33,0	36,4
Ludność korzystająca z	4 143	4 878	3 986	3 984	3 966

sieci wodociągowej [osoba]					
----------------------------	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

Na dzień 31.12.2023 r. Gmina Kijewo Królewskie jest skanalizowana w około 40%, co przekłada się na funkcjonowanie 38 km sieci kanalizacyjnej oraz 369 przyłączy kanalizacyjnych obsługujących mieszkańców gminy. System kanalizacyjny wykorzystuje infrastrukturę przesyłową obejmującą 4 tłocznie liniowe oraz 19 przepompowni ścieków, wspierane przez 50 przydomowych przepompowni, co pozwala na efektywne przekazywanie ścieków komunalnych do gminnej oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w Napolu.

Oczyszczalnia ta, działająca od 2001 r., przeszła modernizację w 2019 r., co zwiększyło jej efektywność i zdolności operacyjne. Jej średniodobowa przepustowość wynosi obecnie 152,9 m³ na dobę, podczas gdy potencjalna wydajność oczyszczania sięga 316,9 m³ na dobę, co zapewnia rezerwę przepustowości na wypadek zwiększenia ilości ścieków. Oczyszczone ścieki odprowadzane są do rzeki Fryby, która pełni funkcję odbiornika, zgodnie z obowiązującymi normami środowiskowymi i wymaganiami ochrony wód.

Na terenach wiejskich, gdzie nie ma dostępu do sieci kanalizacyjnej, mieszkańcy korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków lub szamb, które są regularnie opróżniane i wywożone do oczyszczalni.

Gmina podejmuje działania mające na celu dalszy rozwój sieci kanalizacyjnej oraz podniesienie jakości oczyszczania ścieków, co wpisuje się w długoterminową strategię poprawy warunków sanitarno-ekologicznych i ochrony zasobów wodnych w regionie.

Tabela 25. Sieć kanalizacyjna w Gminie Kijewo Królewskie

Wskaźnik	Wartość (2019 rok)	Wartość (2020 rok)	Wartość (2021 rok)	Wartość (2022 rok)	Wartość (2023 rok)
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	37,6	37,6	37,6	37,6	38,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	300	310	313	323	351
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną [dam ³]	32,4	33,2	37,0	36,0	38,0
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	1 851	1 804	1 807	1 826	1 876

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

Na podstawie dostępnych danych można stwierdzić, że stan sieci kanalizacyjnej w gminie wymaga dalszych działań, mimo pewnych postępów w zakresie infrastruktury i modernizacji oczyszczalni ścieków. Obecnie sieć kanalizacyjna obejmuje jedynie około 40% gminy, co oznacza, że większość mieszkańców nie ma dostępu do kanalizacji.

Ze względu na niski poziom skanalizowania, warto skupić się na rozszerzeniu zasięgu sieci kanalizacyjnej, zwłaszcza w miejscowościach bardziej zurbanizowanych, gdzie większe zagęszczenie ludności sprawi, że inwestycja będzie bardziej efektywna. Plan rozbudowy powinien być etapowy, z wyraźnymi priorytetami dla obszarów o największej potrzebie. Dla mieszkańców terenów, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej nie jest opłacalna w krótkim okresie, gmina mogłaby rozważyć program dotacji na instalację i modernizację przydomowych oczyszczalni ścieków. Ułatwi to spełnienie norm środowiskowych i wpłynie pozytywnie na jakość życia w tych miejscach.

3.3.5. Sieć gazowa

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie infrastruktura gazowa jest obecnie bardzo ograniczona i skoncentrowana jedynie w miejscowości Brzozowo. Sieć gazowa obejmuje ulicę Szeroką oraz fragment ulicy Długiej, co świadczy o jej niewielkim zasięgu i funkcjonalności lokalnej. Tak skromna infrastruktura gazowa może ograniczać możliwości rozwoju zarówno gospodarstw domowych, jak i przedsiębiorstw, które mogłyby korzystać z gazu ziemnego jako ekologicznego i efektywnego źródła energii.

Tabela 26. Sieć gazowa w Gminie Kijewo Królewskie

Wskaźnik	Wartość (2019 rok)	Wartość (2020 rok)	Wartość (2021 rok)	Wartość (2022 rok)	Wartość (2023 rok)
Długość czynnej sieci ogółem [m]	734	734	734	894	894
Czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych) [szt.]	3	6	10	12	12
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań przez gospodarstwa domowe [MWh]	2,3	24,3	101,7	145,6	158,4
Ludność korzystająca z sieci gazowej	4	28	45	48	57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

Rozwój sieci gazowej w gminie mógłby przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej oraz ograniczenia emisji szkodliwych substancji wynikających z wykorzystania innych paliw, takich jak węgiel. Planowanie rozbudowy sieci gazowej powinno stanowić jeden z priorytetów w kontekście poprawy infrastruktury technicznej gminy.

3.3.6. Gospodarka odpadami

Gmina Kijewo Królewskie jest członkiem Związku Komunalnego Gmin Powiatu Chełmińskiego, który zrzesza pięć gmin (Stolno, Chełmno, Kijewo Królewskie, Unisław i Papowo Biskupie). Główne zadania związku obejmują zarządzanie gospodarką odpadami komunalnymi na terenie zrzeszonych gmin. Związek organizuje system zbiórki i przetwarzania odpadów, kładąc nacisk na selektywną zbiórkę oraz osiąganie odpowiednich poziomów recyklingu zgodnie z wymogami prawnymi. Dodatkowo, prowadzi działalność edukacyjną i informacyjną, mającą na celu podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców.

W roku 2023 związek realizował zadania gospodarki odpadami komunalnymi w imieniu Gminy Kijewo Królewskie, co obejmowało zbiórkę i zagospodarowanie różnych frakcji odpadów. Z terenu gminy zebrano między innymi:

- papier i tekturę – 11,7 ton,
- szkło – 77,4 ton,
- tworzywa sztuczne – 0,9 ton,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny – 3,3 ton,
- odpady wielkogabarytowe – 23,6 ton,
- odpady biodegradowalne – 148,8 ton,
- zmieszane odpady opakowaniowe – 158,3 ton,
- odpady budowlane i rozbiórkowe – 32,2 ton.

Pomimo zebrania znacznej ilości odpadów, w roku 2023 nie udało się przeprowadzić żadnych działań odzysku dla tych frakcji. Oznacza to, że efektywność recyklingu w gminie jest nadal obszarem wymagającym poprawy. Taki stan rzeczy może negatywnie wpływać na realizację ustawowych poziomów recyklingu, a także na osiągnięcie założeń unijnych polityk środowiskowych.

Tabela 27. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Wskaźnik	Wartość (2019 rok)	Wartość (2020 rok)	Wartość (2021 rok)	Wartość (2022 rok)	Wartość (2023 rok)
Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku [t]	1 152,36	1 150,95	1 299,78	1 189,65	1 161,66
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku	237,51	326,73	457,14	396,19	391,16
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku [t]	914,85	824,22	842,64	793,46	770,50
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca [kg]	254	265	300	276	270

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

W latach 2019-2023, ilość odpadów komunalnych wytworzonych na terenie Gminy Kijewo Królewskie wykazuje tendencję umiarkowanie spadkową. Po wzroście w 2021 roku do 1 299,78 ton, w następnych latach ilość odpadów uległa obniżeniu do poziomu 1 161,66 ton w 2023 roku. Spadek ten może być efektem działań edukacyjnych w zakresie redukcji odpadów lub zmian demograficznych w gminie.

Masa wytworzonych odpadów na jednego mieszkańca wahała się między 254 kg w 2019 roku a 300 kg w 2021 roku. W ostatnich latach wskaźnik ten nieco spadł, osiągając wartość 270 kg w 2023 roku. Wzrost w 2021 roku może sugerować okresowe nasilenie konsumpcji lub specyficzne wydarzenia, które wpłynęły na zwiększoną produkcję odpadów. Ostateczny spadek do 270 kg może świadczyć o stabilizacji i stopniowej poprawie zachowań proekologicznych mieszkańców.

Podsumowując, gmina Kijewo Królewskie odnotowuje pozytywne postępy w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, zwłaszcza w obszarze selektywnej zbiórki. Wdrożenie dodatkowych działań może jeszcze bardziej poprawić wskaźniki i pomóc w realizacji długoterminowych celów środowiskowych.

3.3.7. Energetyka i ciepłownictwo

Sieć energetyczna

Teren gminy Kijewo Królewskie jest zasilany przez Główne Punkty Zasilania (GPZ) 110 kV/15 kV zlokalizowane w miastach Chełmża, Chełmno oraz w Unisławiu. Główne stacje w Chełmży i Chełmnie są zasilane dwukierunkowo, co zwiększa ich niezawodność i zapewnia wysoką pewność zasilania mieszkańców oraz obiektów na terenie gminy. W sytuacji awarii jednej linii, system jest w stanie przełączyć się na inną, co minimalizuje ryzyko przerw w dostawie prądu. Stacja w Unisławiu, mimo iż jest kluczowa dla okolicznych obszarów, posiada zasilanie jednokierunkowe, co zmniejsza jej niezawodność i naraża ją na większe ryzyko przerw energetycznych.

Planowana budowa linii 110 kV relacji Toruń – Przysiek – Unisław ma na celu włączenie stacji w Unisławiu do tzw. „pierścienia” sieci 110 kV, co pozwoli na zapewnienie wielokierunkowego zasilania. Ta inwestycja jest kluczowa, ponieważ zwiększy odporność systemu energetycznego na awarie i zmniejszy ryzyko wystąpienia długotrwałych przerw w dostawie prądu. Po realizacji tego projektu, GPZ w Unisławiu osiągnie poziom niezawodności porównywalny ze stacjami w Chełmży i Chełmnie, co w znaczący sposób poprawi stabilność zasilania całego regionu.

Wszystkie główne źródła zasilania, czyli GPZ-y w Chełmży, Chełmnie i Unisławiu, posiadają rezerwy mocy, które umożliwiają dalszy rozwój zapotrzebowania energetycznego w regionie. W razie potrzeby możliwe jest zwiększenie mocy dyspozycyjnej przez wymianę obecnych transformatorów 110 kV/15 kV na jednostki o większej mocy. Dzięki temu nie występują obecnie żadne istotne bariery rozwojowe dla rozbudowy sieci średniego i niskiego napięcia. Taki zapas mocy pozwala na obsługę potencjalnego wzrostu liczby odbiorców, w tym także zwiększenia zapotrzebowania na energię wynikającego z ewentualnego rozwoju przemysłu i nowych inwestycji na terenie gminy.

Gmina Kijewo Królewskie charakteryzuje się rozbudowaną siecią linii elektroenergetycznych średniego napięcia, jednak jej struktura i zasięg różnią się w poszczególnych miejscowościach. Infrastruktura ta obejmuje trzy główne linie średniego napięcia, których parametry opisano poniżej.

Pierwsza linia średniego napięcia na terenie gminy obsługuje kilka kluczowych lokalizacji, z największą liczbą punktów w Brzozowie (27) i Bajerzu (17), co zapewnia dobrą dystrybucję energii na tych obszarach. Długość tej linii w Brzozowie wynosi 14 379 metrów, co czyni ją jednym z najdłuższych odcinków, a w Bajerzu – 9588 metrów. Sieć elektroenergetyczna w mniejszych miejscowościach, takich jak Watorowo i Trzebczyk, ma odpowiednio 3237 i 3213 metrów długości, co może wskazywać na potrzebę dalszej rozbudowy, aby lepiej zaspokoić potrzeby energetyczne tych obszarów.

Druga linia obejmuje większą liczbę miejscowości i odznacza się większą liczbą punktów przyłączeniowych. Kijewo Królewskie ma tu najwięcej punktów (55), a długość linii wynosi 14 046 metrów, co odpowiada roli tej miejscowości jako centralnego punktu w gminie. Inne miejscowości, takie jak Trzebcz Szlachecki, również charakteryzują się wysoką liczbą punktów (21) i długim odcinkiem linii – 17 627 metrów. Rozbudowana sieć w tych lokalizacjach świadczy o dobrym zasięgu energetycznym, który wspiera działalność lokalnych instytucji i przedsiębiorstw. W miejscowości Napoleo długość linii wynosi 1970 metrów przy 20 punktach przyłączeniowych, co może okazać się wystarczające dla aktualnych potrzeb, ale z czasem może wymagać dalszej modernizacji.

System ciepłowniczy

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie system ciepłowniczy opiera się głównie na indywidualnych źródłach ciepła, w tym na kotłach na paliwo stałe. Spośród zainstalowanych urządzeń grzewczych największy udział mają kotły na paliwo stałe z ręcznym podawaniem paliwa (573 urządzenia) oraz z automatycznym podajnikiem (476 urządzeń). Inne popularne źródła ciepła to ogrzewanie elektryczne (216 urządzeń) oraz kominki i kozy opalane paliwem stałym (95 urządzeń). Nowoczesne rozwiązania, takie jak pompy ciepła (81 urządzeń) czy kolektory słoneczne (23 urządzenia), stanowią mniejszy, lecz rozwijający się segment lokalnego systemu grzewczego. Jedynie 12 budynków na terenie gminy korzysta z miejskiej sieci ciepłowniczej, co wskazuje na brak rozbudowanej infrastruktury ciepłowniczej.

Tabela 28. Rodzaje zainstalowanych źródeł ciepła na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Źródło ciepła	Liczba zainstalowanych źródeł ciepła
Kocioł na paliwo stałe (węgiel, drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy) z ręcznym podawaniem paliwa/zasypowy	573
Kocioł na paliwo stałe (węgiel, drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy) z automatycznym podawaniem paliwa/z podajnikiem	476
Ogrzewanie elektryczne/bojler elektryczny	216
Kominek/koza/ogrzewacz powietrza na paliwo stałe (drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy, węgiel)	95
Pompa ciepła	81
Trzon kuchenny/piecokuchnia/kuchnia węglowa	55
Piec kaflowy na paliwo stałe (węgiel, drewno, pellet lub inny rodzaj biomasy)	44
Kocioł gazowy/bojler gazowy/podgrzewacz gazowy przepływowy/kominek gazowy	36
Kolektory słoneczne do ciepłej wody użytkowej lub z funkcją wspomagania ogrzewania	23
Kocioł olejowy	18
Miejska sieć ciepłownicza/ciepło systemowe/lokalna sieć ciepłownicza	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

Na terenie gminy użytkowane są urządzenia grzewcze o zróżnicowanej klasie emisyjności. Łączna liczba kotłów poniżej klasy 3 lub takich, dla których brak jest informacji o klasie, wynosi 447 sztuk. Kotły klasy 3 i 4, spełniające bardziej restrykcyjne normy emisji, stanowią 344 urządzenia, natomiast tzw. ogrzewacze pomieszczeń to 94 sztuki. Największa liczba przestarzałych urządzeń (kotły poniżej klasy 3) znajduje się w budynkach jednorodzinnych (333 urządzenia), a w budynkach wielorodzinnych ich liczba wynosi 91 sztuk.

Tabela 29. Klasy kotłów na paliwo stałe na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Wskaźniki	Aktualna łączna liczba kotłów poniżej klasy 3 lub brak informacji	Aktualna łączna liczba kotłów 3. i 4. Klasy	Aktualna łączna liczba tzw. ogrzewaczy pomieszczeń
W budynkach jednorodzinnych	333	297	82
W budynkach wielorodzinnych	91	31	9
W budynkach zbiorowego zamieszkania	1	0	0
W budynkach/lokalach niemieszkalnych	22	16	3
We wszystkich budynkach na terenie gminy	447	344	94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

W zasobach gminnych sytuacja jest podobna – dominują urządzenia o niskiej klasie emisyjności. W budynkach komunalnych użytkowanych jest 19 kotłów poniżej klasy 3 lub takich, dla których brak jest informacji o klasie, 6 urządzeń klasy 3 i 4 oraz 2 ogrzewacze pomieszczeń. Taki stan wskazuje na konieczność modernizacji źródeł ciepła w zasobie komunalnym, co mogłoby przyczynić się do redukcji emisji szkodliwych substancji oraz poprawy jakości powietrza w gminie.

Dominacja indywidualnych źródeł ciepła na paliwo stałe oraz znaczny udział urządzeń o niskiej klasie emisyjności stanowią wyzwanie dla poprawy jakości powietrza w Gminie Kijewo Królewskie. Rozwój nowoczesnych i ekologicznych systemów grzewczych, takich jak pompy ciepła czy kotły wyższej klasy, a także inwestycje w odnawialne źródła energii, takie jak kolektory słoneczne, mogą znacząco poprawić efektywność energetyczną i ograniczyć emisję zanieczyszczeń. Modernizacja źródeł ciepła w zasobie komunalnym oraz wsparcie dla mieszkańców w wymianie przestarzałych urządzeń powinny stać się jednym z priorytetów lokalnej polityki energetycznej.

3.3.8. Mieszkalnictwo

Dominującą formą zabudowy na terenie gminy jest mieszkalnictwo jednorodzinne oraz rolnicze zagrodowe. Choć na większości obszaru gminy brak jest spółdzielni mieszkaniowych, kilka bloków w miejscowości Kosowizna zarządzanych jest przez spółdzielnię mieszkaniową z Chełmna. Pozostałe budynki wielorodzinne funkcjonują w ramach wspólnot mieszkaniowych.

Tabela 30. Budynki mieszkalne na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023

Rok	2019	2020	2021	2022	2023
Budynki mieszkalne w gminie	993	988	995	1 010	1 024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

W latach 2019-2023 liczba budynków mieszkalnych w gminie Kijewo Królewskie wykazuje tendencję wzrostową. W 2019 roku liczba budynków wynosiła 993, a w kolejnych latach pojawiały się

niewielkie wahania. W 2020 roku nastąpił spadek do 988 budynków, jednak już od 2021 roku zaobserwowano wyraźny wzrost, który utrzymał się do 2023 roku. Największy przyrost zanotowano w latach 2022-2023, gdy liczba budynków wzrosła z 1 010 do 1 024. Wzrost ten może świadczyć o intensyfikacji działalności budowlanej w gminie oraz o rosnącym zapotrzebowaniu na mieszkania w regionie.

Tabela 31. Warunki mieszkaniowe na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Wskaźnik	Wartość (2019 rok)	Wartość (2020 rok)	Wartość (2021 rok)	Wartość (2022 rok)	Wartość (2023 rok)
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m ²]	93,2	93,4	93,7	94,0	94,6
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m ²]	25,7	26,7	27,0	27,5	28,1
Mieszkania na 1000 mieszkańców	276,1	285,9	288,3	292,0	296,7
Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	4,30	4,45	4,46	4,46	4,47
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,62	3,50	3,47	3,43	3,37
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,84	0,79	0,78	0,77	0,75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

W latach 2019-2023 wskaźniki dotyczące warunków mieszkaniowych w gminie Kijewo Królewskie wskazują na systematyczną poprawę przestrzeni użytkowej i komfortu mieszkaniowego. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wzrosła z 93,2 m² w 2019 roku do 94,6 m² w 2023 roku, co świadczy o tendencji do budowy większych mieszkań. Powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę również znacząco wzrosła – z 25,7 m² w 2019 roku do 28,1 m² w 2023 roku – co wskazuje na poprawę warunków przestrzennych dla mieszkańców.

Wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców wzrósł z 276,1 do 296,7, co może być efektem wzrostu liczby nowo wybudowanych mieszkań, jak i zmieniającej się struktury demograficznej. Jednocześnie przeciętna liczba osób przypadających na jedno mieszkanie stopniowo zmniejszała się z 3,62 w 2019 roku do 3,37 w 2023 roku, co odzwierciedla trend zmniejszającej się liczby osób na gospodarstwo domowe. Przeciętna liczba izb na jedno mieszkanie nieznacznie wzrosła z 4,30 do 4,47, co wskazuje na tendencję do zwiększania liczby pomieszczeń w nowych mieszkaniach.

Przeciętna liczba osób przypadających na jedną izbę zmniejszyła się z 0,84 w 2019 roku do 0,75 w 2023 roku, co jest kolejnym wskaźnikiem wzrostu komfortu mieszkaniowego, gdyż mieszkańcy dysponują większą przestrzenią na osobę. Ogólnie, przedstawione dane świadczą o stopniowej poprawie warunków mieszkaniowych oraz wzroście jakości życia mieszkańców gminy Kijewo Królewskie.

Gmina Kijewo Królewskie dysponuje również zasobem mieszkaniowym w postaci mieszkań komunalnych, przeznaczonych do wynajmu dla mieszkańców spełniających określone kryteria. Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2023 roku, zasób mieszkaniowy Gminy Kijewo Królewskie obejmuje 6 budynków mieszkalnych, będących wyłączną własnością Gminy. W tych budynkach znajduje się 33 lokale mieszkalne. Dodatkowo, Gmina jest współwłaścicielem jednej nieruchomości, w której znajduje się 1 lokal mieszkalny. Łącznie zasób mieszkaniowy Gminy obejmuje 34 lokale mieszkalne, o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 1.564,82 m².

Stan techniczny zasobu mieszkaniowego Gminy Kijewo Królewskie na dzień 31 grudnia 2023 r. wykazuje zróżnicowany poziom zużycia. Największe zużycie techniczne charakteryzuje budynki wybudowane przed 1945 rokiem, które wymagają intensywniejszych działań remontowych ze względu na swój wiek i historię eksploatacji.

W celu utrzymania zasobu mieszkaniowego gminy w odpowiednim stanie technicznym, zaplanowano priorytetowe działania remontowe, które obejmują zarówno bieżącą konserwację, jak i kompleksowe modernizacje w zależności od stanu technicznego budynków. Zidentyfikowane priorytety w zakresie realizacji przedsięwzięć remontowych są następujące:

- Bieżąca konserwacja i remont lokali – podstawowe prace konserwacyjne w lokalach mieszkalnych, aby zapewnić ich odpowiednie warunki użytkowe i zapobiec pogłębianiu się zużycia technicznego.
- Remonty pokryć dachowych – konieczne prace związane z uszczelnieniem i naprawą dachów, aby zapobiec dalszemu niszczeniu struktury budynków i zapewnić ochronę przed czynnikami atmosferycznymi.
- Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej – modernizacja okien i drzwi, która przyczyni się do poprawy efektywności energetycznej budynków oraz zwiększenia komfortu użytkowania lokali mieszkalnych.
- Remont klatek schodowych – poprawa estetyki i bezpieczeństwa wewnętrznych przestrzeni wspólnych, co jest istotne dla podniesienia standardu budynków mieszkalnych.
- Odnowa elewacji – odnowienie zewnętrznych ścian budynków w celu poprawy ich estetyki oraz ochrony przed niszczeniem pod wpływem czynników atmosferycznych.
- Wymiana instalacji elektrycznej – modernizacja przestarzałych instalacji elektrycznych w celu zwiększenia bezpieczeństwa i dostosowania ich do współczesnych wymogów technicznych.
- Roboty awaryjne i nieprzewidziane – realizacja prac remontowych wynikających z nagłych awarii, które mogą zagrażać bezpieczeństwu użytkowników lokali mieszkalnych lub powodować dalsze uszkodzenia budynków.

Realizacja powyższych działań pozwoli na sukcesywną poprawę stanu technicznego zasobu mieszkaniowego gminy, zmniejszając stopień zużycia budynków oraz podnosząc jakość życia mieszkańców.

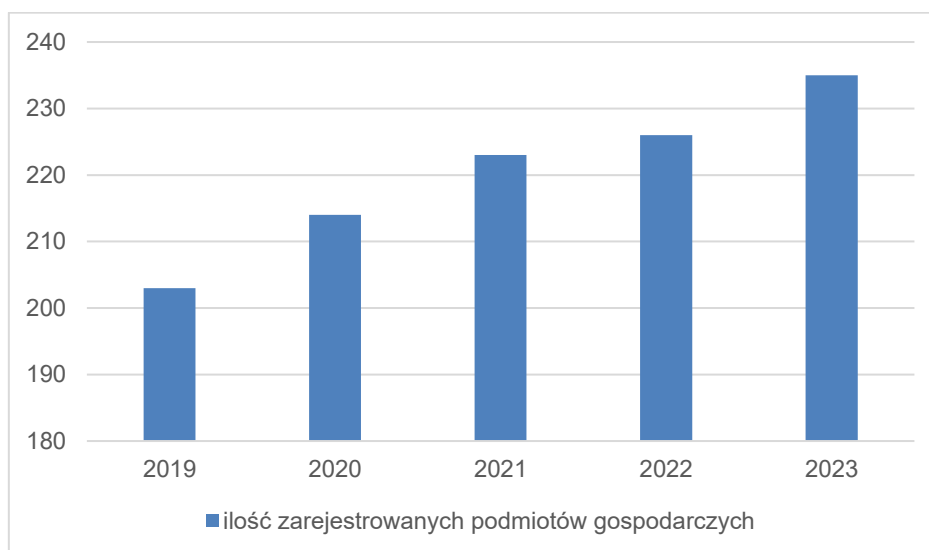
4. Sfera gospodarcza

4.1 Gospodarka

4.1.1. Podmioty gospodarcze

Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na terenie Gminy Kijewo Królewskie według stanu na koniec 2023 roku wynosi 235. Dla porównania, przed pięcioma laty liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw wynosiła 203. Liczba przedsiębiorstw wzrosła więc o około 15,8% w ciągu ostatnich 5 lat. Dla porównania, w powiecie chełmińskim ogółem liczba podmiotów zarejestrowanych w ciągu ostatniej dekady wzrosła o 11,1%, co oznacza, że tempo rozwoju gospodarczego Gminy Kijewo Królewskie jest szybsze niż tempo rozwoju powiatu chełmińskiego.

Wykres 8. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON w latach 2019-2023 na terenie Gminy Kijewo Królewskie



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

Tabela 32. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON w latach 2019-2023 na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Rok	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba zarejestrowanych podmiotów	203	214	223	226	235

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Kijewo Królewskie w latach 2019-2023 wzrastała systematycznie. Stały przyrost liczby przedsiębiorstw wskazuje na rosnącą aktywność gospodarczą w gminie oraz jej atrakcyjność dla inwestorów i przedsiębiorców.

Tabela 33. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na terenie Gminy Kijewo Królewskie (2023 rok)

Sekcja działalności	Liczba przedsiębiorstw
Ogółem	235
Rolnictwo, leśnictwo, rybactwo (A)	7
Przemysł (C)	28
Budownictwo (F)	2
Handel; naprawa pojazdów (G)	39
Transport i gospodarka magazynowa (H)	52
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (I)	22
Informacja i komunikacja (J)	6
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K)	8
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (L)	9
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	14
Działalność w zakresie administrowania i działalność wspierająca (N)	8
Edukacja (P)	5
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q)	12
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R)	8
Pozostała działalność (S, T, U)	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

Tabela 34. Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej prowadzące działalność gospodarczą na terenie Gminy Kijewo Królewskie (2023 rok)

Sekcja działalności	Liczba przedsiębiorstw
Ogółem	95
Rolnictwo, leśnictwo, rybactwo (A)	6
Przemysł (C)	14
Budownictwo (F)	3

Handel; naprawa pojazdów (G)	14
Transport i gospodarka magazynowa (H)	2
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (I)	1
Informacja i komunikacja (J)	3
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K)	2
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (L)	2
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	3
Edukacja (P)	6
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q)	2
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R)	8
Pozostała działalność (S, T)	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

Analiza struktury sektorów gospodarczych w Gminie Kijewo Królewskie pokazuje wyraźne zróżnicowanie działalności przedsiębiorstw osób fizycznych, co świadczy o wieloaspektowej lokalnej gospodarce. Najwięcej przedsiębiorstw działa w sektorze transportu i gospodarki magazynowej (52 podmioty), co sugeruje, że gmina stanowi ważny punkt logistyczny i transportowy w regionie. Może to wynikać z korzystnego położenia oraz zapotrzebowania na usługi magazynowe i logistyczne, wspierające inne sektory gospodarki, takie jak przemysł i handel.

Znaczący udział mają również przedsiębiorstwa z sektora handlu i naprawy pojazdów (39 firm), co wskazuje na aktywny rynek detaliczny i usługi związane z obsługą ruchu drogowego. Działalność przemysłowa (28 podmiotów) jest kolejnym istotnym sektorem, świadczącym o obecności firm produkcyjnych, co wspiera różnorodność ekonomiczną gminy oraz może oferować zatrudnienie dla lokalnych mieszkańców.

Warto zwrócić uwagę na sektor działalności związanej z zakwaterowaniem i gastronomią (22 podmioty), co sugeruje potencjał turystyczny i zapotrzebowanie na usługi hotelarskie, mogące wspierać rozwój turystyki i rekreacji w gminie. Obecność firm w obszarze działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (14 podmiotów) oraz działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (8 podmiotów) wskazuje na zainteresowanie bardziej wyspecjalizowanymi usługami, co może przyciągać osoby poszukujące możliwości rozwoju zawodowego i kulturalnego.

Niski udział przedsiębiorstw rolniczych (7 podmiotów) i budowlanych (2 podmioty) może oznaczać, że sektor rolniczy nie jest dominujący. Ograniczona liczba firm budowlanych może wskazywać na niski poziom rozwoju tego sektora na lokalnym rynku, choć równie dobrze może być efektem realizacji bardziej wyspecjalizowanych prac budowlanych przez podmioty spoza gminy.

Tabela 34. Najważniejsze przedsiębiorstwa działające na terenie Gminy Kijewo Królewskie

Miejscowość	Nazwa	KRS
Bajerze	Mkw Proinvest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000224275
	Thermohale Sebastian Hołubek spółka komandytowa	0000516594
Brzozowo	Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska w Kijewie Królewskim w upadłości likwidacyjnej	0000133230
	Moto Mobility spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0001049246
	Msm Group spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000523773
	Zakład Mleczarski Goudan spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji	0000281950
Bągart	Solium Nova spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000569159
Dorposz Szlachecki	B.R.T. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000923951
	Fundacja „Twierdza Chełmno”	0000444006
	Patgas spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000247647
Kiełp	Wieczneawizo.pl spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000859524
Kijewo Królewskie	A. & B. Oleksy spółka jawna	0000394583
	Gminna Spółka komunalna w Kijewie Królewskim spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0001050195
	Orpod spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000626209
	Orpod spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa	0000654892

	Przedsiębiorstwo handlowo-usługowe „Orpod” Jadwiga i Bolesław Orzechowscy spółka jawna	0000071668
	Stolmar spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000262153
	Zakład „Stolmar” spółka jawna S. M. Jasińscy	0000094888
Kijewo Szlacheckie	„Silva” mikroelektronik holding spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa	0000307540
	„Silva” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000174127
	„Silva energia” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000918446
	„Silva mikroelektronik holding” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000301014
Kosowizna	„Adriana nieruchomości” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000268862
	„Adriana assets” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000977311
	„Adriana factory” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000765634
	„Adriana” spółka akcyjna	0000103677
	Spółdzielnia socjalna „3 \$ektor”	0000357384
Napole	Janmat Inwest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0001097550
Płutowo	Gospodarstwo rolne Rolton spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000120677
Szymborno	Przedsiębiorstwo wielobranżowe Mazurpol spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000249022

	Fundacja „Life4science”	0000444455
Trzebcz Królewski	Agro-energy spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000457621
	Dicentra spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	0000762588
Trzebcz Szlachecki	Fundacja „Lepsze jutro”	0000351424

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

Podsumowując, gospodarka gminy Kijewo Królewskie charakteryzuje się dobrze rozwiniętym sektorem usług transportowych, handlowych i przemysłowych, z rosnącym potencjałem w sektorze turystycznym i rekreacyjnym.

4.1.2. Rolnictwo i leśnictwo

Na terenie Gminy Kijewo Królewskie użytki rolne stanowią istotną część gruntów będących własnością gminy, zajmując łącznie 76 ha. Wśród nich dominują grunty orne, których powierzchnia wynosi 58 ha, co podkreśla znaczenie produkcji rolnej w lokalnym kontekście gospodarczym. Łąki i pastwiska zajmują odpowiednio 1 ha i 17 ha, co wskazuje na obecność terenów wykorzystywanych do celów związanych z hodowlą zwierząt. Brak sadów oraz gruntów rolnych zabudowanych świadczy o ograniczeniu specjalistycznych upraw i innej działalności rolnej wymagającej infrastruktury.

Tabela 35. Przeznaczenie użytkowe gruntów stanowiących własności Gminy Kijewo Królewskie

Lp.	Przeznaczenie użytkowe gruntów stanowiących własności gminy	Powierzchnia Gruntów
I	Użytki rolne	
1	Grunty orne	58
2	Sady	0
3	Łąki	1
4	Pastwiska	17
5	Grunty rolne zabudowane	0
II	Grunty leśne	
1	Lasy	14
2	Grunty zadrzewione i zakrzewione	0
III	Grunty zabudowane i zurbanizowane	
1	Tereny mieszkalne	1
2	Tereny przemysłowe	0
3	Tereny zabudowane pozostałe	10
4	Zurbanizowane tereny niezabudowane	0
5	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	3
6	Tereny komunikacyjne	102
IV	Tereny różne	6
V	Wody	0
VI	Nieużytki	8
Razem powierzchnia gruntów [ha]		220

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.

Grunty leśne obejmują 14 ha, co stanowi istotny zasób w kontekście środowiskowym i rekreacyjnym. Zauważalny jest jednak brak terenów zadrzewionych i zakrzewionych, co może ograniczać różnorodność krajobrazową. Wartość terenów leśnych podkreśla ich potencjał ekologiczny i możliwość pełnienia funkcji ochronnych w ekosystemie gminy.

W strukturze gruntów Gminy Kijewo Królewskie użytki rolne stanowią 34,5% powierzchni gminy, grunty leśne – 6,4%, natomiast grunty zabudowane i zurbanizowane – 52,7% powierzchni.

4.1.3. Tereny inwestycyjne

Na obszarze Gminy Kijewo Królewskie nie występują tereny inwestycyjne.

4.1.4. Rynek pracy

Dane dotyczące bezrobocia w latach 2013, 2018 i 2023 wskazują na wyraźny spadek liczby osób bezrobotnych zarówno w Gminie Kijewo Królewskie, jak i w powiecie chełmińskim oraz województwie kujawsko-pomorskim. W Gminie Kijewo Królewskie liczba bezrobotnych zmniejszyła się z 359 osób w 2013 roku (154 mężczyzn i 205 kobiet) do 170 osób w 2018 roku (54 mężczyzn i 116 kobiet), a następnie do 145 osób w 2023 roku (52 mężczyzn i 93 kobiety). Podobny trend zauważalny jest w powiecie chełmińskim, gdzie liczba bezrobotnych zmniejszyła się z 4 595 osób w 2013 roku do 2 193 w 2018 roku i do 1 869 w 2023 roku.

Województwo kujawsko-pomorskie również odnotowało znaczny spadek liczby bezrobotnych, z 150 145 osób w 2013 roku (69 143 mężczyzn i 81 002 kobiet) do 72 655 osób w 2018 roku i 54 376 w 2023 roku. Spadek ten jest wyraźniejszy wśród mężczyzn niż kobiet, co może wskazywać na różnice w dostępie do miejsc pracy lub specyficzne trudności na rynku pracy kobiet.

Liczbę bezrobotnych na obszarze Gminy Kijewo Królewskie na tle danych dla powiatu świeckiego oraz województwa kujawsko-pomorskiego przedstawia poniższa tabela:

Tabela 36. Liczba bezrobotnych na terenie Gminy Kijewo Królewskie w latach 2013, 2018 oraz 2023

Jednostka terytorialna	Liczba bezrobotnych		Rok
	Mężczyźni	Kobiety	
Gmina Kijewo K.	52	93	2023
Powiat chełmiński	836	1 033	
Województwo kujawsko-pomorskie	23 086	31 290	
Gmina Kijewo K.	54	116	2018
Powiat chełmiński	861	1 332	
Województwo kujawsko-pomorskie	28 440	44 215	
Gmina Kijewo K.	154	205	2013
Powiat chełmiński	2 155	2 440	
Województwo kujawsko-pomorskie	69 143	81 002	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS BDL.

W 2023 r. na terenie Gminy Kijewo Królewskie były zarejestrowane 145 osoby bezrobotne. W porównaniu z rokiem 2013 ogólna liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 214 osób (spadek o 59,61%).

Na koniec roku 2023 stopa bezrobocia w powiecie chełmińskim wynosiła 3,6%, co jest wynikiem powyżej średniego poziomu bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim, który wyniósł w 2023 r. 2,7%.

Pomimo ogólnej poprawy, w Gminie Kijewo Królewskie oraz w całym województwie wciąż więcej kobiet niż mężczyzn pozostaje bez pracy, co może wskazywać na utrzymujące się bariery w zatrudnieniu kobiet. Jednakże dane ogólne wskazują na postępującą poprawę sytuacji na rynku pracy, co może być efektem ogólnego wzrostu gospodarczego, aktywnych działań wspierających zatrudnienie oraz zmian strukturalnych w lokalnej i regionalnej gospodarce.

4.2. Budżet Gminy

Z analizy danych dotyczących budżetu Gminy Kijewo Królewskie zrealizowanego w latach 2019-2023 w zakresie dochodów i wydatków wynika, że dochody, jak i wydatki w tych latach systematycznie rosły, z wyłączeniem ostatniego (2023) roku. W 2019 roku dochody Gminy Kijewo Królewskie były równe kwocie 27 092 678,06 zł, w 2020 – 28 309 027,63 zł, w 2021 – 28 321 509,93 zł, w 2022 – 33 848 809,70 zł, natomiast w 2023 roku wyniosły 30 937 353,23 zł. Największy udział w kwocie ogólnej dochodów Gminy Kijewo Królewskie w poszczególnych latach miały dochody bieżące, które w 2023 roku stanowiły 85,7% wszystkich dochodów.

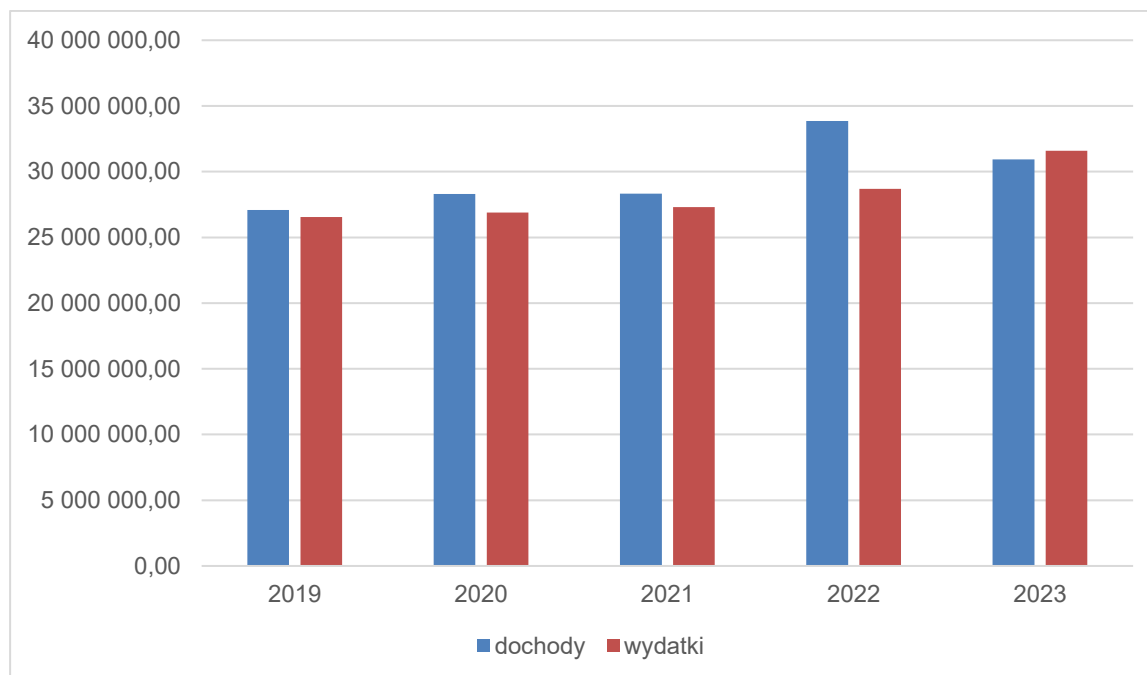
W latach 2019-2023 wzrastały również wydatki ponoszone przez gminę. W 2019 roku były równe kwocie 26 558 622,06 zł, w 2020 – 26 899 050,63 zł, w 2021 – 27 310 935,31 zł, w 2022 – 28 696 766,53 zł, natomiast w 2023 roku wyniosły 31 588 924,45 zł. Największy udział w kwocie ogólnej wydatków Gminy Kijewo Królewskie w poszczególnych latach miały wydatki bieżące, które w 2023 roku stanowiły 75,3% wszystkich wydatków.

Tabela 37. Dochody i wydatki budżetowe Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023 [zł]

Wskaźniki	2019	2020	2021	2022	2023
I. Dochody ogółem, w tym:	27 092 678,06	28 309 027,63	28 321 509,93	33 848 809,70	30 937 353,23
Dochody bieżące	22 630 346,72	23 686 124,07	7 907 186,48	32 082 883,01	26 520 504,62
Dochody majątkowe	4 462 331,34	4 622 903,56	2 894 961,26	1 765 926,69	4 416 848,61
II. Wydatki ogółem, w tym:	26 558 622,06	26 899 050,63	27 310 935,31	28 696 766,53	31 588 924,45
Wydatki bieżące	20 879 900,72	22 368 174,63	22 347 013,54	27 016 306,56	23 765 013,88
Wydatki majątkowe	5 678 721,34	4 530 876,00	4 963 921,77	1 680 459,97	7 823 910,57
III. Deficyt/ nadwyżka budżetowa (I-II)	+534 056,00	+1 409 977,00	+1 010 574,62	+5 152 043,17	-651 571,21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Raportów o stanie Gminy Kijewo Królewskie.

Wykres 10. Dochody i wydatki budżetowe Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023



Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu Gminy Kijewo Królewskie.

Budżet Gminy Kijewo Królewskie zrealizowany w latach 2019-2023 pokazuje, że w latach 2019-2022 występowała nadwyżka budżetowa – dochody w tych latach były wyższe niż poniesione wydatki, natomiast w roku 2023 wystąpił deficyt – wydatki w tym roku były wyższe niż uzyskane dochody.

Na koniec 2023 roku zadłużenie Gminy Kijewo Królewskie wyniosło 380 000,00 zł, co oznacza spadek o 60,95% w porównaniu z rokiem 2022, kiedy wynosiło ono 973 136,00 zł. Na jednego mieszkańca przypadło 88,43 zł zadłużenia, co również stanowiło zmniejszenie o 60,69% względem poprzedniego roku. Zadłużenie gminy stanowiło zaledwie 1,23% dochodów budżetowych, co wskazuje na bardzo niski poziom zadłużenia w relacji do jej możliwości finansowych. Warto podkreślić, że zmniejszenie zadłużenia w 2023 roku jest przeciwstawne do ogólnokrajowego trendu, w którym zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego wzrosło o 13,10%, a zadłużenie gmin o 13,84%.

Pomimo ujemnego wyniku budżetu ogółem na poziomie -651 571,22 zł, wynik budżetu bieżącego wynoszący 2 755 490,74 zł wskazuje na dobrą kondycję finansową gminy w zakresie realizacji podstawowych wydatków bieżących oraz zdolność do inwestycji i spłaty zobowiązań bez potrzeby sięgania po dodatkowe finansowanie zewnętrzne. Koszty obsługi długu wyniosły 53 879,72 zł i nie stanowią istotnego obciążenia dla budżetu. Stabilna sytuacja finansowa gminy, wyrażająca się znacznym zmniejszeniem zadłużenia, stanowi solidną podstawę do realizacji przyszłych zadań inwestycyjnych.

Tabela 38. Dochody budżetu Gminy Kijewo Królewskie według wybranych działów [zł]

	2021	2022	2023
	wartość (w zł)		
Oświata i wychowanie	1 760 863,38	744 042,50	4 963 542,62
Administracja publiczna	87 246,41	215 336,98	121 613,53
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	361 867,64	1 150 858,09	1 465 208,64

Rodzina	7 041 209,30	4 251 096,56	2 238 130,97
Rolnictwo i łowiectwo	1 299 211,68	856 080,01	958 204,16
Pomoc społeczna	553 277,00	1 017 758,91	677 396,14
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	11 635,54	17 133,40	20 247,07
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	11 200,00	500 018,00	10 000,00
Transport i łączność	520 233,00	330 745,86	1 405,47
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	466 243,92	536 216,03	569 741,49
Gospodarka mieszkaniowa	232 605,59	217 502,63	288 304,62
Ochrona zdrowia	27 158,86	341,66	0,00
Kultura fizyczna	3 334,20	9 851,68	5 140,74
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	189 778,75	5 245 940,46	37 842,00
Edukacyjna opieka wychowawcza	90 368,00	91 293,06	81 670,71
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	23 106,69	907,00	44 134,00
Działalność usługowa	2 000,00	2 000,00	2 000,00
Dochody od osób prawnych i fizycznych	6 603 473,63	9 886 022,76	7 989 022,45
Różne rozliczenia	9 035 361,31	8 773 626,62	11 460 795,23
Leśnictwo	1 334,43	2 037,49	2 953,39
Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	00,00	00,00	0,00
Łącznie	28 321 509,33	33 848 809,70	30 937 353,23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z wykonania budżetu Gminy Kijewo Królewskie.

Budżet Gminy Kijewo Królewskie w latach 2019-2023, a już szczególnie w ostatnich trzech latach, wykazuje znaczne zmiany w strukturze wydatków, co odzwierciedla zmieniające się priorytety i potrzeby gminy. Wartość całkowitych wydatków wzrosła z 27 310 935,31 zł w 2021 roku do 31 588 924,45 zł w 2023 roku, co oznacza wzrost o około 15,7%.

Tabela 39. Wydatki budżetu Gminy Kijewo Królewskie według wybranych działów [zł]

	2021	2022	2023
	wartość (w zł)		
Oświata i wychowanie	8 615 067,14	8 912 028,38	13 502 355,53
Administracja publiczna	1 962 902,23	3 478 355,91	4 141 305,42
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 718 716,20	1 310 510,59	3 691 256,18
Rodzina	7 135 469,31	4 335 607,89	2 311 200,21
Rolnictwo i łowiectwo	1 163 943,72	810 547,17	2 281 598,68
Pomoc społeczna	1 106 222,07	1 627 175,24	1 515 228,03
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	511 824,52	646 305,42	981 855,64
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	162 346,92	701 000,56	679 660,52
Transport i łączność	1 954 338,09	222 692,95	672 605,03
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	300 477,32	296 461,92	418 190,19
Gospodarka mieszkaniowa	224 085,29	244 909,49	385 455,56
Ochrona zdrowia	110 619,41	100 363,61	285 734,88
Kultura fizyczna	133 321,50	191 234,73	283 686,33
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	2 041 379,33	00,00	234 851,46
Edukacyjna opieka wychowawcza	100 409,55	112 757,37	87 278,57
Obsługa długu publicznego	16 810,29	71 430,87	53 879,72
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	23 106,69	907,00	44 134,00
Działalność usługowa	29 838,83	19 704,76	16 648,50
Różne rozliczenia	56,90	2 882,32	2 000,00
Leśnictwo	00,00	00,00	0,00
Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	00,00	11 256,00	0,00
Łącznie	27 310 935,31	27 016 306,56	31 588 924,45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z wykonania budżetu Gminy Kijewo Królewskie.

Największą pozycję w budżecie w każdym z analizowanych lat stanowiły wydatki na oświatę i wychowanie, które wzrosły aż o 56,7% (z 8 615 067,14 zł w 2021 roku do 13 502 355,53 zł w 2023 roku). Ten znaczący wzrost może być efektem rozwoju infrastruktury edukacyjnej, wzrostu kosztów utrzymania placówek oświatowych lub zwiększonych wydatków na wynagrodzenia.

Wydatki na administrację publiczną również wykazały dynamiczny wzrost – z 1 962 902,23 zł w 2021 roku do 4 141 305,42 zł w 2023 roku (+111%). Podobny trend zaobserwowano w dziale gospodarki komunalnej i ochrony środowiska, gdzie wydatki wzrosły ponad dwukrotnie (z 1 718 716,20 zł do 3 691 256,18 zł), co może wskazywać na realizację nowych projektów inwestycyjnych w zakresie infrastruktury komunalnej.

Z kolei wydatki na rodzinę znacząco spadły – z 7 135 469,31 zł w 2021 roku do 2 311 200,21 zł w 2023 roku (-67,6%), co może wynikać z ograniczenia zakresu programów społecznych lub przesunięcia finansowania tych zadań na inne jednostki. Podobnie wydatki na transport i łączność zmniejszyły się o 65,6%, z 1 954 338,09 zł w 2021 roku do 672 605,03 zł w 2023 roku, co sugeruje mniejszą skalę inwestycji drogowych lub ograniczenie finansowania tego działu.

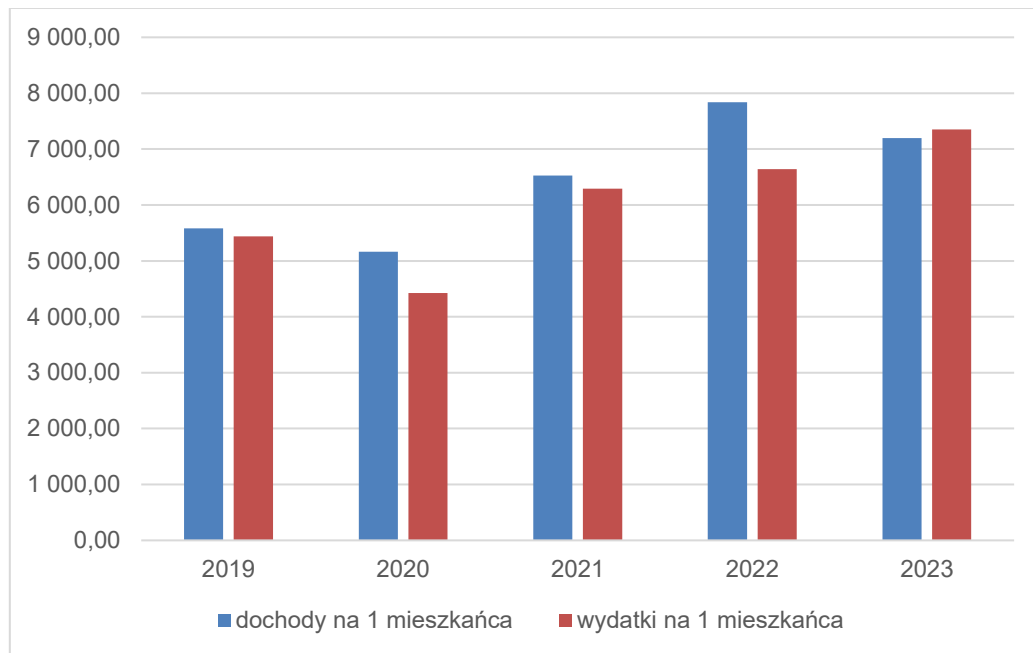
W innych obszarach, takich jak rolnictwo i łowiectwo oraz kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, zauważalny jest wzrost wydatków (odpowiednio o 96% i 91,7%), co może wynikać z rosnących nakładów na ochronę środowiska, rozwój lokalnej kultury lub promocję dziedzictwa regionalnego.

Wydatki na mieszkańca

W latach 2019-2023 dochody ogółem na jednego mieszkańca Gminy Kijewo Królewskie wykazywały dynamiczne zmiany, osiągając najniższy poziom w 2020 roku (5 165,53 zł), a najwyższy w 2022 roku (7 837,19 zł). W 2023 roku dochody wyniosły 7 199,76 zł na mieszkańca, co oznacza niewielki spadek w porównaniu z rokiem poprzednim, ale nadal utrzymują się na wysokim poziomie w stosunku do lat wcześniejszych. Wzrost dochodów w analizowanym okresie świadczy o poprawie zdolności gminy do generowania środków finansowych, które mogą być przeznaczane na realizację zadań publicznych i inwestycje.

Wydatki ogółem na jednego mieszkańca również wzrosły w tym okresie, z 5 436,65 zł w 2019 roku do 7 351,39 zł w 2023 roku, osiągając najniższy poziom w 2020 roku (4 426,21 zł). Największy wzrost wydatków zanotowano w latach 2021-2023, co wskazuje na intensyfikację realizacji zadań gminnych i prawdopodobnie większe zaangażowanie w inwestycje oraz poprawę jakości usług publicznych. Wzrost wydatków przewyższający wzrost dochodów w 2023 roku wskazuje jednak na konieczność dalszej optymalizacji gospodarowania budżetem w celu utrzymania stabilności finansowej.

Wykres 9. Dochody i wydatki budżetowe Gminy Kijewo Królewskie na jednego mieszkańca w latach 2019-2023 [zł]



Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Urzędu Gminy Kijewo Królewskie.